

არსენალი

4 (47), 22 თებერვალი - 6 მარტი, 2008. „კვირის პალიტრა“, სამხედრო-ინჟინერიული ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი

როგორ გავხდეთ
როზენბერგის
მემკვიდრე

1425
2008

ანბინიანი პირული
იარაღი

სნაიპერზე
ნადირობა

იორდანიის
გეოგრაფიის
პირადი
საქმეაზი

საიდუმლო
გვირაბის
ბოლოს

საკუთარო „კობრის“
საბრძოლო გზა

„არსენალი“ თვეში ორჯერ გამოდის

როგორ
გავხლათ
პროფესიონალი
სამხედრო

6

კაპულაჩემა
„რიბრო“

19

„საპეარო
კაპალერიე“

24

როგორ ჩავარდა გყვედ
აუბ-ის პრეზიდენტობის
კანდიდატი
ჯონ მაკკეინი

33

ყველაზე
ხმოვილი
ქარი
ღებეჭივი

41

ანგონაიერული
გუგუნა

BARRETT
M82A1

52

კატეგორიკალი

უცხოური ამბები

განათლება

როგორ გავხდეთ პროფესიონალი სამხედრო

ექსპერტის აზრი

საშაერო თავდაცვა ტოკაურ ომებსა და

შეიარაღებულ კონფლიქტებში

ფესტივალი

გაბუდადებული სამხედრო აუტარული მეგვიდროება

სპეცსამსახურები

ოცდაათ ვერცხლად გაყიდული სამშობლო

სპეცსამსახურები

საიდუმლო გვირგვინი ბოლოს

შობი

კამუფლირებული „რეტრო“

საქართველოს ისტორია

ოპერაცია, რომელიც საქართველოს დაშლას გეგმავდა

იარაღი

„საშაერო კავადერია“

იარაღი

ვინ არის ჯონ მაკეინი

ომების მსოფლიო ისტორია

ქვეითთა როლი შუა საუკუნეებში

პროფესიონალები

იორდანის მეფის პირადი სპეცრაზმი

ლაგანდა

ყვლაზე ცნობილი კერძი დეტატივი

ფლოტი

რუსეთს ფლოტისათვის ძველი ძლიერების დაბრუნების

სურვილი გაუჩნდა

ჩუბინი

სნაიპერზე ნადირობა

კოსმოსორბი

არსენალკორბი

იარაღის მალახია

52 BARRETT M82A1 სნაიპერების რისხვა – კონგრესნაიპერული

მსხვილკალიბრიანი შაშხანა „ბარეტი“

კალამორის სკეზი

საქართველოს ხელისუფლებამ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის გენერალურ მდივან იაპ დე პოპ სხეფერს გადასცა ოფიციალური წერილი, რომელშიც საქართველო ითხოვს NATO-ში გაწევრების საშუალებას. გეგმაში – MAP-ში ჩართვას. თავის მხრივ, აშშ-ის სენატმა მიიღო რეზოლუცია, რომელიც მხარს უჭერს საქართველოსა და უკრაინის MAP-ის გეგმასთან სასწრაფოდ მიერთებას.

გაზაფხულზე ბუქარესტში დაგეგმილ NATO-ს სამიტზე MAP-ის გეგმაზე საქართველოსა და უკრაინის ბლოკური პრინციპით მიერთების ალბათობა იზრდება... იმედია, საქართველოში მიმდინარე პროცესები ხელს არ შეუშლის ჩვენს ინტეგრაციას NATO-ში. ვფიქრობთ ყველას, ვისაც ეს ეხება, გაასმაგებული სიფრთხილით უნდა მოეციდოს საქართველოს პრესტიჟის საკითხებს და საკუთარ ამბიციებს არ ანაცვალოს ქვეყნის ბედ.

ირაკლი კლავაშვილი
გიორგი შორშოლიანი

ყურადღება!

ხშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენი მკითხველი სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ ასწრებს ჟურნალის ყიდვას პრესის ჯიხურებში. ამიტომ გირჩევთ, გამოიწეროთ „არსენალი“ და მიიღოთ შინ, ყოველი თვის დასაწყისში.
ტელ: 42-43-40; 38-26-73

რედაქციის დაუყოვნებელი მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

ჟურნალ „არსენალის“ ძველი ნომრების შეძენა შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „ვერის პალიტრის“ დამატება ©

რედაქციის მისამართი: თბილისი, იოსებოძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
email: arsenalali@kvispalitra.com
ჟურნალი გამოდის თვეში ორჯერ

კლივგატი სიძლეოვით, და რამდენიმე ელემენტარული კატორისგან. კორვეტის გვიშავში 20 კაცი, სამშველო ოპერაციების წარმართს შესთხვევაში, გათვალისწინებული დამატებით 60 კაცზე. კორვეტზე დაფრენულა კომანდა OTO MELARA-ს 76-მილიმეტრის ტოქიკური, კომანდა denel-s-ის ორი შეწყვედილი 20-მილიმეტრის ჭექები Vektor G12, 4 კომანდა MBDA-ს 4 ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტა MM40 BLOCK II, ასევე კომანდის „პერი-პერის“ კლასის 4-4 რაკეტა MISTRAL TETRAL-ის შემცველი ორი ბლოკი და კომანდა EURO PORP-ის ორ-ორი გამწვები ბლოკი 3A 244S MODE/MU 90 ტირაბულოტი. ასეივე კორვეტები შეუძლებს ინფონების საშედრო-სახელაო ძალებს 2004 წელს. ერთ-ერთი პირველი 2007 წლის ივლისში იყო შზად, ნიდერლანდების საშედრო-სახელაო ძალების მეთაურობაში უარი თქვა SIGMA-ს კლასის კორვეტების შესყიდვაზე და უპირატესობა მიანიჭა საპატროლო ფრეგატებს, რომელსაც პროგრამა OCEAN PATROL VESSELS (OPV'S)-ის ფარგლებში აკეთებ.

[illegible]

ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალები მუშაობენ ახალ სადაზვერვო უპილოტო აპარატზე, რომელსაც ხომალდებისგან შორ მანძილზე სადაზვერვო გამოცდებიდან გამომდინარეობს სიმკვრივესა და სიზუსტის მხრივ უპირატესობები. აპარატი არსებითად მოწყვეტილია მიწისზედა მხრიდან არსებული მოწყობილობების მუშაობით გაუმჯობესებული უპილოტო მანქანებისგან. აპარატის დაზვერვითი ნაგებობის და კავშირის თანამდროვე სისტემებით, რაც მოწინააღმდეგის კონტროლირებადი ტერიტორიის გამოსაჯვარების ბაზაზე გადაცემის საშუალებას იძლევა. არცთუ დიდ ხანსა და შედარებით დაბალი ფასის გამო ეს აპარატი შეიძლება გამოიყენოს იმ მართავდი შეიარაღების დასამხმარებლად, რომელიც უშუალოდ სამხედრო რაიონიდან ბომებისთვის და რაკეტებისთვის მიზნის ჩვენებას უზრუნველყოფს.

როგორ გავხდეთ პროფესიონალი სამხედრო

ძლიერი ვარი დიდი და საჭირო ძალა სახელმწიფოსათვის, ერთ-ერთი გარანტია ქვეყნის მშვიდი არსებობისა. დღეს არმიის გაძლიერებას და მისი პოპულარიზაციისათვის ბევრი რამ ეთმობა. წარსულს ჩაბრუნების დრო, როცა ვარში მხოლოდ „უბატონო“ ახალგაზრდები მსახურობდნენ, ქართულ არმიამ სამხედრო სამარცხენოდ ითვლებოდა. დამოკიდებულება რადიკალურადაა შეცვლილი. ახლა რეგულარულად აცხადებს, რომ ქმსახურება საქართველოს.

დიდი ძვრები სამხედრო განათლებაშიც. 2007 წლიდან კარდინალურად შეიცვალა სწავლების სისტემა, გაკეთდა მთლიანი და მოთხოვნების შესაბამისი გასვლა. რატომ გახდა საჭირო ცვლილებები და რით გამოიხატება ეს, როგორ უნდა მივიღოთ ახალგაზრდამ სამხედრო განათლება და რატომ არის სამხედრო სამსახური პრივილეგია, დავით აღმაშენებლის სახელობის თავდაცვის ეროვნული აკადემიის უფროსი, პოლკოვნიკი ტატიანა ლეონიძე გვასწავს:

— რა მნიშვნელობა აქვს სამხედრო განათლებას?

— აკადემიის უმაღლესი მნიშვნელობა, მოუწოდებს საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს ოფიცერთა მაღალკვალიფიციური კადრები, როგორც უზრუნველყვინების, ასევე კაპიტანების სახით.

— ვის აქვს აკადემიაში ჩაბარების უფლება, რა კრიტერიუმები უნდა აკმაყოფილებდეს მსურველი?

— უმცროსი ოფიცერთა მომზადების კურსზე აბიტურიენტთა ხუთი კატეგორიაა დასაშვანი: 1. სტუდენტები, რომლებიც სწავლობენ სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში და ხელშეწყობის საფუძველზე, საგანმანათლებლო პროგრამის (მაგალიტაის) დასრულების შემდეგ, აღიქვამდებიან განსაზღვრული ვადით იმსახურონ ქართულ შეიარაღებულ ძალებში. პრეზიდენტის სპეციალური ბრძა-

ნებულების თანახმად, იმ წუთიდან, როცა სტუდენტი გააკეთებს ასეთ განცხადებას, სახელმწიფო უფინანსებს მას სწავლის ხარჯებს; 2. სამხედრო აღრიცხვაზე მყოფი უმაღლესი განათლების მქონე მოქალაქე, რომელსაც არ გავუვლია სამხედრო-სავალდებულო სამსახური და არ შესრულებია 27 წელი; 3. სამხედრო აღივსებაზე მყოფი უმაღლესი განათლების მქონე რეზერვში მყოფი მოქალაქე, 30 წლამდე; 4. უმაღლესი განათლების მქონე სამხედრო-სავალდებულო სამსახურში მყოფი სამხედრო მოსამსახურე 27 წლამდე; 5. უმაღლესი განათლების მქონე საკონტრაქტო სამსახურში მყოფი სამხედრო მოსამსახურე (კარალი, სერჟანტი) 30 წლამდე.

— ვისაც არ აქვს სამხედრო განათლება, მაგრამ აქვს არმიამ სამსახურის დიდი გამოცდილება, ასეთ პირებს თუ აქვთ თქვენთან მოხვედრის საშუალება?

— თავიდან ეფერებოდა, რომ მხოლოდ უმაღლესი განათლების მქონე აკადემიაში, მაგრამ შეიარაღებულ ძალებში გადაწყვეტილია, რომ გაუმართლებელი იქნება გამოცდილი კადრების დაკარგვა და დავუშვით გამოსვლის, მივიღოთ ის პირები, რომლებიც უკვე დიდი ხანა მსახურობენ შეიარაღებულ ძალებში, არიან საკონტრაქტო სამსახურში და აქვთ ძალიან დიდი გამოცდილება.

— ნებისმიერი უმაღლესი სასწავლებლის კურსდამთავრებულებს აქვთ საბუთების შემოტანის უფლება?

— მხოლოდ და მხოლოდ იმ უმაღლესი სასწავლებლების კურსდამთავრებულებს და სტუდენტებს, რომლებიც გავლილი აქვთ აკადემიის.

— რა აუცილებელი დოკუმენტები უნდა იქონიოს აბიტურიენტმა?

— დიპლომის ასლი, განმარტების ცნობა ფორმა №27 და ცნობა ნასამართლობის შესახებ. ეს ის ძირითადი მოთხოვნებია, რომლებიც აუცილებლად უნდა წარმოადგინოს

ტატიანა
ლომიძე

აკადემიაში მოხვედრის მსურველებს. სხვა დეტალებს გარკვეულ საბუთების შემოტანის შემდეგ.

— რაც შეეხება ნასამართლობის ანუ ერთი მუხლზე არ არსებობს შეიარაღებით?

— სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში პირი ვერ მოხვდება აკადემიაში. ეს რა თქმა უნდა, მის ოჯახის წევრებზე არ ვრცელდება. დემოკრატიულ სახელმწიფოში შეიძლება მამის დანაშაულზე პასუხს არ უნდა აკლდეს.

— სწავლის სახელმწიფო დაფინანსდება?

— მთლიანად თავდაცვის სამინისტროს ბიუჯეტისა და ფიზიკური მომზადების ტესტების ჩაბარება. უნარჩვევების ტესტები უზრუნველყოფს სტუდენტთა სტიპენდიისა, სამოქალაქო კონტინგენტის 23% ღირს, ხოლო შეიარაღებული ძალების მოსამსახურეებს შეუნარჩევნებიათ ის ხელფასი, რაც მათ მჭირდება შეიარაღებულ ძალებში.

— მთავარი გამოცდები რა სახით ტარდება?

— ორი მოთხოვნაა, — ზოგადი უნარჩვევებისა და ფიზიკური მომზადების ტესტების ჩაბარება. უნარჩვევების ტესტები განათლების სამინისტროს ეროვნული საგანმანათლებლო ცენტრის მიერაა მოწოდებული.

— რამდენად დიდია კონკურსი, თითო ადგილზე რამდენი მსურველი მოდის?

— ეს პროგრამა 2007 წელს დაიწყო და პირველი ნაკადიც ამავე წელს მოვიდა. 200 ადგილზე 1200 მსურველი მოდიდა.

— გიორგიები თუ სწავლობენ თქვენთან და თუ ვრცელდება მათზე შედეგები?

— პირველ ეტაპზე გიორგიები არ იყვნენ. იყო ორი გიორგი, რომლებიც ვერ დასძლეს ფიზიკური ტესტების მომზადების მუხლზე მათ რიცხვი გაიზარდა. ჩარიცხული 170 კაცად ექვსი გიორგი იყო. ამ კონტინგენტს უკვე დათმონა სწავლა და ახლა შეიარაღებულ ძალების ოფიცრები არიან. პირველი მუხლზე 41 ქალმა მოგვარდა, მათგან 9 დარჩა აუ-

ოფისში ითვლება.

— ეროვნული აკადემიის კურს-დამთავრებული რა პრივილეგიებით სარგებლობს და რა პერსპექტივები აქვს?

— რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, კურსის წარმატებით დასრულების შემდეგ, ისინი ხელთან ითვლება და იღებენ პირველად სამხედრო წოდებას — ლეიტენანტს. იღებენ ლეიტენანტის წოდების იღებენ მხოლოდ ის პირები, რომლებსაც აქვთ უმაღლესი განათლება, ხოლო ისინი, რომლებიც აკადემიაში არამედ მოვიდნენ და არ აქვთ უმაღლესი განათლება, უცხოეთში ლეიტენანტის წოდებას იღებენ.

საერთო კი, რომ არა პირობები და მოტივაცია, ამხელა კონკურსი აკადემიაში არ იქნებოდა. პირველი მოტივაცია მაღალი ანაზღაურება, ლეიტენანტის ანაზღაურება 1000 ლარამდეა. გარდა ამისა, სამხედრო წოდების ბაზზე შენდება და კიდევ საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, მაღალ დონეზე. ყველა ბაზაში არის კეთილმოწყობილი საცხოვრებელი ოთახებისათვის. ასევე თბილისში მდებარეობს 4200-კაციანი ოფიცერთა ქალაქის მშენებლობა. უბერძენელსა და ახალგაზრდა ოფიცერები დაკმაყოფილებანი საცხოვრებელი ფართით. ეს ძალიან დიდი სტიმულია.

— აკადემიის დამთავრების შემდეგ რა სახის დამოუკიდებელი ექვება პირს და თუ აქვს მას საერთაშორისო ძალა?

— კურსდამთავრებულს ექვება დიპლომი და ოფიცის წოდება. რაც შეეხება საერთაშორისო აღიარებას, ჩვენი ბევრი კურსდამთავრებული სწავლას აგრძელებს აშშ-ში, გერმანიაში, საფრანგეთსა და ნატოს სხვა წევრ ქვეყნებში.

— დასაბრუნებლად რას ეძებთ მომავალ სამხედროებს?

— თავდაცვის ეროვნული აკადემიის სტრუქტურა „სამშენებლო, დარბაზი, მოვალეობა“. ესაა უფროსი სამშენებლო, ესაა აქვს ღირსება და მოვალეობის გრძნობა, ელან აკადემიაში.

ენოშ გამსახაძე

საპარო თავდაცვა ლოკალური ომებსა და შეიარაღებულ კონფლიქტებში

(გაგრძელება. დასაწყისი
იხ. ნინა ნომერში)

საპარო თავდაცვა ისრაელ-არაბეთის ომში

ჩვენი მოკლე განვიხილოთ 1967 წლის „ექვსდღიან ომზე“ წოდებული ისრაელისა და არაბული ქვეყნების (ეგვიპტე, იორდანია, სირია) დაპირისპირება. ამ ომმა ცხადყო, რა შეიძლება მოჰყვას საბრძოლო მოქმედებების დაგეგმვების, ორგანიზებისა და წარმოებისა და შეზღუდულ შედეგებს. ომი არავის აპატიებს არაბული სიძინილიზმს, მოწინააღმდეგის შესაძლებლობების უფლებსაფუძვლად, დიდუფრობას, პოპულიზმს, პოლიტიკური ხელმძღვანელობის შეცდომაში შეყვანას.

წინამდებარე სტატიაში და შემდეგ ომში ჩვენი გაგებებებით ისრაელ-არაბეთის დაპირისპირების ზოგადი მიმოხილვას, უფრო კონკრეტულად კი განვიხილავთ საავიაციო და საპარო თავდაცვის ქვედანაყოფების გამოყენების ტაქტიკას, საბრძოლო და ტექნიკური უზრუნველყოფის საკითხებს.

დავუბრუნდეთ ისევ 1967 წლის „ექვსდღიან ომს“. ძალიან თანაფარდობა ომის წინ არაბული კოალიციის სასარგებლოდ იყო.

საბრძოლო მოქმედებები ისრაელმა საავიაციო იერიშებით დაიწყო ეგვიპტის ძირითად საავიაციო ბაზებზე, აეროდრომებზე, საპარო თავდაცვის ობიექტებზე, სუეცის არხის ხიდებზე. მოულოდნელობის ეფექტს მაღალწივს როგორც სადენინფორმაციო ღონისძიებებით, ასევე ტაქტიკური ზერხებით. ისრაელმა (მაშინ როცა საოცრულად მობოლიზაცია დაიწყო) 3000-მდე სამხედრო მოსამსახურე შეზღუდულ ბაზაზე გაუშვა და ამის ამსახველი ფოტოები გარკვეულ გაავრცელა პრესაში. ამით ქმნიდნენ ზრის, თითქმის ისრაელი არ აპირებდა ომის დაწყებას.

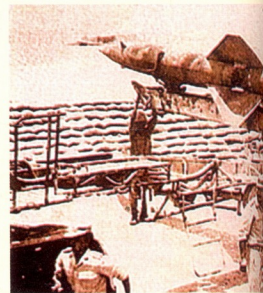
ისრაელი დიდი ხნით ადრე ამზადებდა მოულოდნელი ოპერაციის სტენარს. 1965 წლიდან ისრაელი ასრულებდა სადენინფორმაციო მოსამსახურე ფრენებს. ყოველდღე, დღიის 7 საათზე, ისრაელის 40 თვითმფრინავი საშუალო და მაღალ

სიმაღლეებზე მფრინავდა ზღვის მხარეთულებით, შემდეგ გადდიოდნენ დაბალ სიმაღლეზე და სხედდნენ უდაბნო წვეგების აეროდრომზე. ასე რომ, არაბული საპარო თავდაცვა ეწეოდა ისრაელის ავიაციის ფრენების გრაფიკს და დღის 7-დან 8 საათამდე ისრაელის ავიაციის ფრენას ამ მარშრუტით საფრთხედ აღარ აღიქვამდნენ.

დასაბუთი მიზანი მიღწეულ იქნა, არაბული კოალიციისთვის საბრძოლო მოქმედებების დაწყება სრული მოულოდნელობა აღმოჩნდა.

სავიაციო დარტყმა ორ ეშელონად დაიწყო. პირველმა ეშელონმა 100-მდე თვითმფრინავის შემადგენლობით 5 ეფენის, 7 საათსა და 45 წუთზე, მოულოდნელად იერიში მიიტანა ეგვიპტის აეროდრომებზე სინაის ნახევარკუნძულზე, საპარო თავდაცვის საშუალებებზე, სუეცის არხის ხიდებზე. 25 წუთის შემდეგ მეორე ეშელონმა 120 თვითმფრინავის შემადგენლობით ეგვიპტის ცენტრალურ ნაწილსა და სამხრეთში განლაგებულ ობიექტებს მიანა დარტყმა.

ისრაელის ავიაციის მოქმედებები დეტალურად იყო დაგეგმილი და ორგანიზებული. ისრაელის საპარო ძალების საბრძოლო დიდ ყურადღებას უთმობდა დაზვერვას (დაზვერვის და საბრძოლო მოქმედებების ყოველმხრივი უზრუნველყოფის საკითხებს ცალკე სტატიას დევლობით). ყველა საავიაციო ქვედანაყოფს ზუსტად ჰქონდა გაწერილი მოქმედებების გეგმა.

ისრაელის F-4-ები

შემდეგ კი საფრენ აპარატებს სადგომებსა და ანგარებში, ასევე ავიაციის მართვის პუნქტებს, საფრენ-დასაფრენი ზოლების გასანადგურებლად იყენებდნენ სპეციალურ ბომბებს, თვითმფრინავებს წინააღმდეგ კი უმართავ რაკეტულ ჭურვებსა და საავიაციო ქვეშეშებს. ევკიპტის თვითმფრინავები საპაეო თავდაცვის სუსტს წინააღმდეგობის პირობებში კარგ სამიზნეებს წარმოადგენდა, რადგან ომის დაწყების წინ ვერ მოასწრეს მათი დაშორებოვნება, საზენიტო არტილერია კი დიდი დავიანებით მოქმედებდა. არაბების თვითმფრინავებს ისრაელის ავიაცია ანადგურებდა არა მხოლოდ საფრენ-დასაფრენი ზოლებზე არა, არამედ დაჯდომის დროსაც, როცა მათ არ შეეძლოთ წინააღმდეგობის გაწევა, ხოლო საზენიტო არტილერიას უჭირდა მოქმედების საკუთარი ავიაციის პაერში ყოფნის გამო.

არაბების გამანადგურებელი ავიაცია სრულიად უმოქმედო აღმოჩნდა. მათ საპაეო ბრძოლებში არც ერთი საპაეო მიზანი არ გაუნადგურებიათ. არაბებს C-75 ტიპის 168 გამშვები დანადგარი ჰქონდათ. პირველი ორი საავიაციო იერიშის დროს მხოლოდ 9 მიზნის განადგურება შეძლეს. როგორც წინა ნომერში ვწერდით, საზენიტო არტილერიამ 35 თვითმფრინავი განადგურა. სხვა სისტემებზე ევექტივად 57 მმ-იანი საზენიტო ავტომატური ქვეშეშები აღმოჩნდა. ამის მიზეზი განა ის იყო, რომ C-75-ს სჯობდა C-60 (ასე ჰქვია 57 მმ-იანი საზენიტო ქვეშეშის

კომპლექსს. ბატარეაში არის 6 ავტომატური ქვეშეშები და ერთი რადარი PPK-1). 57 მმ-იანი ქვეშეშები იოლი მოსახმარია, იოლი ასათვისებელია გათვლებსათვის. მისი ცეცხლის ზონის სიმაღლე 5 კმ-ს შეადგენს, ხოლო სიშორე – 6 კმ-ს. 6 ქვეშეშს ავტომატურად 24 ჭურვის (რამდენიმე ათეული კვ საბრძოლო ნაწილის) გასროლა შეუძლია. C-75 კი რთული კომპლექსია. ის ახალი მიზნები იყო საბჭოთა შეიარაღებაში. მისი მოქმედების ტაქტიკა არ იყო დახვეწილი, არაბულ გათვლებს კი, როგორც ჩანს, სუსტად ჰქონდათ ათვისებული რთული რადიოტექნიკური აპარატურა.

საბრძოლო მოქმედების პირველ დღეს ისრაელის ავიაციამ 400-ზე მეტი საბრძოლო გაფრენა შესრულა, აქედან 300-მდე გაფრენისას სამიზნეებად აჯილდოვები იყო, ხოლო დანარჩენი გაფრენები საავიაციო მხარდაჭერის მიზნით შესრულდა. სხვადასხვა მონაცემით, ერთ დღეში განადგურეს 270-დან 300-მდე არაბული თვითმფრინავი (აქედან მხოლოდ ორი საპაეო ბრძოლის დროს), მწვობრიდან გამოიყვანეს 9 აეროდრომი. ისრაელმა პირველსავე დღეს ვადაწყვეტა მიიშენილ-ვანი ამოცანა: გაანადგურა არაბების საავიაციო დაგეგმვა და მიიპოვა სრული ბატონობა ჰაერში.

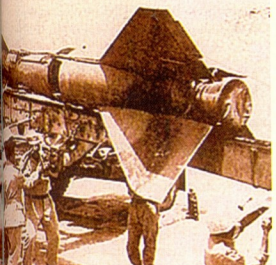
არაბების ჭედალესი სამხედრო და პოლიტიკური ხელმძღვანელებმა ცუდად ფლობდნენ სიტუაციას. მათ ეგონათ, რომ ისრაელის ავიაცია განადგურდა, ხოლო

ქმედის დრო, მარშრუტები, ფრენის პროფილი, მიზნები, მოქმედების ტაქტიკა.

საავიაციო ვეგუფები, რომლებიც მოქმედებდნენ კაიროსა და სუეცის არხის მხარეთლებით, სანაპირო ზოლიდან 50-80 კმ-ის დაშორებით მიფრინავდნენ დასო სიმაღლეზე (150-300 მ), პარალელურად ევკიპტის რადიოლოკაციური საშუალებების წინააღმდეგ იყენებდნენ რადიოლოკაციურ დაბრკოლებებს და არაბების რადარები ვერ ახერხებდნენ დაბალ სიმაღლეზე რთულ რადიო-ელექტრონულ ფონზე მოწინააღმდეგის თვითმფრინავების აღმოჩენას.

იმდროინდელ რადარებს 150-300 მეტრზე საფრენი აპარატების აღმოჩენა შეეძლო 30-50 კმ სიშორეზე. რადიო-ელექტრონული დაბრკოლებების პირობებში ეს მანძილი უფრო მცირდება. ამ მანძილის დაფარვას მოიერიშე თვითმფრინავი 5 წუთის ანდომებდა. საზენიტო კომპლექსები, როგორც წესი, მორიგეობენ ნომერ 2 მხადგოვნაში (გამორიული აპარატური). ნომერ 1 მხადგოვნაში გადას-ვლას ესაჭიროება მინიმუმ 5 წუთი (სრული ფუნქციონირების კონტროლით გაც-ლებით მეტი) ბრძანების გაცეხადან. იგივე დრო ესაჭიროება გამანადგურებელ თვითმფრინავს ასაფრენად. მიზნის აღმოჩენიდან მზანების გაცემამდე (მამინდელი მარ-ვის სისტემით), სულ ცოტა, 2-3 წუთი იყარება. ე.ი. ისრაელის თვითმფრინავებში მზანამდე გასვლას ისე ახერხებდნენ, რომ საპაეო თავდაცვის სისტემა დროულად რეაგირებას ვერ ასწრებდა.

საპაეო თავდაცვის ქვედანაყოფების ზონების შემოვლის შემდეგ ავიაცია იყოფოდა პატარ-პატარა ვეგუფებად (4-6 თვითმფრინავი) და იერიში მიჰქონდათ დაეცემოდ მიზნებზე. მიზანთან მიფრენისას მინიმუმამდე აცილებდნენ სიჩქარეს და რადარეგარე მიჰქონდათ იერიში. პირველად ანადგურებდნენ მორიგე თვითმფრინავებს ასაფრენ-დასაფრენ ზოლებზე.

გვაგბიტური
MiG-21-გბი
ცაში

საპერო თავდასხმებს ამერიკელების ავი-
აცია ახორციელებდა ავიაშინდებით. ომის
დაწყების წინა პერიოდში დახვეწას დიდ
ფურადლებას არ აქცევდნენ, წინა დღეებში
კი თითქმის საერთოდ არ აწარმოებდნენ.
ისინი არ ფლობდნენ ინფორმაციას ის-
რაელის არმიის გადაჯგუფებებისა და
ომისათვის მზადყოფნის მდგომარეობის
თაობაზე. 1966 წელს ევკიპტე დიდი
რადიონობით საბჭოთა შეიარაღება მი-
იღო, მათ შორის საავიაციო და საპერო
თავდაცვის ტექნიკა. ახალმიღებული
თვითმფრინავები (სხვა ტექნიკაც) ცულ-
ად ჰქონდათ ათვისებული ეკიპაჟებს და
მათ სრული დატვირთვით ვერ იყენებ-
დნენ.

როგორც ომის პირველ დღეს, ასევე
შემდგომში, არაბებისა და, კერძოდ, ევკი-
პტის სარდლობა, სრული უსუსურობა
გამომჟღავნა საბრძოლო პირობებში
ჯარების მართვის საქმეში. არაბულ ქვე-
ნებში საკადრო პოლიტიკა არაპროფე-
სიონალიზმისა და სამთაურ საფე-
ურების გვეგზავნიდა გავლის პრინციპი-
თ, არამედ უმაღლესი პოლიტიკური
პირებისადმი პირადი ერთგულების მიხედ-
ვით ტარდებოდა. პროფესიონალ ოფი-
ცრებს, რომელთაც თავი გამოიჩინეს სა-
ბრძოლო მომზადებისას, კარგული წინს-
ვლისა და დაკეტილი ჰქონდათ.

სამუშაო, ჩვეთიანაც იგივე პრინ-
ციპი დაინერგა წინა თავდაცვის მინის-
ტრის მმართველობისას (1993 წლიდან
ჩემთვის არასდროს უკითხავთ, ვის გუნ-
დში ვიყავი. ასეთი რამ ფიქრადაც არავის
გუყვლია თავდაცვის სამინისტროში. 2004
წლის მთავრ ნახევრიდან კი სხვადასხვა
გუნდს მიმაწერდნენ, მე კი მხოლოდ
საქართველოს გუნდში ვიყავი. - ავტ.).
ათეულობით მაღალკვალიფიციური
ოფიცერი დაითხოვეს შეიარაღებული
ძალებიდან. ძირითადად, ერთგულების

გვაგბიტის
აეროდრომებზე
განადგორებული
მიგები

პრინციპით არჩეოდნენ კადრებს. ეს დამ-
ლეუპელია ჯარისთვის და ქვეყნისთვის.
ჯარი, და განსაკუთრებით სამხედრო მა-
ლაჩინისთვის, შორს უნდა იყვნენ პოლი-
ტიკისგან. სამხედრო მაღალჩინოსნების
შეცდომები არ უნდა ითვლებოდეს პოლი-
ტიკური გუნდის შეცდომებად. ეს იყო
ერთი მიზანი, რისთვისაც შემოიღეს
დასავლურ ქვეყნებში სამოქალაქო მინის-
ტრის პოსტი (და არა მხოლოდ სამო-
ქალაქო კონტროლისათვის), რათა
სამხედრო საკითხებში სამხედროებს
დაეკისროთ პასუხისმგებლობა. შეცდომე-
ბისგან არავინა დახვეწილი, მაგრამ
რისკის ფაქტორი და შეცდომები მინი-
მუმამდე უნდა იქნეს დაყვანილი. ეს მ-
ხოლოდ პროფესიონალიზმით მიიღწევა.
ერთხელ და სამუდამოდ ბოლო უნდა
მოეღოს არმიის პოლიტიკურ ცხოვრება-
ში ჩარევის მცდელობებს. საპროტესტო
აქციებზე არ უნდა გაისმოდეს ჯარისთვის
მოწოდებები. არამა, და უპირველესად მისი

მმართველი ელიტა, მაქსიმალურად ნე-
ტრალური უნდა იყოს ყველა პარტიუ-
ლი დაჯგუფების მიმართ. ის მხოლოდ
მოქმედ უმაღლეს მთავარსარდალს უნდა
ეპორჩილებოდეს და არ უნდა არსებობ-
დეს იმის შიში, რომ მმართველი პოლი-
ტიკური გუნდის შეცდომის შემდეგ არმი-
აშიც საკადრო გადაადგილებები დაიწყე-
ბა (საკადრო ცვლილება არც გაერთიან-
ული შტაბის უფროსს უნდა შეეხოს. ის
სარდლებთან ერთად 3-5 წლით უნდა
ინიშნებოდეს). არამა ერთადერთი სათ-
უთად მოსაყვრობი სტრუქტურა უნდა
იყოს როგორც მმართველი ძალისთვის,
ისე ოპოზიციისთვის.

დღეს ამ პრობლემის გამოსწორების
ტენდენცია შეიმჩნევა. ახლანდელ მინის-
ტრს წინამორბედის კადრები არ დაუშ-
ოვია, მეტიც, ადრე დათხოვილი ოფიცრე-
ბიც ნაწილობრივ აღდგინა შეიარაღებულ
ძალებში, რაც უდავოდ მისასალმებელია,
ოღონდ უფრო მეტია გასაკეთებელი. სა-

ქონიშვლილი დონეზე უნდა აიკრძალოს 30-იანი წლების რეპრესიების ანალოგის გამოვლენა ქართულ არმიამ. ქართველ ოფიცერს უნდა შეეძენას მყარი გარანტია, რომ მის სამხედრო კარიერას ვერაირი პოლიტიკური ცვლილებები ვერ შეაფერხებს. არმიამ უნდა აიკრძალოს ტერმინები: „ჩემი გუნდი“, „ჩემი ხალიზი“ და ა.შ. დაუშვებელია, როცა სარდლებსა და მეთაურებს „თავიანთი გუნდები“ მოჰყავდეთ. ყველა ოფიცრის კარიერა (სასწავლო კურსების ჩათვლით) წინასწარ უნდა იყოს გაწერილი და მისი კარიერის წარმატება დამოკიდებული უნდა იყოს მის პროფესიონალიზმზე და არა რომელიმე მეთაურის სუბიექტურ აზრზე. უნდა აღიკვეთოს ოფიცრის ბედის ერთპიროვნული გადაწყვეტის შესაძლებლობა. სახელმწიფო თვალისწინებით უნდა უფრო ხილდებოდეს ყველა სამხედროს, რომელმაც აირჩია ეს რთული პროფესია და ადამიანისთვის ყველაზე ძვირფასი, — სიცოცხლე სამშობლოს სადარაჯოზე დააყენა. სამხედრო მოსამსახურემ ზომ თავისი სიცოცხლის საფასურად უნდა დიკცას როგორც მმართველი გუნდი, ისე ოპოზიციონერები.

6 ივნისიდან ისრაელმა ძირითადი ძალების მხევა სინაის ნახევარკუნძულისა და იორდანის მიმართულებით მოქმედი სახმელეთო ჯარების საავიაციო უზრუნველყოფაზე, ზოლო 8 ივნისიდან — სირიის სახმელეთო ჯარების წინააღმდეგ გააღო. ისრაელის ავიაცია იყენებდა ბომბებს, ნაპალმს, „მიწა-ჰაერი“ ტიპის

რაკეტებს და საავიაციო ქვეშეშის ცეცხლს. მოქმედება მოულოდნელად, და ფაქტობრივად, დიდი წინააღმდეგობის გარეშე. პაერში სრულმა ბატონობამ ისრაელს საშუალება მისცა მოეხერხებინა თვითმფრინავებზე გამოყენებინა „ურავანი“ და სხვა ტიპის სასწავლო-სავარჯიშო თვითმფრინავები კი.

არაბული ქვეყნების ავიაციის მოქმედებები კი ეპიზოდურ ხასიათს ატარებდა და მათ მოქმედებებს არ შეეძლო ზეგავლენა მოეხდინა საბრძოლო მოქმედებების მსვლელობაზე და შემოიფარგლებოდა დედაქალაქის დაცვითა და მცირე ჯგუფების თავდასხმებით ისრაელის ცალკეულ ობიექტებზე.

სირიის ავიაციამ სცადა 16 თვითმფრინავის შემადგენლობით დარტყმა მოეწინებინა თელ-ავივის, ზაიფასა და ნათანის ობიექტებზე, მაგრამ უშედეგოდ. ბევრმა მათგანმა მოხინა აღმოჩენაც ვერ შეძლო. ისრაელის ავიაციის საპასუხო დარტყმების შედეგად მათ დიდი დანაკარგი განიცადეს და, ფაქტობრივად, ვერც ერთი საბრძოლო ამოცანა ვერ შეასრულეს.

ექვსდღიანი ომის განმავლობაში არაბული ქვეყნების ავიაცია შეუთანხმებლად მოქმედებდა. ავიაციის მოქმედებების უზრუნველყოფა არ იყო წინასწარ დაგეგმილი, რის გამოც განიცდიდნენ ისეთი დანაკარგს, რომელთა თავიდან აცილება შესაძლებელი იყო. პირველ დღეს გაანადგურეს სირიის 60-მდე თვითმფრინავი, მეორე დღის ბოლოს კი იორდანის 40 თვითმფრინავი. ეგვიპტის ავიაცია სა-

ფრენოსო-ტაქტიკური მონაცემებით ისრაელის ავიაციაზე მაღლა თუ იდგა, თუმცა არაფრით ჩამოუვარდებოდა. არაბებმა საჰაერო ბრძოლაში 50-მდე მიგ-1 დაკარგეს, ისრაელს კი არც ერთი „მირაჟი“ არ დაუკარგავს. უკვე მეორე დღეს ეგვიპტის ავიაციის დანაკარგი 309 თვითმფრინავს შეადგენდა, მათ შორის იყო 30 შორეული ბომბდამშენი Tu-16. არაბების სახმელეთო ძალები საჰაერო მხარდაჭერის გარეშე აღმოჩნდა.

ისრაელის არმიამ პაერში ბატონობის პირობებში სრულ წარმატებას მიაღწია და გადაჭრა ყველა სამხედრო-პოლიტიკური ამოცანა.

რის საფუძველზე შეძლო არაბულ კოალიციასთან შედარებით მცირერიცხოვანმა ისრაელმა და მისმა არმიამ წარმატების მიღწევა? — პასუხს ამ კითხვაზე, ასევე აწ. „ექსპლდირი ომის“ მნიშვნელობას თანამედროვე ტაქტიკისა და ოპერატიული ხელოვნების განვითარებაში და საბრძოლო მოქმედებების ყოველმხრივი უზრუნველყოფის საკითხებს „არსენალის“ შემდეგ ნომერში განვიხილავთ.

ამირან სალუშვამია საჰაერო ძალების სარდალი

P.S. გთხოვთ თქვენი მოსაზრებები სტატიებზე, ასევე თქვენს ხელთ არსებული საინტერესო მასალები საჰაერო ძალებისა და საჰაერო თავდაცვის საბრძოლო გამოყენების შესახებ მაქონდეთ ჟურნალ „არსენალის“ რედაქციას.

ეგვიპტის საჰაერო თავდაცვის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსის რაკეტები მიუზღვა დაფად საჰაერო თავდაცვის ორგანიზებისას დაშვებული შედეგობებისა, დიდ საფრთხეს წარმოადგენდა ისრაელის ავიაციისთვის.

ტახუდადიშული სამხედრო კულტურული მემკვიდრეობა

„განვიდე მე შემთხვევად უცხო
თესლას მის, და მწვედა მე კრთოა
მიმართ თვისთა. ხოლო მე ვიხიდე
მახილი მისი და წარუკვეთი თავი
მისი და აღკვეთე ყვედრება ძეთაგან
ისრაელითა“.

(დავითის ფსალმუნი)

ფუტბალია
ხეივანი-მუზეუმი

სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობა სა-
სიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს ეროვნული
სამხედრო კულტურული მემკვიდრეობის
აღდგენას. ორასწლოვანი რუსული იმპერი-
ული გავლენით ქართული სახელმწიფოე-
ბრიობა გაქრა არა მარტო ხორცილად, არამედ
სულიერადაც. 1801 წლის მანქანისტით იმ-
პერიათ ბოლო მოუღო საქართველოს სახე-
ლმწიფოებრიობის ხორცილად. სულიერად
კი 1819-1820 წწ. მთავო საეკლესიო აჯანყ-
ების ჩახშობით. ვერ ვიტყვით, რომ ქართვე-
ლი ერი ორასი წელი გულხელდაკრეფილი
თვდა, იმ მოგვარიცხვან ეროვნულ-გან-
მათავისუფლებელ მოძრაობებს შორის გამარ-
ჩეული ადგილი უჭირავს 1819-1820 წლები-
ს საეკლესიო აჯანყებას. თავისი მასშტაბი-
თა და თავდადებით მას ვერც ერთი აჯანყ-
ება ვერ შედრება. სამწუხაროდ, დღემდე მას
ტბუო დევს. ამასთან, ეროვნულ-განმათავისუ-
ფლებელი მოძრაობის ორასწლოვან ისტო-
რიას ერთი დიდი ხარვეზი აქვს. ჩვენ დღე-
მდე ვცდილობთ სახელმწიფოებრივად
დამოუკიდებლობის აღდგენას მხოლოდ ხო-
რციული სხეულით, ხოლო სულიერი სახე-
ლმწიფოებრივი სხეული დამოუკიდებლობა
ცვალებით მსდევლობდა ვერცხვდა, რაც
სამწუხაროდ, დღემდე გრძელდება. არადა,
ქართული ერის არსებობის და გადარჩე-
ვის უმთავრესი საიდუმლო ქართული სახელ-
მწიფოს სულიერი სხეულის უცვლელად იყო.

ქართველი ერის არსებობის საუკეთესო
პროცესებში იქნებოდა და ყალიბდებოდა
ქრისტიანულ მრწამსზე აგებული სახელმწი-
ფოებრივი თვითგადარჩენის სახმედრო
ტრადიციები, რაც უსიკვარო სამხედრო-
სულიერ კულტურულ მემკვიდრეობას წარ-
მოადგენდა. რუსეთის იმპერია, რომლის ე-
ლიოფორეულები ბუნებას დღემდე მწკვეთ-
ვლობით, ყალიბდობა ეთიოპური ინტერ-
ესებზე აღმოცენებული ქრისტიანული
სამხედრო სახელმწიფოებრივ სტრატეგიუ-
ლი სულისკანკალით. რადიკალურად გახს-
კეებული, დამკრთობლური და თვითგადარჩე-
ნითი სალიბერალისტული ტრადიციების მქონე
ორი ძალია ერთმანეთს შეჯახდა, რაც აისახა

1819-1820 წლების საეკლესიო აჯანყებაში.
ამ მოვლენის დრამა განაღობებას დღეს
ითქმის ფიქარ-არეოფიქის ტოლფასი მნიშ-
ვნელობა აქვს. ჩვენ ვერასდროს მოგვწყვე-
თ წარმატებას, თუ არ ვცნობთ მოწინააღმდე-
გის სულიერ ბუნებას. ისეთი სულიერების
მქონე ერი, რომელიც ქმნის ისეთ ტოპონიმებს,
როგორიც არის: ვლადიმერ (დაიპყრო მხო-
ვლით), ვლადივოსტოკ (დაიპყრო ადამსა-
ვლით), ვლადიკავკას (დაიპყრო კავკასი-
ის), როსტოვი (გაფართოვდა, არე მოიგო მქო-
ბელთა ტერიტორიები, ასეთი ტოპონიმი
რუსეთში 20-მეტად) და ა.შ., თავისთავად ცხადია
ისეთი პრობლემებს შეუქმნის ყველას, რაც
დღეს აფხაზეთში, სამხაბლოში ან ვაჟაფხო-
შია. ბოლშევიკური რუსეთის მიერ მე-II
არმიის მეშვეობით განხორციელებული არქის-
ის საეკლესიო კანონმდებო სულიერ გამო-
ვლენებად უნდა ჩაითვალოს უახლეს ისტო-
რიაში რუსეთის მოქმედებები სამხრეთ
იმპერიის ჩვენზე ზემოქმედებას, ილინდ სხვა
გარეგნული ნიშნებით.

ახლახან ჩატარებულ საპროზიდენტო
არჩევნებში ჩვენ გვეყვდა რამდენიმე პრეზი-
დენტობის კანდიდატი, რომლებიც თავთავი-
ანთ პოლიტიკურ პარტიებისა არადა თავდუ-
ხოვანად ცდილობდნენ ზღისსივრცის მან-
დატის მოიპოვებას. სასურველი იფიქროს ორასწო-
ვანი შეცდომა, — საქართველოს სახელმწი-
ფოს სულიერ დამოუკიდებლობაზე კრინტ-
საც არაფერ ძრავს. ამის გარეშე კი ქართუ-
ლი ეროვნული სახელმწიფოს აღდგენის
ყოველგვარი ცდა წარუმატებელი იქნება
ყოველთვის.

ის უხილავად არსებული ქართული სახე-

ლმწიფოებრივი სულიერი სხეული კვლავ
ორასწლოვანი ურჩხულის ღამეებშია. ასეთ
დროს წინა პლანზე უნდა წამოიწიოს
სულიერი ეროვნული სახელმწიფოებრივი სხე-
ული დამოუკიდებლობის საკითხი. უნდა
დაფიქროთ იმით, რომ ვცნობთ და ვადარებთ
1819-1820 წლების საეკლესიო აჯანყებას და
მისი მძივრები. ამასთან, საფუძვლიანად უნდა
გავანალიზოთ ამ ტრაგიკული აჯანყების
წარმოშობისა და მიმდინარეობის მიზეზები.
საფუძვლიანად უნდა აისახოს ამ ისტორიუ-
ლი მოვლენის დღემდე ტრავმების მიზეზ-
ები, რადგან ეს ეხება ქართული სახელმწი-
ფოს შემდეგი არსებობის ბუღს.

ვერც ცარისტული და შემდგომ მისი
მემკვიდრე, სამხრეთ იმპერია, ამ ტრაგიკული
საყვანო ისტორიული მოვლენის მიჩვენ-
ვას არცთუ უსაფუძვლავად ცდილობდა.
ეროვნული სახელმწიფოს არსებობის უმთავრესი
პირობა სულიერი სახელმწიფოებრივი
სხეულის დამოუკიდებლობის მოპოვებაა.
— და ნუ გეშინიათ მისი, ვინც ხორცი
კლავს, გეშინოდეთ მისი, ვინც სულით
კლავს... — ტყუილად არ გეგასწავლის
წმინდა წერილი.

ამ აჯანყების წარმოშობის მიზეზთა ახს-
ნას სამხრეთ იდეოლოგიური მიტენიერის
მარქსისტულ-ლენინური კლასობრივი
ლოტრინით ცდილობდა. ამ გაყვლების გარდა
თვით აჯანყების ყველა ისტორიულ დღე-
მეტში დღევანდელი „ცერკოვნი ვისტ-
ანი“ ან „ცერკოვნი ბურტ“ განზრახ წაწყ-
ლებულ იქნა „იმპერიის აჯანყებით“. სახე-
ლმწიფოების შეცვლით და მოვლენის არსის
გაყვლებით შინაგულს და დამალულ მოვლ-

ის ისტორიული ობიექტები მიზეზი, რი-
თქ ქართველ ერს თავიანთი ჭკუით ერის-
ჯ და სახელმწიფო წარმოქმნის ქართული სახ-
ელმწიფოს სულიერი სხეულით დამოუკიდებ-
ლობის მოპოვების შანსი.

ამ აუგანების ისტორიით, დღეი სამაჟუ-
ლი იმის კრიტიკულ მომენტში, დანტერეს-
და თვით სტალინი. 1942 წელს, როცა გერ-
მანელები მოსკოვის მისადგომებთან იყვნენ,
სტალინმა ბრძანა და მის მოადგილე გოგოლიძე-
ს დაეცა გამოცემებით კავშირგადაკვეთი
მეტიერი, რომელიც ამ აუგანების ისტორიას
დაწერდა. ეს საჟქ მართლაც გრძელდებოდა
და ნიჟერი მეტიერის ნ. ბ. მასარაჟის მო-
მენტს, მაგრამ ზედინაჟრის წარდგენისას ბე-
რდეს დიჟწა სათაჟი „1819-1820 წლების
საგლეხო აუგანებს“ და მას „1819-1820
წლების მძიკრის აუგანებს“ დაარქვეს.

ეს წიგნი რუსულ ენაზე სადღეულო გრი-
ფით იყო და უმძიროების ნებართვის გარეშე
გერმან წაიკითხა. რა იყო სტალინის ამ
მოქმეით დანტერესების მიზეზი, შეიძლება
შოილედ ვეგარაჟილი. ყოივლბას სასულიერო
სემინარიის სტუდენტმა, როგორც ჩანს,
კარგად იცოდა ამ აუგანების ნამდვილი მიზე-
ზი. იცოდა უძველესი სადღეულო სამხედრო-
სარწმუნოებრივი რანდელი ორდენის ფეს-
ტელი ისტორიაც, რომელი შემოინახა დასვე-
ლეთი საქართველოს მითაივბას, კრძოდა კი
სემინარია.

ფესტელთა სამხედრო-სარწმუნოებრივი
სადღეულო ორდენის გერ კიდევ მახლობელი
ადმოსაგლეხოს, მსოიფილი ციცილიზაციის
აჟნად ცნობილ ძველ ჭქენების, — ძველ
გვიპტეში, შუამდინარეობა, ბაბილონი და
ამ იენბოდნენ. მოგვიანებით, როგორც ჩანს,
მას გაეცნენ ევროპელებიც. ამ ორდენს გავ-
ლენა უნდა მოეზდნა ტაძლიერობა ორდენ-
ის ჩამოყალიბებაშიც. ერთი რამ ცხადია, —
ამ ტრადიციამ ევროპაში მახლობელი ადმოს-
საგლეხიდან შეაღწა. ევროპელი რანდის
უზთაერესი ტიტულატურული მამენტელები,
რომელიც კეთილხევის დროს ვალდებულა,
იყო მომცრო მახვილი, რომელსაც ფესტეტი
წილდებოდა.

სემინომ დღემდე გვაჟებს ქრისტიანული

კანონიით აუბეული და უძველესი ქრის-
ტიანული ზატებით, ვერგებთა და ფრესკე-
ბით შემკული ფესტის ტაძრები. ისევე
როგორც ზემო ნასსტებ უძველესი ციცი-
ლიზაციის ჭქენებში, სემინომც ტრძმნი
„ფესტე“ უფლის სინონიმად მოიპრზება.
მუეფელითა, ანუ ფესტელბა, იყო სამხედრო-
სარწმუნოებრივ რანდითა თუ ვარდელთა
კასტა, რომელიც სატაძრო ჭიუნების დაეცა
ეველებითა. სემინო სინამდვილეში ამჟარ-
ად იცეუება ფესტელთა, როგორც ქრის-
ტიანულ სინამდვილა დამცველთა ტრადი-
ცია. მერიკ ნიამდობლობა, რაც სემინო
ყოფას დღემდე შემოიჩინა, არის ის, რომ
მფესტელთა წარმართულიდან ქრისტიანულ
მწამსზე გადასვლა ამჟარად შემოინახავს
აჟურ ყოფას. ამ ზღერის წყალგასყოფად
უნდა მოქმეითი ვახტანგ გორგასლის ეპიკა.
ვახტანგ გორგასალი, როგორც დღეი სახ-
ელმწიფო რეფორმატორი და დამოუკიდებე-
ლი ქართული ავტოკეფალიის შემქმნელი,
ფესტელთა სამხედრო-სარწმუნოებრივ ორ-
დენს აყალიბებს, როგორც ქრისტიანული ეკ-
ლესიისა და მონასტრების დამცველ ვარდ-
ეას. ამის თქმის საფუძველს ვვახვებს ის,
რომ ქრისტიან ფესტელთა წარმართული,
დათესვაგმოსასულებიანი დროში (დათვი იყო
მთაიბა ტოტეტი), იცელება ლობით (ლეტი),
რომელიც იერუსალიმისა და თეთი ქრისტის

სიმბოლოც იყო. ლობის (ლეტის) ზებულზე
გმოსასული ორი ვაჟი, აგრეფე თითოეულ
თათხეც ვერგებს ამოტეფიერული. ამ საჟე-
ღელს დროშის, ანუ ბერკეტის (ბერკე-
— სულხან საბას განმარტებით საგლეხისი
დროშას ერქვა) ზურგის ამშვენებს სამი წმინ-
და ქრისტიანული სიმბოლე: მოგვიანდელიში
მიქელი — ზეკური მხედრობის სარდლი;
წმ. გიორგი — მხედართა მფარველი; წმ.
იოანე — ვეშაბის მუეფელში სამი დღე დატეფე-
ბული და შეხდევ იჟიდან გამოღწეული. ეს
წმინდანები არიან ფესტელთა სამხედრო-
სარწმუნოებრივი ორდენის მფარველნიც.
ენაიდან ზურგზე მითაინ ერთად მათი ტრო-
პარტიც არის ამოტეფიერული, საჟურადუ-
ბია, რომ ამ სიმბოლო-საგლეხისი დროშის
მხედროშე მუეფიერებით იყო ვახტანგთანა
ვაჟი, რაც ვახტანგ მეფის სახელით ვაკავ-
შირებს.

როგორც უფე აღწიწი, დაკრბობისთანვე
რუსული იმპერია იწყებს ქართული სახ-
ელმწიფოს მოპოვბას არა მარტო ზორცილად,
არამედ უფერი სასტეკად, — სულიერადც.
1811 წელს აუჟებს მეტეხის საკათალიკო-
სო ტაძარს, 1817 წელს კი გელათის საკათა-
ლიკოსო ტაძარს. იწყება სატაძრო ჭიუნების
არახული მარცვა და ექსპროპრიაცია, ფრესკე-
ბის მოპოვბა, ქართული წირავდელის არკა-
დლეა. ამ პერიოდში უქმდება 800-ზე მეტი
სა-სამონასტრო, იწყება სასულიერო პირების
მასობრივად დათხოვნა. მოსკეს უნიკალური
ქართული მართლმადიდებლური საღვთის-
მეტეფელო ტრადიციები ამ მოქმენას თაყთა-
ვად ცხადია გულუხვლადერეფილი ვერ შეზ-
ვებოდა ფესტელთა რანდელთა სადღეუ-
ლო ორდენი. ამ ტრადიციის უზთაერესი კრკას
დასაველი საქართველოს მითაინი — რაჟა-
ლმწიფე-სემინო წარმოადგენდა. თოქვა ისიც
უნდა აღინიშნოს, რომ ამ სამხედრო-სარწმუ-
ნოებრივ ორდენს დასაქრებელი პუქტიტები,
როგორც იცეუება, უნდა ჰქონიდა საქართვე-
ლოს სხვადასხვა კუთხეშიც და მის გარე-
შა.

ქართული სახელმწიფოს სულიერი
მუეფიერების მოპოვბის საჟქში რუსებს,

ფესტელთა სამხედრო-სარწმუნოებრივი სადღეულო ორდენის
ფესტელები, რომლებიც 1819-1820 წელს საქართველოში
დაიარსდნენ. საბრძოლო იარაღი

14 №4 თებერვალი, 2008 არსენული

ოცდაათ გერცხდად გაყიდულ სამშობლო

(დახასრული)

თამაზი ცხოვრების
მოყვარული მკვდი
პოლოკონიკი

შპონიის ისტორიაში ძალზე ცოტაა შემთხვევა, რომ ერთ პირს ერთდროულად სამი ქვეყნის დაზვერვაზე ემუშავა და პირადი ზოგადი ასე შეეცის. ასეთი იყო პოლოკონიკი სტეფანო ენერსტოვი, — საბჭოთა კავშირში შედგენის სამხედრო ატამი.

სტეფანო აგრეთვე დაზვერვის აგენტი იყო. მართალია, წარმატებით შესრულებული სადაზვერვო ოპერაციების დასრულების შემდეგ აგრეთვე სტეფანო კარგ გასამრეკლოს იღებდა, მაგრამ სტეფანო გულგამაღებული და ღამისი ცხოვრება უფროდ, ამიტომ შპონიის არაღიარებული გადამწყვეტი და საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის (გერ-უ) მეთაურად. ამის შემდეგ მკვდი პოლოკონიკი სისტემურად აწეულდა აშშ-ის დაზვერვას დეზინფორმაციის საბჭოთა კავშირის შეთავაზებულ ძალებზე, თუმცა არც თავის პირდაპირ მოგონებას იყენებდა და „აგენტურულ“ ცნობებს შედეგის თავდაცვის სამინისტროსაც უზარუნდებდა.

არ როგორ სწავნი მას ემხმარებოდა... საბჭოთა სამხედრო დაზვერვა, რომლის აგენტიც 1948 წელად იყო (ოპერატორულ ფრეიდრიხ „ხორილი“, ხოლო ოპერატორი მათი ნიკიტურევი). მძიმე სადაზვერვო სამუშაოების (აგრეთველით) დაზვერვის მეთოდების (საბჭოთა) გასამრეკლოს გერ-უსტეფანო იღებდა, რისთვისაც მოსკოვში სამხედრო აგრეთვე მჭიდროდ განხილდა, მაგრამ ფული მანც კიდელების აკლდა. სტეფანო ენერსტოვი 14 წლის მანძილზე იყო საბჭოთა აგრეთვე, სრულ თავდაცვის მინისტრის დახმარებით პრემიებით მანძილზე საბჭოთა არმიის გენერალ-მაიორის წოდება, დაავადების ოდენობით. მაგრამ ცვლილების აქცის დასასრული, — 1963 წლის 20 ივნისს სამხედრო აგრეთვე, მამინ უფრო შედეგის თავდაცვის სამინისტროს მაღალჩინოსანი, დაავადების და სუფილი პატრონად მოუსაყვარა.

პატრონოყვარე აგენტები

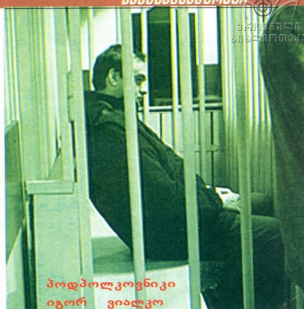
პოლოკონიკი, რომელიც 1922 წელს დაიბადა კანადაში, კავშირებს პარიზის რესიდენტურაში გადაიბარა 50-იანი წლების

დასაწყისში. საბჭოთა დაზვერვის დახმარებით სორბონში მიიღო უმაღლესი განათლება და დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია ეკონომიკაში. ნატოს შტაბბინაში მუშაობდა სპეციალობით და ხუთი წლის მანძილზე საბჭოთა დაზვერვის გადაცა რამდენიმე ათას საღებულო დოკუმენტზე გროვით „კომიკი“, რაც ნატოს სტანდარტებით საღებულოების ერთ-ერთ უმაღლეს კატეგორიას განეკუთვნებოდა. მოწოდებული დოკუმენტაციის სწრაფი დამუშავების მანძილ, პარიზის რესიდენტურაში ერთი მეტად ემსაქურე ხერხი მოიფიქრა.

პარიზის ერთ-ერთი ჭკამში, ჰუმბოლტის სამსახურთან ახლოს მდებარე შიგნით მართავდა გულგამაღებული ვერადგების არაფრით იქცევა, სამეგრეოდ, შიგნით, ტექნიკის უმაღლეს დონეზე აღჭურვილი ფიცილიზაციონარში, ნატოს საღებულო დოკუმენტების კიბრები ხლებდა. ამისთვის დროც არ იყო, რადგან საბჭოთა აგრეთვე შესვენების დამთავრებულ შემდეგ უნდა დიპლომების ნატოს საღებულო სამხედრო გვერდები და ეკონომიკის დონეზე აღჭურვილი. ჰუმბოლტის კარგად უმაღლეს, მაგრამ მას პატრონოყვარების ვაი აღიზნა და მანც დამანც საბჭოთა ბუღალტრთან უნდად შეხვედრა. მისი, როგორც საბჭოთა აგრეთვე დიდ მანძილზე მტკიცელების ის უკანალორი ფაქტიც, რომ 1973 წელს ის საგანგებოდ ჩამოიყვანეს მოსკოვში კავშირებს თავგანდობარ ორი ანდროპოვთან შესახვედრად. ერთად ისაღებეს, ისარქნა და „პატრონი“ გაუმუშოვ იხვე უკან წარბმუნს.

ჰუმბოლტის დადასტოვებს და გასამართლებს 1982 წელს, როცა ნატოში კარგა

პოლოკონიკი სერგეი სკრიპალი

პოლოკონიკი
იგორ ვიბალო

ხანა, აღარ მუშაობდა. მას ათი წელი მიუღწევია.

„იდეური“ ჯამები

გენერალ-მაიორი დიმიტრი პოლოკონიკი აგრეთვე დაზვერვის ისტორიაში ცვლილება მაღალჩინოსანი საბჭოთა ჯამში იყო. ის 1961 წლის ნოემბერში ნო-იორკში, გერმანიის საბჭოთა მისიამ მუშაობდა, როდესაც აშშ-ის გამოძიების ფედერალურ ბიუროს თავისივე სურვილით დოკუმენტად და გაუმუშავა შეთავაზა. აგრეთვე ცენტრალურ სადაზვერვო სააგენტოში პოლოკონიკის ოპერატორულ ფსევდონიმად „ტოპსეტი“ და „პურიონი“ შეურჩიეს.

მისი კარიერა გერ-უში ძალზე წარმატებულად ეთარღებოდა. 1961-1962 წლებში ნო-იორკში მუშაობის, 1965-1969 წლებში პარიზში სამხედრო დაზვერვის რესიდენტის მთავრობა, 1973-1976 და 1979-1980 წლებში კი ინდივიდუალ საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის რესიდენტობა.

„პურიონი“ ოც წელიწადს მუშაობდა აგრეთველისთვის. აგრეთვე „დეფერტობა“ იმითაც იყო გამოწვეული, რომ საბჭოთა კავშირში მას პირადი კონტაქტი აგრეთველ მფრეკვეთთან არ ჰქონია. ინფორმაციის გაცემა საშუალებების და იმპულსური რადიოკავშირის საშუალებებით ხლებოდა. სპეციალურად მისთვის აგრეთველმა დაამზადეს მინიატურული რადიომიწევი და გადაცემის აპარატი, რომელიც სურათის კოლონიზებოდა იყო, ჰქონდა პასპორტი ატარებდა და თავისუფლად თავსდებოდა პოვაციის ვიდეში. მისი მოქმედების რადიუსი 500-700 მეტრს აღწევდა. სპეციალური დილაკეტი ინფორმაცია როგორც საბჭო მანძილზე ისე ირრეზობდა. ეს აპარატი ნახევარი თაბახის ფრეკილის მოცულობის ტექსტის ოტყედა. რადიოსიგნალების გატყევისას სულ 3-4 წამი სჭირდებოდა. აგრეთველმა ინფორმაციას იღებდნენ წინასწარ შეთანხმებულ დროს მოსკოვის საფილიში ან რომელიმე აგრეთველი დაპოვების სახლში. პოლოკონიკი ტრადიციულად ან ავტობიუსით მუშაობისას სპეციალურ გამოწყობს დილაკეტი დაავადდა თიის და ინ-

16 №4 თებერვალი, 2008 არსენალი

ბოროტ ამერიკელები ამტკიცებენ, სწორედ ეს გადაიბრა სამშობლო დასვენება.

მისთვის გადახდილი თანხა 25 წელიწადში 250.000 დოლარი, ანუ თვეში სულ რაღაც 83 დოლარი შედგენს. გარდა ამისა, ტროიკის მიღებული მდგომარეობის გამო, სადასვენო – წითელი დროშის ორდენი და... უფრო სწორედ ამერიკის ციხეში. ამერიკის კონტრაქტორმა 1996 წლის თებერვალში დაკავა აშშ-ის ერთ-ერთი უმთხრესების სააგენტოს მუშაკი რიჩარდ სტეფენ ლიპკა, რომელიც სააგენტოს მტკიცებდა 1964-1967 წლებში მუშაობდა. გამოძიების ფედერალური ბიუროს ანგარიშების თანახმად, ლიპკა კავებებს გადასცემდა ერთ-ერთი უმთხრესების სააგენტოს მერ თეთრი სახლისათვის მომზადებული ყველაფერი და ყველაფერი საიდუმლო მოსწრებების ასელებს. ეს დოკუმენტები უნდა დეკლარებდას კი სამშობლო სახლში მიჰქონდა. ლიპკას პირიარამს სამი წლის განმავლობაში 27.000 დოლარი, ანუ თვეში დაახლოებით 750 დოლარი შეადგენს.

რა ხდება დღეს

საიდუმლო ინფორმაციის მოპოვება გაცილებით ადვილია და უცხოეთის სპეცსამსახურები თანხებს არ იშვრებენ, რათა რუსეთში ფართო აგენტურული ქსელი შექმნან.

2006 წლის 3 აგვისტოს მოსკოვის ოლქის სასამართლო სასამართლომ რუსეთის საგარეო საზღვრების პოლიტიკის სერვის სერვისის პასუხისმგებელი პატიშვილი მოუსაჯა. რუსეთის ფეხსუბს მტკიცებით, სკრიპალის დიდი ბრიტანეთის დასვენებისთვის მუშაობა 1996 წლის დიწყო, როდესაც გრძელვადიან საზღვარგარეო მდგომარეობა იყო. სკრიპალი 2004 წლის დეკემბერში დაკავდა.

გაუმართლის რვა წელიწადში სკრიპალის დიდი ბრიტანეთის ბიუჯეტთან არც ისე დიდ თანხა, – სულ 100.000 დოლარი, ანუ თვეში დაახლოებით 1.040 დოლარი მოტანდა. ორდა კი ჩიტი ბღენდა?

სამშობლო კავშირის დამოშორებულ ესტრეიის, ლატვიის და ლტოქის სპეცსამსახურების აქტიურობა თვალში საცემი გახდა. ისინი აქტიურად ეხებენ და პოლუბერ იზერ-ბოლო-აგენტურულ „სელებს“ რუსეთის საზღვრებში სასამართლო სერვისს უწევენ და სპეცსამსახურებში დასაქმების შესაძლებლობას.

ფეხსუბის სასამართლო სამსახურის პოლიტიკის იყორ ვალკოვი სწორედ პატარა, მაგრამ ამაყ ქვეყნის ესტრეიის დასვენებაში გადაიბრა და ის 2001-2002 წწ. მუშაობდა მთი სამარგებლო ვალკოვი 2004 წელს გასამართლეს და 10 წლით პატიშვილი მოუსაჯეს. გაუმართლისთვის მან მართლაც ორი სასაქონლო თანხა, – 1.000 დოლარი მთი ორ წელიწადში, ანუ თვეში 40 დოლარი. ეს ფაქტი საფრთხილი უნდა იყოს ამ პეისისტი ქართველი „მტაროლეკისთვის“, რომელსაც რუსეთის წინააღმდეგ აქტიური მოქმედება, მწირი ბიუჯეტის გამო, მარცხისთვის განიჭოვდა მანიათი.

ბესიკ ალადაშვილი

საიდუმლო გვიჩვენებს გოგონას

იდუმალეა გვიჩვენებს ხიბლია. თავის მხრივ, რა საიდუმლო უნდა არსებობდეს ფართოდ გაფრთხილი გვიჩვენებს გარეშე, საიდუმლო შეპარული მსოფრო-გამოწმი ყველა სახელმწიფო საიდუმლოებას იგებდნენ? ადრეული საუკუნეებიდან გვიჩვენებს ბევრი ავანტიურისა და სათავგადასავლო რომანის მთავარი გმირი იყო, XX საუკუნეში კი უმისოდ არსებობა ვერ წარმოედგინათ საჭიროთა კავშირისა და აშშ-ის სპეცსამსახურებს.

ოპერატიუ „ოპრო“

„ცოვი ომი“ დასაწყისი ყველაზე პირველად და ტრავიკულად ბერილიყ აისახა. 1949 წელს გერმანიის ყოფილი დელაქალაქი ორად გაიყო, – ერთი ნაწილი სამშობლო კავშირის სატელიტ გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის დელაქალაქად გამოცხადდა, მეორე კი, სადაც აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის ერთობლივი საოკუპაციო ზონა იყო, დასავლეთ გერმანიის ერთ-ერთი ტერიტორიული ერთეული გახდა. ორად გაყოფილ ბერილიყში საზღვარი პირდაპირ ქალაქის ქუჩებში გადიოდა, ბევრი სახლის ერთი ნაწილი აღმოსავლეთ, ხოლო მეორე – გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკაში მოხვდა.

ამ გარემოებით არ შეიძლებოდა, არ დაინტერესებულყენენ მოწინააღმდეგე მხარეების სპეცსამსახურები. თუ სამშობლო კავშირი და მისი მოკავშირე გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა ორად გაყოფილ ბერილიყს კაპიტალიზმურ ქვეყნებში აგენტების გასაგზავნად იყენებდნენ, აშშ-ისა და ბრიტანეთის სადასვენო სამსახურებმა ამ ტერიტორიული ფაქტორის უფრო ორიგინალური მხარით გამოყენება გადაწყვიტეს. ეს იყო „ცოვი ომი“, ერთი ყველაზე დიდი და სერიოზული ბერილიყ

ჯორჯ ჯუკოვი

ლი საკუთარება, რომელსაც ყველათვის მოულოდნელი შედეგი ჰქონდა.

აშშ-ის ცენტრალური სადასვენო სააგენტოს მამრული დირექტორის, ალენ დელესის გადაწყვეტილებით, დაიგეგმა და ჩატარდა განსაკუთრებით საიდუმლო ოპერაცია, კოდური სახელწოდებით „ოქრო“.

ყველაფერი კი ძალზე პროზაულად დაიწყო. ახალმოპოვებული გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის დასვენების

შეშა რეინარდ გელმან, რომელიც ბერლინის ხუთი თითხითი იცნობდა და ამერიკელთან თავის გამოჩენა ძალზე სურდა, 1953 წელს დაიწყო ადისონის ბერილის სატელეფონო კომუნიკაციების ნახაზები წარუდგინა. როგორც აღმოჩნდა, დასავლეთ ბერილის სახეობად დაახლოებით ხუთას მეტრში გადიოდა ის სატელეფონო სადგურები, რომლებიც საბჭოთა კავშირის შიდა რეგიონებში ძალიან სხვადასხვადასა იყვნენ. სადგურები მანამ 1.8 მეტრის სიღრმეზე იყო ჩაწყობილი. ამერიკელებმა დიდი პრაქტიკის დახვეწის წარმოდგენილებს მიაწოდეს ეს ინფორმაცია და გადაწყვიტეს ერთობლივ ძალებით გაეყვანათ გვირაბი და სატელეფონო სადგურები ინფორმაციის წასაშლელი აპარატურა დემონტაჟებინათ. 1953 წლის დეკემბერში გვირაბის გაყვანა დაიწყო. საინჟინრო სამუშაოების შესანიშნავად გვირაბის გათხრა დასავლეთ ბერლინში მეტრებზე აშშ-ის ერთ-ერთი სამხედრო საწარმოებთან დაიწყო, რომელიც შეუძენდა იქიდანვე გაქვინდათ. სამხედრო ინჟინერებს ერთ წელზე მეტი დრო სჭირდათ 90-მეტრის გვირაბის გასაყვანად, რომელიც მიწის ზედაპირიდან 4,5 მეტრის სიღრმეში იყო და სიმაღლე ორ მეტრამდე ჰქონდა.

ამ გზით სპეცსამსახურებმა შეძლეს მიწისქვეშა სატელეფონო კავშირზე სპეციალური ჩამწერი აპარატურის მოკრება და ერთი წლის განმავლობაში უსმენდნენ ბერლინში მეტრებზე საბჭოთა სამხედრო კომუნალურის საუბრებს მოსკოვში. საიდუმლო მასალა ისეთი მოცულობის იყო, რომ გამწვანებში მთავრდებოდა და ანალიტიკოსები დიდხანს მუშაობდნენ.

თითქმის ყველაფერი კარგად იყო. მაგრამ ამერიკელებისთვის სრულიად მოულოდნელად, 1956 წლის 21 აპრილს, აღმოჩნდა ბერლინში მეტრებზე გვირაბში საბჭოთა ჯარისკაცები გამოჩნდნენ. ამერიკელებმა ოპერატიულად მოიხსნა მოსურსე გაუქმება. საბჭოთა პრეზიდენტისთვის მანქანა ეს ფაქტი საერთაშორისო სკანდალის ასატევად გამოიყენა.

მხოლოდ 1961 წელს გაირკვა, რომ გვირაბზე ინფორმაცია კაგუბეს ჯერ კიდევ მის გაყვანამდე ჰქონდა და რამდენიმე წელი მოწინააღმდეგეებს ლეზინფორმაციით კმავდა. რაოდენ დიდი იყო ამერიკელებისა და ბრიტანელების გაოცება, როცა შეიტყვეს, რომ ოპერაცია „ოქრო“ ინგლისის დახვეწაში მოკალათებული რუსების აგენტმა გიორგი ბელიმ, ამ ოპერაციის ერთ-ერთი მოწაწილად გაყოფა. კაგუბეში ხრეკი იხმარა, - მოწინააღმდეგე გვირაბის გაყვანა აცალა, ზოლად ფული დაახარჯეს და ლეზინფორმაციაც გაასაღა. ერთი სიტყვით, „იმპერიალისტები“ მაგრად გააშა.

აშერიკელთა საპასუხო სვლა

მოსკოვში ჯერ კიდევ იყვნენ მისიანეს დროინდელი გვირაბები დღესაც არსებობს. ამით კარგად ისარგულა ამერიკის დახვეწა, რომელმაც კრეზოსი ქვეშ ძველი სადგომო გვირაბი აღმოაჩინა და სამთავრობო სატელეფონო სადგურებზე მოსასმენი მოწყობილობა დაამონტაჟა. ორი წლის განმავლობაში ფარულად უსმენდნენ ამერიკელები საბჭოთა კავშირის პირველ პრეზიდენტ მხალა გორბაჩოვს, მის სამუშაოებს, მრეწველობა და ექსპერტებს.

ამერიკელებს მოსკოვში რუსი აგენტი, მაიორ პოლტ-ლეონოვი ჰყავდა, რომელიც კაგუბეს მე-16 - ელექტრონული დახვეწის სამმართველოში მსახურობდა. ამერიკელი მწვერვლის მოწინააღმდეგე მხოლოდ ამ ოპერაციის მიმდინარეობის ადგენა.

გვირაბი კრემლის ქვეშ

1989 წლის გაზაფხულის ერთ-ერთ საღამოს კრემლის დიდ საკონცერტო დარბაზში საბალეტო სპექტაკლს მოსკოვში აშშ-ის საელჩოს რამდენიმე თანამშრომელი ესწრებოდა მეუღლით. მათ შორის იყო საელჩოს თანამშრომელი ტონი მენდესი, აშშ-ის ცენტრალური სადაზღვეო სააგენტოს ოფიცერი, და პოლტ-ლეონოვი მეუღლესთან ერთად (ამ წყვილის ნაშთი გვირაბის სახელს ამერიკის სპეცსამსახურები დღემდე არ ამხადებენ), რომელიც ასევე ამერიკელების აგენტი იყო. იმავე საღამოს მოსკოვის ერთ-ერთ მცირეულ ქუჩაზე სანტერესო რამ მოხდა, რომელიც თითო-ერთად გამოვლიდა თუ შეაშინა, - სპეც-ოპერაციონებში გამოყვანილი რამდენიმე მაგაკი მძიმე ზურგანითი ხელში საკანალიზაციო ტუბი ჩაჭრა და თავსაბურთი აკურატულად დახურა. ისინი რუკებით, თანამგზავრული კავშირის საშუალებებით, კომპიუტერული სისტემებითა და სასურველი აპარატურით იყვნენ აღჭურვილნი. „სანტერესოების“ ცენტრალური კოლექტორით მოსკოვის მეტროპოლიტენის გვირაბში გადიდნენ, იქიდან კი გვირაბების ლაბირინთები კრემლის ქვეშით აღმოჩნდნენ. გვირაბი ფიქრებდა, რომ საკანალიზაციო ტუბი მოფუფუნებ მუშები ამერიკის დახვეწისთვის მუშაობდნენ. ეს იყო ამ ოპერაციის მთელი წარუმატებელი, რომელიც პირველს პარადულურად მიმდინარეობდა.

დაუკრუნებელი კრემლის დიდ საკონცერტო დარბაზს, სადაც ეს-ეს არის ანტრეპტი გამოცხადდა. ლეონოვიები პირადად გაემართნენ ტუალეტისკენ და იქიდან საკონცერტო დარბაზის თანამშრომლების საშინაო გადაცემები დაბრუნდნენ. დარბაზში მათი ადგილები ამერიკის დახვეწის ორმა რუსმა აგენტმა დაიკა. ლეონოვიები თვალის საშინაურებით დიდებით გვირაბში ჩაყვინდნენ, სადაც მათ „სანტერესოების“ ელი-

დნენ. ლეონოვმა მათ კრემლის მეტროპოლიტენის სისტემის ის სადგური აჩვენა, რომელზეც საბჭოთა კავშირის ხელისუფლების პირველი პირების ტელეფონები იყო მიერთებული. ამერიკელებმა დაამონტაჟეს მოსასმენი აპარატურა და გვირაბი სწრაფად დატოვეს.

რამდენიმე დღის შემდეგ ლეონოვები საბჭოთა კავშირად გაიქცნენ.

ამერიკის დახვეწის თანამშრომლებს მტკიცებით, ამ მოსასმენი აპარატურის დამონტაჟება რამდენიმე წნით ადრე ჰქონდათ 1991 წლის 19 აგვისტოს პუტჩის მხედრის თათბარ ინფორმაცია და რუსეთის პრეზიდენტი გაფრთხილეს.

ნაშრომ ბადაშილი მილიონები

70-იან წლების ბოლოს ამერიკის მთავარი კონტრასტავრული უწყებამ - გამოძიების ფედერალური ბიუროში (ფბი) ერთი შესუდვი გენერალი იდეა დაიბადა, გადაწყვიტეს გამწვანებში საბჭოთა კავშირის საელჩოს ქვეშ გვირაბი გაეოხრათ და მოსასმენი აპარატურა დაემონტაჟებინათ. ეს პროექტი, რომლის შესრულება და შედეგები გვირაბის ექსპლუატაცია 100 მილიონ დოლარამდე ღირდა, ამერიკის სპეცსამსახურების ერთ-ერთი ყველაზე დიდი საიდუმლო იყო. რომელიც თვალისწინებით უფროსი ილდებოდა.

გვირაბის გათხრა დაიწყო საბჭოთა საელჩოსთან ახლოს მეტრებზე სახლიდან. ყველაზე დიდი პრობლემა მიწის შეუმწვლად გატანა აღმოჩნდა, რადგან საელჩოს თანამშრომლები გულდასმით აკვირდებოდნენ საელჩოს ტერიტორიის ახლოს მიმდინარე ყველა მშენებლობას და სხვა ცვლილებებს.

მხოლოდ 1995 წელს მიხვდნენ ამერიკელები, რომ ფარულად ჩაწყობილი და გამოფრული ინფორმაციის უდიდესი წარუმატებელი რამდენიმე იყო.

ამ გვირაბში მხოლოდ პირველ 5-6 წელს დაიწყო მოსკოვის სპეცსამსახურების ლიწვლაც საიდუმლო ინფორმაცია, ხოლო 1985 წლიდან ლეზინფორმაციის აღებენ ამის მხრები აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიუროს დახვეწისთან ერთად ჰმსენი იყო, რომელიც 15 წელი მუშაობდა გვირაბში, ხოლო შემდეგ კი რუსეთის დახვეწისთვის.

ამერიკელებმა „თხუნელა“ ჰმსენის გამოვლინა და დაკავშირებული 2001 წელს მოახერგეს. მან 27 წელი იმუშავა გვირაბში და თითქმის ყველა საიდუმლო ინფორმაცია იცოდა. მოსკოვიდან გადადგმულ ამერიკელს ათას ფურცელი საიდუმლო ინფორმაციას შორის „გამწვანების გვირაბზე“ იყო ლაპარაკი. ასე გაქვინდა ქარს ამერიკელებმა მათ მილიონი დოლარი.

გენიკ ალადაშვილი
შეშორების პოლიტიკის

კამუფლაირებული „რამპრის“

ლონდონში ყოველწლიურად იმართებს აეროსამხედრო „ობისა და მშველობის შოუ“, რომელშიც მთელი მსოფლიოდან ჩასული გასული საუკუნის აარაღასხმული ენოზიზმისტი მონაწილეობენ. შოუზე მჭირე მსოფლიო ობის დროინდელ აარაღასხმული კრთაღ მძმე ტეტეკის, ტატეკის, ტეტეპერტეტეკის, ზარაზნების, თეთიმტრინაზების და წყალტყეზს ნაგების ნაწყეკე შეიძლება. აქ სპეტკა-ლუბე იმართებს. ისტორიულ რეკონსტრუქციებს უზარეკე მონაწილე და მტყერებელი ჭყეს. იმეკე მისმტაბის არა, მტყერამ ანეიი თაგმტყერა მისკოეუმეკე იმართებს. რუსეიის დლაქელაუმეკე გამართულ სამხედრო გამოწენაზე მჭირე მსოფლიო ობის აარაღასხმული კრთაღ, გასული საუკუნის ავტომობილებზე გამოწყეკე. იბდლისში მტყერაი სანსაზის ჯერ არ ყოფილა, თუტეკე, რასკე შუა კაგეკე, ფლიაშე-ლის ტეტაზე. ტყერამ გუგაბიბის სანსომე ნან-ფო, ტყერეს წარმომგეტყეკე არ ტყერეს.

მჭირე მსოფლიო ობამობილით გერმანული ჩაგუნტებები, საოთაღ მტანსული აარაღები, მათარები და სხვა უზარეკე ნეიი, მარ-თლაც რომ უწყველი ფინის ტყის. რცაეკე მასანძლებსა გაოცებს შემანძნის, დიმილით

მაიზის, ხიმი გავეგონაი, ზოგი ასე უტყერავს, ზოგი ისე, პოლა, ჩეჩენ ასე გენდა შეტყერა და ვუტყერავი კოდეკო... შეტყერვის რა გეიზნათ, მტყერამ ამ საშინაი მანამუტყერეკე მართლაც დიმილი შობამტყერეკეკე მთაზდინა. როგორც უტყერავი სანსლის მასანძლებმა ტყერამ გუ-ჯამბიბე მთაზრა, მთაგარი წინ მტყერადა, მის ეზომი „წმინდა ამტყერეკელი სისხლის“ ჯეკამ იტყერა, რომელსაც პატრინის თქმით, ცველა ტანტეკი ამტყერეკელი ატყეს. საქართველოში არსებობს ანეიი სატელეწილების გეტრინაგე, – „ვიკიპედია“, რომელშიც 30-მდე კაცია გაწყერებელი. კლების წყვეტილთარ სანსისას თითქმის ერთი სატელეწილი უკან ბრუნდება. მათ მტყერი აარაღი უტყერი, თუტეკე ეს იბის არ ნინაგე, რომ ფაზიზმი ან სატყითა ეტეკე ტატყერება. და მანცე, კლების წყვეტი სატყითა პანის თანსლებით მამამბებდენ, როგორ დაბადა კლების ტეტყის იტყეს.

„ვიკიპედია“ 2004 წელს დარსიდა (აქ ერთი ფრანგი და ინგლისელიც არის გაწყერებული). კლების ორი სამხედრო ავტომობილი და ორი მოტოციკლიც ჰყავს. სულ მალე ამ უნიკალურ ნაგებებს „პარლემის“ მოდელისა და გერმანული წარმოების მოტო-

ციკლები შეგეტყება. როგორც კლების წყვეტი ამბობენ, მისი დარსების იტყე თავისით დაბადა. პირველი გარბეკი იბდლისი-ბათუმი-იბდლისი იტყე. კლების წყვეტია თქმით, ბეგეკი მათ უსატყერებსაც კი უწყოლებს. მტყერე, ვილცას პირდაპირ უტყეკამს, ამ ხნის ხალხს მტყერი სატყე არ გეტყეო. ტელიკის მოუტყედაც, ისინი მანცე ფართოვდებიან.

– თვის დროზე სატყითა პერიოდში, კანონი არ გავალდებულა, მამოწერილი ტანკი ჩამოგეტყერა, მისთვის რესტრუქტურა გავეტყერებინა და ექსპონატად გეტყერებო კლებში. სატყითა რეკეტიმ კი დანტყერა, მტყერამ ამ მტყერი ვითარება არ შეტყელიდა.

– მოუტყედაც ცველაფრისა, მანცე ფართოვდებით?

– დაბს, სატყერიც, ვეგერიოვდები. ჩეჩენი კლების ფრანგი წყვეტი მარლენ მათი საფრანგეთის სამხედრო ავტომობილების დაცვის ასოცეკაციის პრეზიდენტია. ჩეჩენამ განსტყეკე-ბით, საფრანგეთი თავისუფელი ტყეკანა და იქ ხალხს ტანტეკი კი ჰყავს. მარლენს ტანკი არ ჰყავს, მტყერამ გასული საუკუნის სამხედრო ტეტყის ბრწყინვალე კოდეკია ატყეს.

– ბატონო მტყერამ, თქვენი უნიკალური ჯეიბის ანეიბის ისტორიაც გეიმამეთ...

– ჩეჩენი ჯეიბი 1942 წელს არის შეტყინილი. მისი მტყერი და სტრია შეტყინის თარღის ებიზტყეკე, USA 942-ია. როცა მანტყის ნიზბრის ვილცელი, მტყიბეს, აბობა, ბლანტყინი ნიზბრის გენდობება, სამი 9-ანი თუ სამი 5-ანილი? მოკრძალებით ეტყასუტყე, 942 მომტყეკი-მტყეკი... ამ მანტყის ხეღახლა ავტყიბის 22 წელი მოგანდობეკი ერთი ახლობლისგან შეტყიბენ „ივლისის“ ჩინიზი და წყალებით ნამოწეკი ნაწი-ღელი გადგაწყეკე ამას წინათ მწრღე ხილზე ვეყეკი და ამ ავტომობილის ორფანტყერი ტყინი სულ სეკი დარად ვეყეკე მტყერი ნაწი-

დები ხალხს მეორე მსოფლიო ომის მონაწილეებისგან შეპირდა, შემდეგ კი გაუბრუნებდა იმდენი გაცივდა. ასე შეიძინა მანქანის ფარებიც. საჭე ის არის, რომ გამოყვანილს არ იცის, რა ფასი დადოს იმ ნივთებს. მათთვის ეს ხარხარაა, მაგრამ ჩემთვის მნიშვნელოვანი ნაწილი. ამ მანქანის ნაწილებს ინტერნეტითაც ვეძებდი, როგორც საქართველოში, ასე მის ფარულს ვაგებოდა, როცა ჩემი ვეიბი აშორებულს ნახეს, გაცეხილი დარჩენი, სადმე ჩაფერადი ხელში ასეთი წმინდა აშორებულ მანქანა, მისი ცველა განსაკუთრებულია. ისე ჩემი ვეიბი რაუტების ვეიბების კლუბის საპირით წვევია. როცა ეს ავტომობილი სამხედრო პოლიციის ტესტირებას გადიოდა, სერჟანტი ირენ ბრედისონიჩი, მუქასხლად „რეი“, ატარებდა, ანუ ცდიდა მანქანის გადმოხლას გაცეხილი თქვა, ეს რა ვეიბით დადიხარ...

— არ არის ვეიბი?

— მულტსტრიკალ „საბაი მუხდევურნი“ არის რაღაც უზარმაზარი ცხოველი, რომლისთვისაც დაბრკოლება არ არსებობს, — წყალზე ცურვას, კლდეზე ადის და ცამდე დაფრინავს. მას „ოვდენი-ვიპი“ ჰქვია. როგორც ჩანს, სერჟანტმა ჩემი მანქანა იმ ცხოველს შეადარა.

რაც შეეხება, თვითონ ვეიბის შექმნის ისტორიას. პირველად მანქანების შედგენაზე „ვილის ოვდენის“ მოხელმა გაიმარჯვა, რომელსაც „ვილისის“ ქარხნის უმფროსი, მოგვიანებით, როცა დაკვეთებს იმეტა, კონგრესმა „ფორდის“ ქარხნის დაავალა, ახალი მოდელის მანქანა „ვილისის“ პროექტით გამოეშვა. ასე შეიქმნა ვეიბის, მოდიფიკაციას, რომელიც „ფორდის“ ქარხნში გამოეშვა, JPVV ეწერა, რა დაწერეს ზოგი უნივერსალური დანიშნულების ავტომობილის აღნიშვნად მიიჩნეს, რაც არასწორია, სინამდვილეში უნივერსალური დანიშნულების „ვილისის“. ვეიბის შექმნამდე აშორებულ არმას ჰყავდა ასეთი მანქანები. ზოებით უფრო დიდი, მოუხეშავი, ძლიერი იყო და პატარა წინის ქვეშეხეხავი კი სწევდა. ვეიბი კი პატარა და ცველანადი-

ლი მანქანა უნდა ყოფილიყო.

— რამდენადღაც ვიცი, ამერიკული მოდელის ძველი იარაღებიც გაქიბი.

— დიახ, ჩემი ვეიბით გაცივებულმა აშორებულს მეთიხა, აბრინას ჩვენ ვეიბობდით და აბრინური პისტოლეტი სადმე გაქიბი. ჩემი პისტოლეტი 1925 წელს არის გამოშვებული. ჩემი იარაღი რეგისტრირებულია. არსებული კანონმდებლობა მხოლოდ შინ შესაყის უფლებას მძღვეს, მაგრამ რაკი აღიღებზე სრული ვეიბობით ვეინდოდა გამოსვლა „კოლტის“ მოდიფიკაციით აწყობილი საფანტის იარაღი შეიძინე. მოგვიანებით კანონი ისევ შეიცვალა, ამ მხრივით ბევრი უბედურება მოხდა და მისი გამოტანაც კარდეს. ჩვენამ განსხვავებით, ერობაში საფანტის იარაღის შეტანა ძეხვის ყველასთვის ადვილია. ინგლისში ხალხს პირად საკუთრებაში ჰყავთ ტანკები, რომელიც მუშა მფლობელობაშია, გასროლიც შეიძლება, მაგრამ არც ერთ ინგლისელს მთავის რამ ახრადღაც არ მოუვა.

— ეს ინგლისელს, მაგრამ საქართველოში რა იცით, რა მოხდება...

— თუ კაცს ავი ვეინახება აქვს, ამას სამელოგრამანი ცეცხლსასროლი იარაღის გარეშეც გააკეთებს... ჩემს ავტომობილზე ტექნიკურეფექტი იმეტება. ძალიან მინდა მისი ჩამოტანა. იმდენად გავუცქებოლია, ტექნიკის გასროლას ველოც შეუძლებს, მაგრამ ტექნიკის ღირსების ჩაღება კი შეიძლება. მოგვარა, ცეცხლი და ბოლი გამოეშვა, ანუ ვიზუალურად სრულყოფილი იყოს. თუმცა, დარწმუნებული ვარ, ამის გაკეთება ვერ შეუძლებს. ჩემი გატაცება ასირება არ არის, როგორც ვეიბის მფლობელი, ეს იარაღები არც ისე დიდი ხნის წინანდელი ისტორიის ნაწილია და კარგი იქნება, თუ ახალი თაობაც დაინტერესდება.

გამეშავა რეზერვა, ვეიბის „წვერი, ძველი იარაღების ისტატი: — მეორე მსოფლიო ომში არ ვეინახილობდი, მაგრამ ეს არ მაშლის ხელს გერმანული ვეიბი, გერმანული და არა ფაშისტი. ამ კლუბის წევრებს ჩემი თვითმხილავი არ ყოფილა, ურბანოდ, მომინის გერმანული ხალხი, მეფერის მათი ცხოვრების წესი, ტექნიკა და ამ კლუბის წევრთაც იმეტომ ვაფიქსირებ. სხვათა შორის, დამტყვეუ-

ლი გერმანულიც ვეიბობა...

70-იანი წლების დასაწყისში მონიხის საყავითი მუხუცები იქნებოდა, თითქმის ყველა სამელოგრამანი მოიხიეს, მაგრამ W-2 ვერსად იპოვეს. წლების შემდეგ ვეიბის გახსენდა, რომ თავის დროზე ის იბოლის გადასცემდა. სამხედრო ტექნიკის, საღვ სეცეი ვეიბობილი, ჩემი სკოლის უკან იმ ბავშვობაში ვაფიქსირებდი და ვეიბობდი. კაციშვილი ვერადგებას არ აქვდა კომინისტური პერიოდის ბოლო წლებში იქნებოდა დაცალეს და ვეიბივანი აღიზნა გაფიქს. საქართველოში მონიხის საყავიური დედეგია რომ ჩამოვიდა, ვეიბივანი დაკარგული დახვდა. მაშინ ბავშვი ვეიბი და გასწავილი არ მქონდა, რომ ერთ დღესაც ის ნივთები რეალიკა იქნებოდა.

იარაღი მეფერის, განსაკუთრებით კი ძველი, ვეიბობის, არასდროს დეკავრეი შესაკეთებელი იარაღის პირველი სახე.

მსოფლიო ღირსის მეთადრე მარკვენი, რომელიც მუხუცების დროსაც მუშაობდა და ბოლშევიკებისა გაიმინა საერთო რა, ამ სფეროში ბევრი რამ ვაფიქს, ათეულით იარაღი სანაგვეზე გადავებას ვეიბობა, მაგრამ დასანადა, რომ მეორე მსოფლიო ომის დროინდელი ბევრი ცეცხლსასროლი იარაღი მეიკი საკუთრის დასაწყისში თანამდროვე ვანებზე ვაფიქს. დავრეულს უკვე ვეიბი დევიბობი, მაგრამ იმდენად თაობა, რომელსაც წარმოადგენს არ აქვს ამ იარაღებზე დავინდა, რომ მუხადისა და ხინკლის გარდა სხვა რამაც აინტერესებულს.

— ვეიბობაზე ძველი იარაღი რომელი ბავშვობიობით?

— მოდი, იარაღი ორ კატეგორიად დავყო, — ხელთნებისა და კულტურის ნიშნად. ხელთნების ნიშნად ძველი დამანა და მასზე ფაშისი სამუშაო არ არსებობს. იცით, რატომ? — გერმანული იარაღის ვეიბობის ნაბიჯსეფი არ დასწყებს. ისეთ წერილობასაც კი აქვდა ვერადგებას, როგორც რესორული ზამარაა ძალიან საოთუო სამუშაო საქართველოში ვერცეცხლები სწორი იარაღი „ვატეტი“, მოდელი 9, რომელსაც რუსებს რატომაც „დამიკი“ შეარქვეს. „დამიკი“ ტყუა, კლდის იარაღი არ არსებობს.

— აღდგომის მოსაწევრად სად იკრებიები?

— მერაბ გუგუაბიძის ეზოში. ხალხი ღვიან გაოცებული გვეყურებდა, ახლა თან-ღთან შევეცვინე. მერაბის მუზოლები იქუ-რისა სუპრობით „ავიპეზოსაც“ ეძახიან, ჩანდა ხანდახან 20-25 ჯიპი გროვდება, რა უნა უნა, ცველა ძელეზური და სამხედრო არის, მაგრამ რაც მოეგარა, შგ სამხედრო ულისევიებით დამუხტული ბიჭები სხვე-ან. ვოველ ცხრა მაისის „ავიპეზოსის“ მტრეკლ, იმელოსურ და გერმანულ ფორმებში ამოწყობილი წვევები გავესა, გამარჯვების პარკი ავდივართ. ჩვენი აღჭურვილობის დასაზეზ მტორე მსოფლიო ომამოვლილი მოხუცები თავს ვერ იკავებენ და იმ სამხე-ლი ომის ეპიზოდებს გვეყვებიან. ერთხელ კოვც მოხუცი მოვარად და მერაბის მტა-ჩის კაპიტე აკოცა... იქიდან წამოხსულია ობოლის ცენტრალურ უბანში ესერინობი. ხალხი გაოცებული გვეყურებს. ერთხელ აღ-მართხ, სადაც გერმანობი ტრანსპორტი ვერ აის, ჩვენც გავეპოვრად ასულა. იქვე კავე იყო და წყალი ვითხოვე, მოტრამა წყალი აყოვლა. თანამშრომელმა ქალმა კაპიტეით მტისა, იმ ომში იყავით. სად, აფხაზეთში თუ ავღანეთში-მეთქი, არა, მტორე მსოფლიო ომში. გამეცინა, არა, სამწუნხაროდ, ვერ მოეწარა-რთებო. იქიდან რუსტორანში ავედი. ხალხმა ლამის ქეთი შეწყვეტა და გარეო გამოეფინა, რა ხდება, ხომ მშვიდობაა. თუ მტრები, როგორი საშაღისი იყო, საქართველო-ში ამერიკის პრეზიდენტი ვიჯრე ბუში რომ ჩამოდიდა. ზუსტად იმ დღეს დავიძარი თავისუფლების მოედისაყენ. ვივინქო, თუ გადაცეტლია, ფოლარმინისთან ჩაეუსევეო და სადმე რუსტორანში დავსხდებით-მეთქი. ეტყობა, პოლიციასა და დეცას ჩვენი კო-რტეტი ლინისძეების ნაწილი ევინათ და ურთომლედ გაეკატარეს. ჩვენც გზა გე-აყჩქილეო. როგორც კი თავისუფლების მოედანზე მივედი, ეტყობა, კოვც მიხვდა, ქეთი „ჩვევები“ არ არიან და დფუკურდ-ენ. რა თქმა უნდა, სოცნალები მივეცილ და იქუორბობას გავეცალეთ. მტრე ახლოვდება დამრეკა ამტრეიდან, რამ გადღვრათ, ბოჰო, სი-ქეთი ამტრეებს თქვენს მსოფლობას...!

შალვა ზამბისარაძე: — ამ „აუვე-პრობა“ ბავშვობის მფობარმა მტრამ გუგუაბი-ტე ჩამოხრა. როცა გვეყრებოდა, რა წყალები აწოვდა იმ მტანებს, არ შეიძლება, ნორ-მალურ ადამიანს ინტერესი არ გასწეროდა. თვად არქიტექტორი და მტანების მწყობრი-ბოლებში ვერ ვრკვევო. საშუთა კავშირში ასეთი მტანის ყოლა დდი თავსტეხი იყო. რახელებით იყიევა, დღეს „როლოს-როისი“ რომ გავედეს ამტომ ცველა ვისაც ამტრე-ული მტანებეი ჰყავდა, საშუთა ნაწილებზე გადა-წყობას ცდილობდა. ჩვენ კი დფილით სან-ავევებო თუ სადმე მოგვარადი ვერს, ძელი ნაწილი აფდაო, ვგროვებდით. მტრე კოვცამ ჩამწევა, სოლოლაკში ოცდაათი წელი მივც-იქნება, მტორე მსოფლიო ომის დროინდელი

მტანის ჩონჩხი დვლი. ჩონჩხი კი იყო, მაგრამ გაცოცხლება შეიძლება. ტრევა-წყალებით აფაწვეო ორივე მტანა. დამტა და გვლა რომ შეეცლით, ყრუბას ხომ არ დფუწყებოთ, გვერტეხილი და შეეცქით კოვცო.

— თქვენი „ჯიპი“ საბჭოთა გამოშვებისაა?

— გორკის ატოქორნისა, GAZ 67 B, ჰქვრი ფორმას აუშენა. ამ მტანით ხმობად დფე-ვარ, მაგრამ პრიბლებს ის არის, რომ ძალიან არაეკონომიურია. დღეში საშუალოდ, 17-18 ლტრე საწვავი უნდა. სიტრებს სათიში მ-ოლოდ 50 კეს ავითარებს. ამ მტანის მოე-ლი ევექები ის არის, რომ ნელა უნდა იარი, მაგრამ და მტანქანში ევლობა დისკომფორტს ქნის.

ითიქმის ცველა მამაკაცს ანტრესებს იარაღ. მამტები მტორე მსოფლიო ომში ბიბო-და და მისგან ათასი რამ მომისმინა. საწე ის არის, რომ იმ წლებში გადღებული და დღე-მდე შეპინახული რუსული დოქტრინალის-ტეკა ცალმხრია. რევისორები, ენკე პოლ-კრის ქონიკას ქნიდნენ, ომის თემს სხ-განარად უდგებოდნენ. მაშინ საშუთა წლები იყო და ცველას ერინარი აზრებებს უნდა ჰქონიდა. თვიდან სხვადასხვა ინკომიცეას ვეუბდი, მტრე კი თანდათან მტორე მსოფლიო ომის მტანქებითა და სამხედრო ტექნიკით დფერტრედილი. მე მტექს მშშმანა, რომელიც მტორე მსოფლიო ომის დროს გამოიყენებოდა. მტანსვის უფლებით მტექს „ტანს“ რომე-იც ჩვეულებრივ ისტის, და ცველზე მოვარი, საშუთა ჯარისკაცის ფორმა მტექს. ეს ატრი-უტები მწრად ხილენ იყიდებოდა. არ ვიცი, რა მშეულებს მისი გოუქების მშედგ.

მე მტექს რუსული, მტრამ — ამტრეული, მამტაქს კი გერმანული და იმელოსური ფორმა. რუსეთშიც კი, სადაც დფეოკატა ითიქმის ადარ არის, ჰუსარებეი კი თავისუფლად გამო-დან. აქ კი მამტეულებს რომ ეგნახვენ, გავებებით გვეყრებენ. წარმოიდგინო, დფეო-აღმამქებლის დროინდელი მტებებით რომ გამოიფედო, სულ გავიყვებო. ქართველები ძალიან არხენი ხალხი ვართ, ისტორია მ-

ოლოდ ქალღმრე ვეახსენდება, რუსტორანში ქეთი მაგრამ მედ მაგაწია, ამის იქით ვერ ვერ წყავდა ჩვენი ფანტაზია. რუსებეი კი ძელი მტანებს აგროვებენ და კოლექციას აკოვებენ. მისოკოვლ რუსებთან მტექს საკმიოდ კარგი ურთიერთობა, იქ არის ბაზრის სვეტ-ტი, მოთხოვნა და მწოლვაც. ჩვენ კი ქთო-ზასტის სვეტი გვერეო. ცველავებს რომ თავი დავებოთ, მტანქებს რომ რამე გავუე-ქვდეს და ხელოსანთან მივიტანოთ, სიცილით მიკვდება, ამ ჯარის რას გავუვებო. ამიტომ ჩვენ თვითონ ვაკეთებთ ცველავებს.

— უცხოეთში გამართულ აღ-ლებებს თუ დასწრებობით?

— არა, ამის დიდი თანხები სჭირდება. ძალიან გეინდოდა დიდ ბრიტანეთში, ბელ-ტრინემში ჩასვლა, აქ ყოველწოლორად სასწდრო ავტომოლე მინარებო. საშუთა ჯარების სრული რეკონსტრუქცია აქეთ გა-კეთებული, სველ საწარულოთიეო კი გვერ-დით გერმანლების სამხედრო მტკაბა გას-ნილი, რომელსაც ლაზარეთიც კი აქვს. მოკოლავებეი კი იმ წლების დროინდელი სახელწოლებით გამოიღეს.

ლალი პაპასიპირი

ოპერაცია, რომლის საქართველოს დასვლას გეგმავდა

უახლეს ისტორიაში საქართველოსათვის ერთ-ერთი ურთულესი დრო, აფხაზეთში დამარცხების შემდეგ, 1993 წლის ოქტომბერი იყო. არმია ადარ არსებობდა, პოლიცია დემორალიზებული იყო, სხვადასხვა შეიარაღებულმა ფორმირებამ კანონიერი ხელისუფლების აღდგენის საბაბით დასავლეთ საქართველოში შეიარაღებული ბრძოლა წამოიწყო, რომელსაც თან მშვიდობიანი მოსახლეობის ძარცვა და ძალადობა ახლდა.

საქართველოს მტრები დასუსტებული და თავდაცვის შესაძლებლობების მოკლებული ქვეყნის წინააღმდეგ სხვადასხვა გეგმას ამუშავებდნენ. რამდენიმე ხნის წინ ერთ-ერთი ასეთი გეგმა გაასხენდა ერთგულ-ლიტერატურულ სოხლან სოსხლაიფეს, აფხაზეთის სპარტაქისტული ხელისუფლების თავდაცვის მინისტრს 1993-96 და 2005-07 წლებში.

როგორც სოსხლაიფე ამბობდა, აფხაზეთში მიმდინარე ბრძოლების ფინალი 1993 წლის 30 სექტემბერი იყო, როცა აფხაზეთის თავდაცვის სამინისტროს ჯარები მდინარე ენგურზე საქართველო-აფხაზეთის საზღვარზე გავიდნენ. სამხედრო მოქმედებათა თეატრის სამხრეთ მიმართულებაზე შეიქმნა სიტუაცია, რომელიც რუსეთს, ერთი მხრივ, რეგიონში თავისი სტრატეგიული ფიქრის შენარჩუნებისა და მეორე მხრივ კი ამერიკა-გაყვასის ამ ნაწილის NATO-ს ზეგავლენისაგან დაცვის საშუალებას აძლევდა.

იმ დროისათვის აფხაზეთის ტერიტორიაზე საქართველოს სახელმწიფო საბჭოს ძალები მთლიანად განადგურებული იყო. მისი დიდი ნაწილი ლტოლვილებთან ერთად ჩრდილოეთის მიმართულებით კოდორის ხეობით წავიდა. რაც შეეხება სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს, იქ წინააღმდეგობა საერთოდ შეწყდა. პირითი, სამცხე-ჯავახეთის მონასტრების უმრავლესობა ზვიად გამსახ-

ურდიას უკერდა მხარს, ხოლო ლითი ქობალა სახელმწიფო საბჭოს წინააღმდეგ მოქმედებდა.

აჭარაში სახელმწიფო საბჭოს სამხედრო ფორმირებები არ შეუშვეს. იქ იდგა რუსული დივიზია, ხოლო ასლან აბაშიძეს თბილისთან ძალიან დაძაბული ურთიერთობა ჰქონდა. ასეთ სიტუაციაში დაიბადა აზრი: ჩვენ ვიკავებთ ფოთს, სამტრედიას, სენაკს, კიდეც სხვა ქალაქებს. ამის შემდეგ იქნება ბუფერული სახელმწიფო აფხაზეთის, სამცხე-ჯავახეთის, აჭარის ერთგვარი ფედერაციული (ან სხვა სახის) კავშირით სურამის უღელტეხილამდე, რომელიც საქართველოს შავი ზღვიდან გამოყოფდა.

ამგვარი გადაწყვეტილების შესრულებასათვის იმ პერიოდში რეალური პირობები არსებობდა. მით უფრო, რომ მისი განხორციელების მცდელობები იყო. ჩვენმა სატანკო ქვედანაყოფებმა დესანტით დასავლეთ საქართველოში დასახლებული პუნქტები არაერთხელ აიღეს, იდგნენ ფოთის მისაღვიმეობაზე, მაგრამ უკან გამოპოვნდნენ. უკან დახვევა რუსეთის სამხედრო სარდლობის განცხადებით იყო გამოქვეყნული, რომლითაც ჩვენს ზურგში დესანტითა და სხვა სახის მოქმედებებით გვეპყრებოდნენ. გაურკვეველმა მფლობელობამ დაახლოებით სამი კვირა, 20 ოქტომბრამდე გასტანა. ჩვენს სამხედროებს თავშესაფრებისკენ მოუწოდებდა რუსეთის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა, — ბორის

ელცინი, ანდრეი კოზირევი, პავლე გრაჩოვი.

იმ დღეებში ქვეყნის მდგომარეობა მართლაც ძალიან მძიმე იყო. ლითი ქობალას რაზმებმა 1993 წლის 2 ოქტომბერს „გრაფების“, საარტილერიო სისტემების გამოყენებით ფოთი დაიკავეს. ბრძოლის დროს ორივე მხრიდან იყვნენ მოკლულ-დაჭრილები.

ქალაქში შესულმა ფორმირებებმა გააჩვეეს სამხედრო-საზღვაო ბაზის სასწავლო ცენტრი, საწყობები, სახელოსნოები. სამხედრო პორტში სამხედრო კატარების ხელში ჩაგდებაც სცადეს, მაგრამ მცურავი საშუალებების ბათუმში დროზე გაყვანა მოხერხდა. გახშირდა მონასტრების ძარცვის შემთხვევები. საფრთხე შეექმნა ფოთის პორტიდან ქვეყნისათვის აუცილებელი ტვირთის შემოტანას.

ქობალა ხედავდა ხელისუფლების სისუსტეს და შეტევაზე გადადიოდა. ბრძოლები მიმდინარეობდა ლანჩხუთთან, ოზურგეთთან. 16 ოქტომბერს ქობალამ სამტრედია დაიკავა და ქუთაისისკენ წავიდა. ქობალას რაზმებში იყვნენ სხვა ქვეყნის მოქალაქეები, რომლებიც მანამდე აფხაზეთში არმიზმას მხარეს იბძობდნენ.

გვემბს, რომლის შესახებაც სულთან სოსხლაიფე ლაპარაკობდა. ზორცმესმას ადრადიკალი აკლდა. განადა საქართველოს დაქუცმაცების რეალური საშიშ-

რობა. მოსკოვში ეს გვემა, ალბათ, მაინცდამანკ თვალში არ მოსდით და მიანდა, რომ დამოუკიდებელი დაქვემდებარებული ქვეყანა რუსეთისათვის ბევრად მეტ საფრთხეს შექმნიდა, ამიტომ თბილისის მოთხოვნებს მალე შემხვედრი ნაბიჯები მოჰყვა.

შერადიხემ 18 ოქტომბერს რუსეთის, აზერბაიჯანისა და სომხეთის ხალხისა და მთავრობების მიმართ, სადაც ამოხდა, რომ ქვეყანაში მოქმედი უკანონო შეიარაღებული ფორმირებების ასალგავმა ძალა საქართველოს არ ჰყოფინდა. ექსპრეზიდენტ გამსახურდიას ბანდიტური ფორმირებები უცხო ქვეყნებში დაქირავებული მეომრების დახმარებით საქართველოს რესპუბლიკაში შექმნილ რთულ სიტუაციას თავისთვის იყენებდნენ. - გადაკეტეს მთავარი სარკინოგზო მაგისტრალის, რომლითაც საქართველოს, ასევე სომხეთსა და აზერბაიჯანს, კვების პროდუქტები და სხვა სასიცოცხლო მნიშვნელობის ტვირთი მარცხავდნენ.

საქართველოს ხელისუფლება მეზობელი ქვეყნებისაგან ფოთი-თბილისის რკინიგზის ხაზის დასაცავ საშუალებას დახმარებას ითხოვდა. მალე განჩნა გვემა, რომლითაც რკინიგზის ფოთი-სენაკის მონაკვეთი სომხ, სენაკი-სამტრედიას რუს და საჭერდია-ქუთაისის კი აზერბაიჯანელ სამხედროებს უნდა დაეცავა.

როცა საქმე გვარების შემოყვანაზე მდგა, ამდინდა, რომ სომხებს 900-კაციანი ბატალიონი მზად ჰყავდათ, მაგრამ უარი თქვეს, - ჩვენს ქართველ მეგობარს იზარდი ვერ მიაღწიო. აზერბაიჯანის არმია ყარაბაღში დამარცხების შემდეგ საქართველოს მსგავს მდგომარეობაში იმყოფებოდა და ბაქოდანაც უაფეროვანი პასუხი მოვიდა. რჩებოდა რუსეთის ამიერკავკასიის სამხედრო დაჯავჯლება.

ამერკავკასიის სამხედრო დაჯავჯლების ნაწილები ოპერატიულად ამოქმედნენ და დასავლეთ საქართველოში ფოთი-თბილისის სარკინიგზო ხაზის საკვანძო ადგილები დაცვის ქვეშ აიყვანეს.

სარკინიგზო ხაზის დაცვა რუსებმა და ქობალას რაზმებს შორის რამდენიმე შეტაკებით აღინიშნა, ერთ-ერთი სენაკთან მოხდა.

23 ოქტომბერს, სადამოს, რუსი სამხედროების პოზიციებს ქობალას რაზმმა ძირითადი, ნაღმსატყორქითა და ჰუბი-ცეხით მასირებული ცეცხლი გაუხსნა. სიროლა მეტ-ნაკლები ინტენსივობით მომდევნო დღის 4 საათამდე გაგრძელდა.

18-მა რუსმა სამხედრომ ორი БМП-2 და ერთი ტანკი Т-72 თავდაცვისათვის მოამზადა. დღის 8 საათისათვის ქობალას დასავლეთით ორმოცდაათკაციანი რაზმი БМП-2-სა და ტანკის თანხლებით შეტევაზე გადავიდა.

ბრძოლის დასაწყისშივე რუსებმა ხილის ახლოს ძველ სატვირთო მანქანასთან დამალული ცეცხლის ორი მაკორექტირებელი გაანადგურეს. შემდეგ მოხერხდა ნაღმსატყორქის, ჰუბიცის, ტანკისა და БМП-ს ცეცხლის ჩახშობა. შეტევა ჩაიშალა და ხუთსაათიანი შეტაკებაში ქობალას რაზმიდან 30-მდე კაცი დაიღუპა.

რუსებმა შეტაკება უმსხვერპლოდ დასრულეს, თუქა რამდენიმე მაივანი დაიჭრა. ერთ-ერთი სამხედროს აზრით, ქობალას რაზმმა თავიდან ვერ გააძევა, ვის უტყდა, ხოლო შეტაკების შეჩერებისათვის საკმარისი კოილიგონირება არ აღმოაჩნდა.

რუსი სამხედროები ბრძოლის ცოდნის უნარმა, მაღალმა პირადმა მომზადებამ და შეთანხმებულმა მოქმედებამ გადაარჩინა. სენაკთან მომხდარი შეტაკების მონაწილე 8 რუსმა სამხედრომ რუსეთის სახელმწიფო ვალდებულები კი მიიღო.

ფოთის რაიონში არსებულ მდგომარეობაზე დაკვირვებისათვის 20 ოქტომბერს საქართველოს წყლებში შავი ზღვის ფლოტის ფრეგატე „აპოლლი“ კორეულ МПК-127-ის თანხლებით შემოვიდა. ოფიციალურად, ხომალდების მიზანი ზღვაზე საქართველოს ინტერესებისა და საეკოლო ნაოსნობის დაცვა იყო.

25 ოქტომბერს საქართველოს სამთავრობო გარეშე ფოთი დაიბრუნეს, რითაც ფოთის პორტის გახსნისა და ტვირთის შეუყვარებული ტრანსპორტირების პირობები განჩნა, თუქ ქობალას ახალი შემოსტევის საფრთხე ისევ არსებობდა.

3 ნოემბერს საქართველოს სანაოსნობის შავი ზღვის ფლოტის ხომალდების რაზმი გამოჩნდა. რაზმის შემადგენლობაში შედიოდა დიდი საღმანტო ხომალდები: БДК-69, „ცეზარ კუნიკი“ და „კონსტანტინ ოლმანსკი“, საშუალო საღმანტო ხომალდი СДК-82, ფრეგატე „არაზიტელი“, მტრადიგე ხომალდი „ზენიტინი“, ტანკური „სვენტა“ და საზღვაო ბუქსირი. საღმანტო ხომალდების პორტზე იმყოფებოდა შავი ზღვის ფლოტის საზღვაო ქვეითთა 882-ე გაძლიერებული ცალკეული ბატალიონი.

რუსი სამხედრო მეზღვაურების შემოსვლისათვის რაღაც ფორმის მისაცემად 3 ნოემბერს „კონსტანტინ ოლმანსკი“ პორტზე შავი ზღვის სარდალმა აღმზარადა ელვარ ბალტინმა და საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტ-მინისტრმა ითარ ფაცაცამ ხელი მოაწერეს შეთანხმებას.

დოკუმენტის მე-6 მუხლი განმარტავდა საზღვაო ქვეითთა მთავარ მოვალეობას: საქართველოს რესპუბლიკისთვის ქვეითი დახმარების გაწევის ტერიტორიზმად.

ნარკოზიზმის, კონტრბანდასთან ბრძოლაში, უკანონო ბანდიტური შეიარაღებული ფორმირებების ძეხვის, განზარალებასა და ლოკოდავების, აგრეთვე ძირითად სატრანსპორტო არტერიების (რკინიგზისა და ავტომაგისტრალის) ავია და საზღვაო პარტიზან, ხიდების და სხვა) ერთობლივ დაცვას.

პრეზერ ითარ ფაცაცასთან ერთად, დოკუმენტს ხელი უშუბრიების მინისტრმა პოლიკარმა ივარ ვიორაქმე, ვიცე-პრეზიდენტმა ავთანდილ მარგალიტა და სხვებმა მოაწერეს. ხელმოწერათა სავალი აზრით, დოკუმენტი ნამდვილი „მოკრე ვიკრე-ვიკვას ტრაქტატი“ იყო.

მეორე დღის საღამოს ფოთის პორტში „ცეზარ კუნიკიდან“ და СДК-82-დან 500-მდე საზღვაო ქვეითის სამხედრო ტექნიკისთან ერთად დასწავრება განხორციელდა.

საზღვაო ქვეითებმა წესრიგის დასამყარებლად ქალაქში 22 საათიდან დღის 6 საათამდე საკომუნალტო საათი შეიზღუდა. ფოთში შესვლა-გასვლა საშუალები ხელბოდა, ქალაქის თავზე საპრო ხივრეც და ფოთის რაიონში სანაპირო 12-მილიანი ზონა დაიხურა. გადაიკეტა ფოთის შესასვლელი, ხოლო ხიდებთან და გზა-გვარდინებზე საკონტროლო-გამშვები პუნქტები განლაგდა. დიწყო ქუჩების პარტულებმა და იარაღის ამოღება. შესაბამისად, შეწყდა ხალხის მარცვა.

შავი ზღვის საზღვაო ქვეითი გარეშის სარდალი გენერალ-მაიორ ვლადიმერ რომანოვი იყრებოდა, რომ დასავლეთ საქართველოში ყოფილის საზღვაო ქვეითი ჩქინეს არაერთხელ გადაყვარნენ. ჩქინები, რომლებიც ზღადა გამოსწრების მზარეს აძრებდნენ, კავშირისათვის პირობით სიგნალად მგლის ყრულის იმიტაციას იყენებდნენ. ფოთის რაიონში მგლის ყრულის გაგონების შემდეგ საზღვაო ქვეითი მზერებდა ის ადგილები მიდინებს, მგრამ ჩქინებთან პირდაპირ შეტაკებაზე საქმე არ მუხლდა.

9-10 ნოემბერს პატარა შეტაკება მოხდა მდინარე რაიონთან გზადავებულ პოსტზე, რაც ორი საზღვაო ქვეითის დაჭრით დასრულდა.

ქალაქში ვითარების სტაბილიზაციის შემდეგ საზღვაო ქვეითებმა და მეზღვაურებმა 16-17 ნოემბერს ფოთი დატოვეს. თუქა წესრიგის დასაცავად და კონტროლისათვის დარჩა კომუნალტურა და საზღვაო ქვეითთა გაძლიერებული ასეული ხელ 105 სამხედრო მოსამსახურით.

მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის ერთად დასრულდა რუსი სამხედროების ყოფილი საჭიროება და 30 ნოემბერს БДК-54-მა საზღვაო ქვეითები სევასტოპოლში წაიყვანა.

თეიმურ ჩაჩანიძე

„სამხრეთ კამელარი“

AH-1 HUEY COBRA

კორეის ომში შეუღლებულობის გამოყენება მკვეთრად შეცვალა სამხედროების დამოკიდებულება ამ საფრენი აპარატისადმი, მაგრამ მათი გამოყენების სფერო, პრაქტიკულად, უცვლელი დარჩა: გარისკაების გადაჭრა და ტერიტორიის გადამოწმება, სამხედრო ოპერაციები და დაჭრილთა ევაკუაცია. კორეის ომის დროს მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით, აშშ-ში ფირმა Bell-მა შექმნა შეუღლებური UH-1 – საყოველთაოდ ცნობილი „ჰოკაი“, რომელიც მსოფლიოში პირველი მოიერში შეუღლებურის, „მა-მალ“ იქცა.

თავდაპირველად, „ჰოკაი“ შექმნეს როგორც სატრანსპორტო შეუღლებური, მაგრამ სავსებით შესაძლებელი იყო მისი შეიარაღება ტყვედამტყვევებითა და უზარბაიო საავიაციო რაკეტების გამოყენებით კონტინენტზე. ტრადიციულად ესპერიმენტები „ჰოკაის“ მართვად ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა SS-11-ით შესაარაღებლად, ესპერიმენტები წარმატებით დასრულდა და შეუღლებური UH-1C მიიღეს შეიარაღებაში.

მოუხდავად ამისა, ეს იყო მხოლოდ სატრანსპორტო შეუღლებურის გადაკეთების მცდელობა. მფრინავი არ იყო დაცული, სატერიტორიის კაბინა კი ზედმეტი იყო დამრტყმული ოპერაციების ნატარების დროს.

1965 წელს დაწყებულ ვიეტნამის ომში, გასაღები იყო კი მისი პირველი ეტაპზე, პრიორიტეტის სიმძიმე „ჰოკაისთვის“ დაწესა. მათ გადაწყვეტილი ღესატი, აწარმოებდნენ დაზვერვას, ახეივნენ დაჭრილთა ევაკუაციას.

სწორედ მაშინ გამოვლინდა ამ შეუღლებურის, როგორც შეიარაღების პლატფორმის, ნაკლებობები.

საჭირო იყო სავსებით ახალი დამრტყმული შეუღლებური, რომლის დანიშნულებაც იქნებოდა საშუალო ვარების მხარდაჭერა და მოწინააღმდეგის ციხისა და დოლისა და მსუბუქი ტექნიკის განადგურება.

1964 წელს პენტაგონმა გაავრცა კონტრაქტი ფირმა Bell-თან მსუბუქი დამრტყმული შეუღლებურის წარმოებაზე. თავდაპირველად, ახალმა შეუღლებურმა მიიღო აღნიშვნა UH-1H, მაგრამ ცოტა ხანში აშშ-ის არმიის სარდლობამ გამოყო შეუღლებურების ახალი კლასი – დამრტყმული (Attac) – და ახალი კლასიფიკაციის თანახმად UH-1H გადაიქცა AH-1G-დ (Attac Helicopter - 1 Gunship), არაფიციალურად კი „კამელარი“ მიიღო სახელწოდება COBRA.

„კობრას“ მოუთმელად ელოდნენ ვიეტნამში. სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში ამერიკული ვარების სარდალი გენერალი უილტონ მორლენდი ყველაწარად ამტკიცებდა ახალი საბრძოლო შეუღლებურების რეგულარულ არმაში გადაცემას. 1967 წლის აგვისტოში ესპერიმენტული დაგეგმვა NETT, რომელსაც მეთაურობდა პოლკოვნიკი პოლ ანდერსონი, სამხედრო სატრანსპორტო თვითმფრინავ C-123-ებით გადაისროლეს საავიაციო მასხილად ავიაცია „კობრისთვის“.

ვიეტნამის ცამ „Cobra“ პირველად ფერინდა 1967 წლის 31 აგვისტოს. სარდალი ავიაციის 1-ლი პრივიდის მეთაურმა გენერალმა

1951 წლის 15 სექტემბერს, გამთენიისას, ამერიკის არმიამ ჩრდილოეთ კორეის პორტ ინჩონს შეიჭრა. ფართომასშტაბიანი შეტევის მიუხედავად, კიმ ირ სენის ჯარები უკან დახევის არ აპირებდნენ და აშშ-ის არმიის მეთაურობამ ახალი იარაღის გამოყენება გადაწყვიტა. – შეუღლებურ S-55-ებით მტრის ზურგში გადასხეს 2000 საზღვო ქვეითი. ეს იყო რეალური საბრძოლო პირობებში შეუღლებურების გამოყენების პირველი პრეცედენტი.

ჩვენი დროსი:

მოდიფიკაცია	— AH-1G
ზოიდი	სრახნის დიამეტრი
13.418	
კუდა	სრახნის დიამეტრი
2.598	
სიგრძე	— 13.598
სიმაღლე	— 4.098
მასა:	ცარიელის — 2993კგ
სრმაღალური	ასაფრენი
4500კგ	
მაქსიმალური	ასაფრენი
4570კგ	
საწვავის	რაოდენობა
980ლ	
ძრავის ტიპი	— ერთი აირ-
ტურბინული	Textron Lycoming
T53-L-703	
სიმძლავრე	— 1x1342 ც.ბ.
ფრენის სიჩქარე:	მაქსიმალური
315კმ/თ	
კრეისერული	— 227კმ/თ
ფრენის მაჩილი	— 507კმ
მაქსიმალური	სწრაფაღმაგლო-
ბა	— 494 მ/წმ
პრაქტიკული	ჭერი
ეკიპაჟი	— 2 კაცი
შეიარაღება:	ერთი სამღ-
ლიანი	2088-იანი ქვეშეტი M197
Vulcan	სროლის ტემპით 780
გასროლა	წუთში, საბრძო-
ლო	კომპლექტი 750 ჭურფი.
საბრძოლო	დატვირთვა
ოთხ	საიდარზე
1542კგ:	
8(2x4)	მართვადი ტანკსან-
ინალო	რაკეტა BGM-71 TOW
და	ორი LAU-68 ან LAU-69
ტიპის	უმართავი საავიაციო
რაკეტების	გამშვები კონ-
ტეინერი	7x7088-იანი და
19x7088-იანი	რაკეტებით შე-
საბამისად,	2x8 „ჰაერი-მიწა“
კლასის	მართვადი რაკეტა
AGM-114 Hellfire,	
2 ან 4	კონტეინერული ტი-
პის	ტევიამფრქვევი, ან 2
4088-იანი	ატკომატური ყუმ-
ბარსატყორცნი.	

აღმოჩენა ვორჯ სენფა პარდად მოს-
ინტა ახალი მანქანა საბრძოლო პარიტებში.
ვიეტნამის ომში Cobra-ს პირველი ოფი-
ციალური საბრძოლო გაფრენა 1967 წლის
8 ოქტომბერს შედგა. მაშინ ორი Cobra-ს
დაეკლა 118-ე საავიაციო ასეულის 10
„ორკეზის“ ესკორტერმა. ამერიკელი მფრე-
ნავების ტრადიციისმებრ, Cobra-ებისგან შექ-
ვარმა პირველმა დაეკუფებამ მიიღო სასე-
ლი „Playboy“, ხოლო შეუელმფრენების
ბორტებზე გაწდა ცნობილი ჟურნალის ლოგო
— თიური კუდღელი, მაგრამ „პლეიბოი“
ვიეტნამში გასარიდად არ იფენ ჩამოსულები:
საბრძოლო მოქმედებების პირველსვე კე-
რას მთი განადგურეს სამხრეთვიეტნამელების
4 ბუნკერი და 14 სამანი (ხისა და
ბამუკისგან დამზადებული ვიეტნამური ნავი).
ვიეტნამში გამოჩენისთანავე Cobra ძალზე
პოპულარული გახდა. იყო შემთხვევები,
როდესაც ერთი და იგივე შეუელმფრენი
სამოთხის საბრძოლო გაფრენას ასრულებდა

დღეში. ხშირად საბრძოლო გაფრენიდან
დარბრუნებულ Cobra-ებს საბრძოლო მარაგის
10%-იც კი არ ჰქონდათ დარჩენილი. სწორედ
მაშინ გაწდა ტერმინი „საჰაერი არტელე-
რია“. პარალელურად აშშ-ში, ავიაბაზა
„ჰანტერში“ შექმნა სასწავლო-საწვრთნელი
ნაწილი, სადაც მფრენავებს ახალი შეუელ-
მფრენის სამართავად აზადებდნენ.

ავიომობილურ ნაწილებს გადაეცა შეუელ-
მფრენების ასეულები, რომელთა შემადგენ-
ლობაში შედიოდა UH-1D-ის ორი და AH-
1G-ის ერთი დაეკუფება (თითოში რვა-რვა
შეუელმფრენი). გამსაფრენებელი ავიაციის
მსგავსად, Cobra-ების საბრძოლო მწყობრივ
აწყობილი იყო წველის ბაზაზე: წამყვანი-
მიმყოფი. შეუელმფრენების წველიად გამოე-
ყენა საგრძნობლად ზრდიდა მოწინააღმე-
ვის ტერიტორიაზე მოხვედრილი ეკიპაჟის
გადარჩენის შანსი. ამ შემთხვევაში მფრე-
ნე შეუელმფრენი ცეცხლით იცავდა ჩამოვ-
ბულ ეკიპაჟს სამაშველო შეუელმფრენის

Cobra-ებისა და საბჭოთა ტანკების პირველი დიდი შეტაკება 1971 წელს, ლოსში მოხდა

მოხდომდა.

იმის პირველ ეტაპზე Cobra-ს ძირითად საბრძოლო დავალებას წარმოადგენდა „აროკეზების“ ესკორტირება ლესანტების ადგილამდე და უკან. ძალიან ხშირად პაერში მხოლოდ კიბეებზე შეიარაღებული Cobra იტყუა და ვიეტკონგელების ცეცხლის გახსნისგან „აროკეზებისა“ და მძიმე „ჩინუების“ ესკორტირება მკვეთრად გახარდა მეთოუბის უსაფრთხოება.

შემუშავებული იყო ასეთი ტაქტიკა: მარშრუტის უზრტეს ნაწილზე სატრანსპორტო შეუღლებურები დაფრინავდნენ 2500-3000მ-ის სიმაღლეზე, სადაც AK-47-სა და ДШК-ის ტყვიები კარგაფრენი მოამკვიდრებელ ძალას. ლესანტების ზონისთან მათ ხედვბოდნენ Cobra-ები და „აროკეზები“ იწყებდნენ დამტყუებას, გადმოსხამდნენ ლესანტს და შემდეგ ისევ აფრინდებოდნენ სიმაღლის მკვეთრი ადგილი. ასეთი ტაქტიკა საკმაოდ შედეგადა იმყოფებოდა. ესკორტირება მარშრუტის მთელ სიგრძეზე გამოიყენებოდა მხოლოდ რაღაც მტკიცებულების დროს, როდესაც ჩამოწვდილი ნისლის გამო მჭირნავეები იძულებული იყვნენ, ეფრინათ დაბალ სიმაღლეზე. როგორც წესი, ლესანტები შეუღლებურების ესკორტირებისთვის გამოიყოფოდა ორი Cobra. ლესანტის გადმოსხმისას Cobra-ები წრიულად დაფრინავდნენ გადმოსხმის წერტილის თავზე. ამავეი ტაქტიკის წყალობით Cobra-ს ეკიპაჟს კარგი თვალ-

თახედა ჰქონდა ცველა აზიომეტრის მიხედვით, მაგრამ მაღალე გამოვლინდა მისი უზრთოფითი მხარეები: „აროკეზის“ ყოველ ბორტზე დაფრენული იყო თითო ტყვიამტყუე და მასსა და მოწინააღმდეგეს შორის საბრძოლო შეუღლებურების არსებობა დიდდ ამკირება სამეუღლებურენი და-

ვაჟუფების ცეცხლის ძალას. ამფერიოლად, დაბალ სიმაღლეზე ფრენის გამო Cobra-ებს ცუდი შერტეოთი პოზიცია ჰქონდათ. გამოსავალი სიმაღლის მიხედვით საბრძოლო მწყობრის ეშელნიერებაში იპოვეს. საბრძოლო შეუღლებურებმა დაიწყეს 150მ-ის სიმაღლეზე ფრენა, „აროკეზები“ კი დაბლა დაწინნ. ასეთი მწყობრის დროს Cobra-ები ადარ უშლიდნენ ზელს სატრანსპორტო შეუღლებურებს ცეცხლის გახსნაში, მათ ეკიპაჟებს კი გაუზარდათ მოქმედების სიერეცე.

წესისამებრ, ლესანტების წინ დასვლაში ადვილი და მისი მძებარე ტრადიორა უმართავი საავიაციო რაკეტებით მუშაფებოდა. ამ დროს არ მოითხოვებოდა სროლის მაღალი სიზუსტე, რადგან ცეცხლის წარ-

მოება ფართობებზე ხდებოდა. მასწავლებლის პოზიციებიან ახლის განლაგებული ნაკლებდ შესაძნევი სამაზნეების განადგურებისას, ძალზე ეფექტანი გამოდგა Cobra-ების ტრენლური შეიარაღება, რომელიც საკმაოდ კარგი სამაზნე სისტემის წყალობით მაღალი სიზუსტით გამოირჩეოდა.

შეუღლებისამებრ, საცეცხლე მხარდაჭერის დროს Cobra-ები იწყებდნენ შერტევის 1200მ-ის სიმაღლიდან, 300-იანი პაერების კუხითი. 1000მ-ის დისტანციიდან ცეცხლს ხსნიდნენ უმართავი საავიაციო რაკეტებით, ცოტა ხნის შემდეგ ჩაერთებოდნენ გარე პილიონებზე დაკიდებული კონტინერული ტუპის ტყვიამტყუეები. 700მ-ის მანძილზე შეუღლებურები იწყებდნენ შერტეობას გამოსავალად მანერირებას და რადგანაც უძრე შეიარაღებას ადარ შეუღლო სამაზნის ანადგურება, ცეცხლი იხსნიდნენ შეუღლებურების ცხერში განლაგებული მოძრავი ტრენლური დანადგარიდან, რომლის დამამაზნებელი სისტემაც ითვალისწინებდა სამაზნის მამართ შეუღლებურების მტკარების კუხის ცვილიებას.

ხშირად Cobra-ები „სანადიროდ“ მიფრინავდნენ. უზრტესწილად დავალებაზე საბრძოლო შეუღლებურების წველი მიფრინავდა: მამოელი 7-8მ-ის, წამყვანი კი უკან, 150-200მ-ის სიმაღლეზე. ფრენის დროს შეუღლებურები გამოდებოთ მანერირებდნენ გზზე და იცვლიდნენ ფრენის სიმაღლეს, რთიც ურთულებდნენ მოწინააღმდეგეს მონზირები ცეცხლის გახსნას. უზრტეს შეზიჯვამო ვერკორეკები მხოლოდ ერთი-

— მამოელი შეეკულმფრენის აღმომენას ასერხებდნენ და მას უხსნიდნენ ცეცხლს. ცეცხლის გახსნისთანავე მამოელი უკან იხედა, ამ დროს კი დამრევი პაერებით შერტევაზე წამყვანი შეუღლებურები გადვიოდა. საკმაოდ ხშირად Cobra-ებს უწევდათ ურთიერთმტყუება მსუბუქ საღაზვერო შეუღლებურ OH-6-სა და თეომფრინე OV-1-თან.

ვიეტნამის ომში OV-1-ების ძირითად ამოცანას წარმოადგენდა სამაზნის აღმონა, რომლებსაც კომუნისტები ინტენსიურად იყენებდნენ ტერიტის გადასაზიდად, ხალხის

კლასიკურად და დამრტყელი შეკუმშვურების მათი ზუსტი ადგილმდებარეობის კლასიკურად. ამ საკმში დიდ წარმატებას მიაღწიეს საპირი კავალრების 235-ე ასეულ ლტას უმკავეთს“ ეკიპაჟმა, რომლის წარსულგებუ ნიშნს წარმოადგენდა შეკუმშვურების კოლხ დატყული თიური სამკოთხედ ლტატა“. 1968 წლის არლის პირველ სამი კირის განმკლბობაში ლტატას უმკავეთს“ გაანადგურეს 119 სამხანი. იმ ეკიპაჟის შეკუმშვურები, რომლებსაც საბოლოო დავალების შესრულება დამით უწყევლო, შავი იყო შევლილი.

Cobra-ს საბრძოლო გამოცდების პირველ თვეში გამოცდებულა მისი ამკარა გარატესობა UH-1C-სთან. Cobra-ს ჰქონდა გაცლებით ძლიერი შეიარაღება, თანაც განსხვავება იყო როგორც რაოდენობაში, ისე ხარისხში. AH-1G-ის შეიარაღებაში შემაღლ უმართავ საავიაციო რაკეტა XM-159-ებს 1.8-ჯერ უფრო ძლიერი საბრძოლო ჯიხინი ჰქონდა, ვიდრე UH-1C-ის შეიარაღებაში არსებულ უმართავ საავიაციო რაკეტა XM-157-ებს. Cobra-ს ტყეაშვრევეები კი (როგორც ტრენული, ისე კონტინერული) „იროკვეზზე“ დანერგული ქვეითთა ტყეაშვრევეებზე 17%-ით უფრო ეფექტური იყო.

მოლიანობაში, ვიეტნამის ომის მოვლენებში გამოიმდინარე, შეკუმშვურების საბრძოლო სიცოცხლისუნარიანობა ბევრამდელი თეთმობიანების სიცოცხლისუნარიანობაზე კი გაცილებით დიდი აღმოჩნდა. მოუსდავად იმისა, რომ დაბალი სიჩქარით მერე შეკუმშვურები, განსაკუთრებით კი დესანტის გადმოსმისას, მოხვედრა არც ისე რთული იყო. ერთი ამერიკელი გენერლის თქმით, „შეკუმშვურები მოხვედრა ადვილია, მათი სრული განადგურება კი ძალზე რთული“.

1968 წლის მხოლოდ მაისში 235-ე ასეულმა, რომლის განკარგულებაშიც იყო 24 შეკუმშვური AH-1G, 37-ჯერ შეცვალა მხდი ზრანის ნაწილები, მაგრამ მოწინააღმდეგის ტყეების გარდა, შეკუმშვურების ჰტარა იქცა ვიეტნამური კლიმატზე. მხოლოდ 1969 წლის პირველ ნახევარში 58-ჯერ გამოვიდა მწყობრიდან პილოტისგან, - ცხელი და ნესტიანი კლიმატის ზემოქმედების შედეგად, რეზინის პილოტაჟიანობისა და საფრების სიმტკიცის დაკარგვისა და დარღვევის გამო, ხვდებოდა მუშა სითხის გაფორება. საკმაოდ ხშირი იყო შეკუმშვურების მერ დაბალ სიმაღლეზე ფრენის დროს ხვევას და პალეებზე ეკლ ხრანების წამოღების ფაქტები.

სამხრეთ ვიეტნამის კლიმატური პირობების გამო, გამოვიდა ეკიპაჟის კაბინის კონდიციონერის სისტემის ძალზე ცუდი მუშაობა. დახურული ფრენის შეიხვეცაში, კაბინაში არსებული ტემპერატურა 10-15°C-ით აღესტებოდა გარესას. მერინავისა და შეიარაღების სისტემის ოპერატორის თვალზე-

ში ჩაფინილი ოფლი არიულვდა შეკუმშვურების პილოტარებასა და ზუსტი ცეცხლის გასნას. 15-20-წუთიანი ფრენის შემდეგ თავისუფლად შეიძლებოდა ეკიპაჟის საფრენისნო კომმენიონების გაწერვა. მაღალი საბრძოლო დაბნელობისა და კაბინაში კომფორტის არარსებობის გამო, საშუალოდ თვეში 140-საათიანი ფრენის შემდეგ, მერინავები შევდიბის უშვებინერ შეკუმშვურების პილოტარების ტენიკაში. ეს კი საკმაოდ ხშირად ავარიითა და კატასტროფებით თავებოდა.

ხშირი იყო ნაღმსატყორცებით შეკუმშვურების საფრების დასომეის შეიხვეცები. ომის პირველ თვეებში, საშიშდრო ბაზებზე ანგარების უტინლობის გამო, შეკუმშვურები ღდა ცის ქვეშ დღენერ ყოველგვარი დაცვის გარეშე ერთხანს ამერიკული შეკუმშვურების საფრებიდან არც შეიარაღების სათადარიგო კომპლექტების მოშორებით იწუნებდნერ თავს, მაგრამ რამდენიმე დამიბების შემდეგ, რომლის დროსაც შეიარაღების მარგამ პირდაპირი მოხვედრის შემდეგ განადგურდა გვერდზე მყოფი სამი Cobra და ორი „იროკვეზი“, ამერიკელებმა ჰტეა ისწავლეს: შეკუმშვურების საფრების გარშემო აღიმართა ტეხმანი ტომების 1 მათი კვლეები, გაიხარდა მანძილი მოწინა მგვარ შეკუმშვურების შორის, შეიარაღება კი გადაიტანეს საფრების ფარგლებიდან. შეკუმშვურების დატყევა კი უშუალოდ საბრძოლო გაფრენის წინ ხდებოდა.

ომის პირველ ხანებში, საბრძოლო შეკუმშვურების ძირითად საბრძოლო დავალებას წარმოადგენდა მოწინააღმდეგის ქვეითებისა და ხალხის გადაშენი მხოტუბი საშუალებების ვანადგურება (სატყირთო მანქანები და სამხანები). ამგვარი სამხინების გასანადგურებლად Cobra-ს ცეცხლის სიმძლავრე სავსებით საკმარისი იყო. ვითარება შეიცვალა, როცა „ხო ში მანის პილიტე“ გამოიმდნერ საბჭოთა წარმოების ტანკები. უმაღლე გამოვლიდა უმართავი საავიაციო რაკეტების

ომის პირველ ეტაპზე Cobra-ს ძირითად საბრძოლო დავალებას „იროკვეზების“ დესანტირების ადგომამდე ესკორტირება წარმოადგენდა

დაბალი ეფექტანობა ძლიერ დავაგუნული ტენიკის წინააღმდეგ (ტანკები T-76, T-34, T-54). გარკვეულწილად ამ პრობლემის გამოსწორების ცდილობდნერ უმართავი საავიაციო რაკეტების საბრძოლო ჯიხინების სიმძლავრის გაზრდით, მაგრამ საბრძოლო შეკუმშვურების ეკიპაჟები, ტანკების კომკურებზე დანერგული მსხვილკალიბრანი საწინაო ტყეაშვრევეების გამო, იძულებული იყვნერ დიდი დისტანციებიდან გაეშუთ რაკეტები. ამ დროს კი შეკუმშვურები-ჯიხინიანი უმართავი საავიაციო რაკეტების გაფრეტის ელითესი იმდენად დიდი იყო, რომ საბრძოლო ჯიხინის გაძლიერებას არ ჰქონდა მარცდამინერ დიდი ეფექტი.

Cobra-ისა და საბჭოთა ტანკების პირველი დიდი შეტაკება 1971 წელს, ლაოსში მოხდა (ოპერაცია „ლამ სონ-71“). 17-ე საპაერო-კავალერიული პოლკის მე-2 ესკადრალამ, რომელსაც მეთაურობდა პოლკ-

მსგავს სიტუაციას ხშირად ვერ შეხვედებოდით. „კობრა“ „ჩინუკებს“ „სინაითებსა“ და „იროკვეზებს“ უმთავალეურეოდ არსად უშვებდა...

გარდაცვალებული

გარდაცვალებული
გარდაცვალებული

AH-1 COBRA

Cobra აშშ-ის საზღვაო ავიაციის შენაერთებშიც სერიოზულ როლს ასრულებს. აქაც ძირითადად დესანტის ესკორტრეზებისა და მოკლე მანძილებზე განხორციელებული რეიდების შესრულების „ანდომენ“

ოქიკი მოიწინა, განადგურა მოწინააღმდეგის ზოთი ტანკი: ოთხი T-76 და ერთი T-34. ცველა ტანკი განადგურდა გაბლიერებული ბინიანი უსართავი საეცაციო რაკეტებით. მარცხით მოაფრებოდა ტანკების კონტინერული ტიპის 20მმ-იანი ქვერეზებით განადგურების მცდელობები. — მათი ჯავშანი უზარდოდ იხსელტდა ჭურვებს, მაგრამ განადგურებად საჭირო იყო ტანკების აღმოჩენა. ამ შემთხვევაში კი ვიეტნამის ჯარეულები ტანკისტებს პირდაპირ მხსენლად მოეცვლინა. მწვანეში ჩაფლული კომუფლირებული ტანკების აღმოჩენა დაბალ სიმაღლეზე ფრენის დროსაც კი ძელი იყო. ამავე დროს შეკუმშვებისთვის დიდ საფრთხეს წარმოადგენდა ტანკის კომპერტზე დაფრებული 12,7მმ-იანი საზნითო ტყვიანობრეკეტები. მალე მერინავებს ტანკების წინააღმდეგ შეიძუმავეს მოქმედების ახალი ტექნიკა: შეტევაზე ერთდროულად ორი შეკუმშვური გადმოიდა. — ერთი ტანკის ეკიპაჟის ყრადლების გასაფრტყად ფრონტის მხრიდან უტეველა, მეორე კი ფლანგდან

ან ზურგიდან. უმეტეს შემთხვევაში, მოწინააღმდეგის ტანკის აღმოჩენის შემდეგ, მერინავები სულაც არ ეცლავდნენ თავს მატყუარა მარცხებით.

შესაძლოა, ვიეტნამის ომში დამტკცელ შეკუმშვურებს უფრო მეტი ტანკი ჰყოფიო განადგურებული. მაგალითად, ერთ-ერთი საბრძოლო გაფრენისას აღმოჩენის ტანკების ორი კოლიდან: ერთი ექვსი, მეორე კი რვა მანქანის ოღწიბით. საბრძოლო შეკუმშვურებიდან გახსნილი ცეცხლის გამო ცველა ტანკი ჭარტრებული იყო, მაგრამ ცეცხლი არც ერთ მათგანს არ გასწინა. საქმე ის არის, რომ ტანკში გაბლიერებული ბინიანი უსართავი საეცაციო რაკეტის მოხვედრისას, რაკეტა მის ჯავშანს სწრეტდა და ფეიქლებოდა ჯავშანკორპუსის შივნი. ამ დროს თუ არ აფეიქლებოდა საწვავის ან ტყეცა-წამლის მარაგი, პერიდან საკმაოდ ძელი დასაფენი იყო, გამოვიდა თუ არა ტანკი შეუპირდნ.

სამხრეოვიეტნამურ ტანკებთან ბრძოლის ცველაზე რადიკალური მეთოდი გამოიდა შეკუმშვურების აღჭურვა მართვადი ტანკ-

საწინააღმდეგო რაკეტა TOW-ებით. პრეული შეკუმშვური, რომლის შეარადგებო შევიდა ახალი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა იყო UH-1D. ვიეტნამში ამ შეკუმშვურების გამოყენება დაფრტული სამხრების წინააღმდეგ საერთაშორედ დაწყარა ამ რაკეტებით Cobra-ს შეარადგების პროექტია. 1972 წლის მაისიდან 1973 წლის იანვრის ჩათვლით, Cobra-ს შეარადგების კომპლექსის შემადგენლობაში ახალი რაკეტა ინტენსიურ გამოცდის გადიდა რეალურ საბრძოლო პირობებში. ამ პერიოდში რაკეტები 81-ჯერ გაუმეს და განადგურეს 27 ტანკი, 13 სატვირო მანქანა და რამდენიმე გაბლიერებული საეცებლუ წრტლი. უმართავი საეცაციო რაკეტებისგან განსხვავებით, TOW-ეს უშუალოდ არა 1000მ-დან, არამედ 2000-2200მ-ის დისტანციიდან, რამაც მნიშვნელოვნად შეამცირა შეკუმშვურების დანახება ცველასართლი ათადისგან.

1972 წლის მარტში განახლდა სასტრტო ბრძოლები ქალაქ ანლოკისთვის, რომელც საფრინიდან წრდილო-დასავლეთით, 60კმ-ით იყო მოშორებული. კარგად შეარადგებულ სამხრეო ვიეტნამის ჯარებმა ქალაქს შეკუმშვურადმწვევები როლი ქალაქის დცვაში აეცაცა ითამაშა. ბრძოლაში მონაწილეობდა აშშ-ის ჯარების სამეფო სახეობის ავიაცა: სამხრელო-საჰაერო, სამხრელო-საზღვაო ძალები და არმია. განსაკუთრებით გამოჩინვის თაე „საჰაერო არტლფილის“ 79-ე ბატარეა „აღლ მაქს“-ის შეკუმშვურებმა. მთლიანად აბრლომ და მისის პირველ ნახევარში განადგურეს 11 T-54 და 4 T-76, მაგრამ უსართავი საეცაციო რაკეტების წარმატებით გამოყენების მოხუფავად, ცველას კარგად ეძიბო, რომ მომაგვლში ტანკებთან ბრძოლაში ას-პარეზზე მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტები გამოვიდოდნენ.

1972 წელს ამერიკელებმა მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტების გამოყენებით „სო-ურბრით“ გაუცუტეს ვიეტკონგელების, მაგრამ ეალში არც ეს უკანასკნელები დარწმინდნ. იმეფ წელს, პირველად ვიეტნამში, დასალ სიმაღლეზე მტერი სამხრების წინააღმდეგ გამოიყენეს საჰაერო წარმოების გადასატნი

ირან-ერაყის ომში, საჰაერო ორთაბრძოლებში, განადგურდა სხვადასხვა მოდიფიკაციის 10 Cobra

საზღვაო-სარაკეტო კომპლექსი „Стрела“. სატრის თვითმანქანაზე თავი საქმედან დასაშვად ცხელი პერის ჭავლი რეა-
გირება. მართალია, Cobra-ს კონსტრუქ-
ტორმა კი გათვალისწინეს შეუღლები-
ნის წინადადება სიბრტე დამზადების სასტიკის
ქრე რაკეტის გამოყენების შესაძლებლობა,
მაგრამ მათ მერ მძღველი ზიზიბი არასა-
მართის აღმინდა. „ბროკეზი“ პირველი
შეუღლები იყო, რომელიც „Стрела“-ს
შეუღლები წამოყვას, მღელ მას ორი Cobra
საგა. პირველ შემთხვევაში შეუღლები
AH-1G მარტო მფრინავდა 10000-ის სიმა-
ღელ და რაკეტის მოხვედრის შემდეგ, პრაქ-
ტიკულად, პარში დაიშალა. მეორე შემთხ-
ვევაში Cobra-ს კეისარს უფრო გაუმართლა.
მას რაკეტა კულის ძელში მოხვდა. და-
ზარების მოუხვდავად, მფრინავმა შეძლო ავ-
არული დავალიბა, მაგრამ ამ დროს შეუღ-
ლები ზეგის წამოყვლი და გადამრედა.
საფრთხილო, აწებში ცოტა საწვავი იყო
დარჩენილი, რის წყალობითაც შეუღლები
არ აფეიქებულა. ამერიკელმა სათანა-
დელ შეფასეს არსებული საფრთხე. ვიეტ-
ნამში მფრინე Bell-ის ფრინის ყველა შეუღ-
ლები სასწრაფოდ დამუშავდა: საქმეზე დაყ-
ნა და მამტრებით მღლი, რომლის საშუალები-
თაც ცხელი პერის ჭავლი მზიდი ხრანის
სტრუქტის სიბრტეში ხვედიდა. იქ კი მღირი
ტურბოტრეტური ნაკადი მომენტალურად
უწვდა მას პერთან. როგორც პრაქტიკა-
შია, ამგვარი საშუალები გაუმჯობესელ
დღე შეუღლებიერების წამოსაფლად „Стре-
ლა“-ს მტრინიბარობა უკვე არასაკმარისი
ყო.

აშშ-ვიეტნამის II-წლიანი ომის განმავ-
ლობაში აშშ-ის არმიის შეუღლებიერებმა
შესარგულეს 36 მღლინი გაფრენა, საბოლოო
საზღვაოობით 13,5 მღლინი საათი. აშშ-
მა ამ ომში გამოიყენა დასაზღვაო 31000
შეუღლებიერი, მათგან მხოლოდ 3500 წამო-
ყვას, წამოყვლილიაგან კი 1500 აღფ-
რეს.

Cobra-ებს წარმოუდგენელი სიციფ-
ლისწარანიანა გამოავლინეს სულ ოპერა-
ციამ „ლამ სინ-71“ მოწაწილ 88 Cobra-
დან დაიკარგა მხოლოდ 13. ვიეტნამის ომში
დაკარგულ შეუღლებიერებზე მოწაწეები
საფაციო პრესაში არ გამოიყენებულა, მა-
გრამ წამოყვლილი Cobra-ების მამლობი-
თი რაოდენობის დაფგნა მინე შეიძლება.
1975 წლის დასაწაწისთვის (ვიეტნამის ომის
დამთავრების წელი) აშშ-ის არმიის შეარ-
აღებაში ირიცხებოდა 729 შეუღლებიერი
AH-1G, მღლიანობაში კი ავო 1133 მანქანა.
კი ციფრების სხვაობაში არსებული 404
შეუღლებიერების უმეტესი ნაწილი უფოიდ
ვიეტნამის ჯუფრებში დარჩა. II-წლიანი
ომის განმავლობაში დაიღვს შეუღლებიერების
2190 მფრინავი.

ვიეტნამის ომიდან ამერიკელმა სამ-
ხედრობამ ბგერი დასკვნა გამოიტანეს. უპ-

ირველეს ყოვლისა, საჭირო იყო შეუღ-
ლებიერების აღწერა მეორე ძრავით, რადგან
წამოყვლილი შეუღლებიერების 70% სწორედ
ერთადღობი ძრავის დაზიანების გამო იყო
დაკარგული. 70-იან წლებში აშშ-ის
სამხედრო-საჭირო ძალების და არმიის შე-
არაღებაში გამოწინადა ახალი, ორძრავიანი
Super Cobra.

ვიეტნამის ომის გარდა საფრთხე მღლიდა
ევრობიდანაც. 70-იანი წლების დასაწასში,
დასაზღვაო სატესამსაზღვრის მოწაწეების
თანხად, ცენტრალურ ევრობაში გარმავის
ხელშეკრულების დაწების სატანკო დაფგვე-
ბა 17000 ერთეულს ითვლიდა. საჭიროების
შემთხვევაში მათ ერთ თვეში შეიძლე-
ბოდა დამტეხიდა კიდე 13000 ტანკი.
საჭირო იყო საბჭოთა სატანკო მუშ-
ტის შეტრება. ამ მზნისთვის აშშ-დან
ევრობაში გადასწილეს ტანკსაწინა-
ღო რაკეტა TOW-ით შეარაღებული
დასაზღვაო 200 Cobra.

1975 წელს ბავარიამი წაწარდა
ძაღვე საინტერესო მანერები. მართა-
ლია, TOW-ით შეარაღებულმა Cobra-
ებმა ვიეტნამში თავი გამოიწინეს, მაგრამ
სამხედრობის ანტრეკსედათ, როგორ
გაუმკლავდებოდა Cobra-ები ტანკებს
ევრობაში. მანერების დროს გამართა
დასაზღვაო 70 დღელი „შეუღ-
ლებიერ-ტანკი“. მართალი ტანკსაწინა-
ღო რაკეტის გასწილეს იმიტაციას
ახდენდა ლაზერის სხივი, დაფრენების
იმ დროით, რომელიც შეესაბამება რე-
ალური რაკეტის ფრენის ხანგრძლიობას.
წარმატების შემთხვევაში სხივი ხვე-
ბოდა ტანკის ან თვითმავალ საზღვაო
დაწაღარის კომუკრას და ძრავზე დაყ-
რენებულ სატეიალორ მოწყობილობას.

ახლოვოვრად ისრადნენ ტანკები ტანკები
მაღალი საზღვაო დაწაღარები. სწავლები-
ის შედეგებმა ყველა გაოგნებული დტრეა:
საზღვაო ცეცხლით განაფვრდა 10 AH-
1G და 4 OH-58. გაყვლითი დიდი დაწ-
აგარეი კჩინდელ ტანკისტებს – 167 ტანკი
და 29 თვითმავალი საზღვაო დაწაღარი.

1978 წლისთვის ევრობაში განთავსდა
შეუღლებიერების 10 დაფგვება, რომელიც
შეარაღებამაც იყო „Q“ და „S“ მღლივა-
ციების 230 Cobra.

საბჭოთა კავშირის შეარაღებაში შეუღ-
ლებიერი Ми-24-ის გამოწინადა რეალიზად
აქცია შეუღლებიერების საჭირო ბრძოლები.

Ми-24-ისა და AH-1S-ის შე-
დარბობა ანალიზმა ცხადყო, რომ
პირველის აშგარა უბირატესო-
ბის მოუხვდავად, Cobra-ს მო-
ქმედების სწორი ტაქტიკის
ამორჩევის შემთხვევაში Ми-24-
ის წამოყვლის საკმაოდ დიდი
შანსი აქვს. საბჭოთა შეუღ-
ლებიერის საკმაოდ დიდი ზიზისა
და ინტრულობის მოუხვდავად,
მას შეუძლია ეწერეოლი მანერ-
ირება და საბრძოლო მობრუნება
გადატრეოვით 3G. ფრინის წყ-
ალობით, რომლის წარმოქმნილი
აშწევი ძალა მზიდი ხრანის
კარტრეოვას ახდენს, Ми-24
კარგად მანერირებს დიდ სინ-
ტარულზე. მაგრამ დაბალ სინტარულზე
ფრინის დროს ფრინისა და მზი-
დი ხრანის სასაყრე ნაკადების
შერეოთ წარმოქმნილი ინტრ-
ფერენციის გამო, საფრთხილად
მცირდება მისი სამანერო შესა-
ძლებლობები ამ დაიპაზონში.

**ძირითადად სხვაწიარად
სხდება. „კომბრა“ პაერშია
და სატრანსპორტო
შეუღლებიერი დესანტს
პირდაპირი მინასწე
გადმოსხმას...**

პატარა ზომის წყალობით დაბალ სიჩქარეზე Cobra-ს სამხრეთი შესაძლებლობები უკეთესია, პატარა გაბარიტების წყალობით კი მისი აღმოჩენა უფრო რთულია.

ცეცხლსასროლი შეიარაღების მიხედვით Cobra ვარიანტი საბჭოთა შეუღლებურებს. მის საშლელთან 2088-იან კეპესს 20008-ის დისტანციანზე შეუღლები ცეცხლის ეფექტურობა წარმოებს, მაშინ როდესაც Ми-24-ის ოთხგულიან 12,7მმ-იანი ტყე-ამურტყევისთვის ეს მანძილი მხოლოდ 1500მ-ს შეადგენდა. სწრაფსროლის მიხედვით კი საბჭოთა მანქანა ავტო-უპირატესობით გამოირჩეოდა, — 4200 გასროლა/წუთში Cobra-ს 780 გასროლა/წუთმის წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი შეიარაღების გარდა საპატრო სამიზნეების წინააღმდეგ განიხილებოდა სამტატო მაროვდი ტანკსაწინალო რაკეტების გამოყენების შესაძლებლობაც.

მაგრამ ყველაზე ცაბი შეუღლებურების არ ხედა წყოლად საპატრო ბრძოლებში მონაწილეობის ბუნებრივად. 1980 წელს დაწყებული ირან-ერაყის ომის დროს კი Ми-24-ისა და Cobra-ს საპატრო ორთაბრძოლები იშვიათი არ ყოფილა. ომის დაწყებისას ირანს პეყვდა სხვადასხვა მოდიფიკაციის 160 შეუღლებური Cobra.

მსოფლიოში შეუღლებურების პირველი შეტაკება ერაყელებისთვის მარცხით დასრულდა — 1980 წლის ნოემბერში AH-1J-ს წველიმა ჩამოავლი ორი Ми-24D, სამი კოლომეტრის დისტანციიდან AH-1J-ებმა Ми-24D-ს მიმართულებით თითო-თითო ტანკ-საწინალო TOW-თი ისროლა. მისანს ორივე რაკეტა მოხვდა, მაგრამ Ми-24D-ები გა-ნაგრძობდნენ ფრენას. მიმყოლ შეუღლებურებს რაკეტა სადესანტო ნაკვეთილის ქვედა მხარეს მოხვდა, რის გამოც საწვავის დაკარგვა დაიწყო, მაგრამ TOW-ს 9კმ-იანი საბრძოლო ქობინის მოხვედრად, მიმყოლი Ми-24D-ს ბირთვითი სისტემები არ დაზიანებულა და ის მობრუნდა საპასუხო ცეცხლის გასასხ-

ნელად. წამყვანი შეუღლებური უფრო მეტად იყო დაზიანებული — რაკეტის კუმულაციურმა ჭეცვამ მარჯვენა ძრავა გამოიყვანა მუქობრიდან, კორპუსის ნაწილები კი რღე-ქტორი დაიშალა. მობრუნების მოუხდავად, მიმყოლმა ვერ მოასწრო საპასუხო დარტყმა, — Cobra-ებიდან ისროლეს კიდევ თითო-თითო TOW. პირველმა შეუღლებურებს გვერ-დზე ჩაუვრინა, მეორე კი საბრძოლო კო-მანდოებს მოხვდა. Ми-24D პატრამ აფეთქ-და, მისი ნასროლი ტანკსაწინალო რაკეტა Фаланგა კი შეუღლებურებიან კავშირის დაგარგვის გამო ჩამოვარდა.

1981 წლის 24 აპრილს მომხდარი მე-ორე საპატრო ბრძოლა ირანელებისთვის ც-დ-ლავ წარმატებული გამოდგა. აქაც ტანკსაწ-ინალო რაკეტა TOW-ებით ჩამოავლეს ორი ერაყელი Ми-24D.

1983 წლის 14 სექტემბრის კი ბუღმა სადამ ჰუსეინის მფრინავს გაუღობა, — მან პირველმა შეამჩნია დაბალ სიმაღლეზე მფრ-ენი AH-1J-ს და ჩამოავლი 12,7მმ-იანი ტყე-ამურტყევის ცეცხლით.

1984 წლის 25 თებერვლის შეუღ-ლებურების საპატრო ბრძოლის მოგება ირანელს შეუღლები, მაგრამ მათ ეს მანძი გაუგმა ხელიდან. სამი AH-1J მალოლად მოეს-ლოდლა სამ Ми-24D-ს, მაგრამ ერთ-ერთი Cobra-დან ნასროლმა TOW-მ Ми-24-ს გვერდით ჩაუვრინა, რითაც ერაყელ მფრ-ნაკებს მოსალოდნელი სამომავლო აუწე-სამდე Ми-24D მობრუნდა მოწინააღმდე-გისკენ, ორმა მათგანმა ბერამდელი სი-ჩქარიტ მფრენი ოთხი TOW-ს აც-ილევა შეტლი. საპასუხოდ ნასრო-ლი ორი Фаланგა-თი კი ერთი Cobra პატრმდე აფეთქდა, მეორე კი ძლიერი დაზიანების გამო აფრ-თული დაეცა მოსალოდნელი სამომავლო აუწე-მე Cobra გაქცევის ცდილობდა. მაგრამ Ми-24D-დან 1,5კმ-ის დისტანც-იდან ნასროლი ოთხი უპირატეო საეყავო რაკეტა C-5-დან ერთ-ერთი AH-1J-ს კულის ძელში მოხვდა და ჩამოავლი.

ირან-ერაყის ომში, შეუღლებურების სა-პატრო ორთაბრძოლებში, განადგურდა სხვა-დასხვა მოდიფიკაციის 10 Cobra და 6 Ми-24.

Cobra-ებს ისრაელი-სირიის ომში ბნტე-სორად იყენებდა ისრაელის არმია, რომლის დროსაც განადგურებს დაახლოებით 50 ტანკ და ვეჟმანანქანა. დანარაფი ებრალო Cobra-ებსაც პკირნდა; ისრაელმა დაკარგა 7 შეუღლებური და მათი ეკიპაჟების ექვსი წვერი.

ირან-ერაყის ომი 1989 წელს დამთავ-და, მაგრამ Cobra-ს დასვენება არ ეწერა 1991 წელს. ერაყი თავს დღესხა ქვეყნის აშშ-მა სპარსეთის ყურეში ქვეყნის მზარ-დასაქვრად ვარაგო გავზარდა, მაგრამ ამ კონ-ფლიქტში Cobra-ები მეორე პლანზე გადა-ვიდნენ, — ბრძოლის ველზე გამოიშინა ახალი თაობის დამრტყელი შეუღლებური AH-64A Apache, ომზეც „კონკურენტი“ გამოჩ-ნის მოხმედავად, Cobra-ები უკვე არ მფე-რან.

1999 წელს დაიბაძა ვითარება ოფე-

უმეტესწინადად Cobra-ებო „სანადიროდ“ დაგეგმებაზე ნევილ-ნევილად მიდიოდნენ

ლეონა, სადაც Cobra-ს მანქანებიც ერთი-ერთი ოპერაციები არ ჩატარებიათ. ის ამოცანას წარმოადგენდა სამხედრო მანქანებისგან შემდგარი კოლონიების ესკორტირება და საპირი დახვეწა.

თეოსლაიის მერე Cobra-ს თითქმის ოსმალური შესვენება ჰქონდა. 2001 წლის 11 სექტემბრის ტრაგედიის შემდეგ, აშშ-მა დატოვა ტერიტორიული დაგეგმვების წინააღმდეგ აღდგენილი საომარი მოქმედება დაიწყო, რომელიც დღემდე გრძელდება. 2003 წლის 20 მარტს კი სადამ პუსეინის რეჟიმის დამხობის მიზნით აშშ და მისი მოკავშირეები ერთად შეიჭრნენ. ორივე კონფლიქტში დღესაც გამოიყენება Cobra-ს მოდერნიზირებული ვარიანტი Super Cobra. ერთაში საომარი მოქმედებების დაწყებდან 15 დღის შემდეგ, 2003 წლის 5 აპრილს, ფალუჯას მახლობლად ჩამოვარდნა აშშ-ის საზღვაო ქვეითი კორპუსის ეთნიკური AH-1T Sea Cobra. დაიღუპა კიპაის ორივე წევრი. 2005 წლის 2 ნოემბერს აშშ-ის მსოფლიო დამრტყმელი შევლუმფრენების 369-ე ესკადრილის AH-1W Super Cobra ჩამოვარდნა რამადის რაიონში. დაიღუპა ორივე მფრინავი. სულ კი საბრძოლო მოქმედებების დაწყებიდან დღემდე ერთაში დაიკარგა სხვადასხვა მოდელირების შეიდი Cobra.

დამრტყმელი შევლუმფრენი Cobra დღესაც საკმაოდ მრისხანე ძალაა. სხვადასხვა მოდიფიკაციით ის დღესაც 50-ბაბრების (18 ერთეული), ისრაელის (85 ერთეული), ააბრის, იორდანის (33 ერთეული), პაკისტანის (46 ერთეული), საზრეო კოეის (68 ერთეული), ტალიანდის (10 ერთეული), ესპანეთის (8 ერთეული) და აშშ-ის სამხედრო-საპაერო ძალების, სამხედრო-საზღვაო ფლოტისა და არმიის შეარაღებაში. სხვათა შორის, თურქეთის ამოავსე ჰაეს 32 ერთეული დამრტყმელი შევლუმფრენი Cobra-ს „P“ და „S“ მოდიფიკაციები.

2007 წლის დამდეგს ფირმა Bell-მა შექმნა Cobra-ს უკანასკნელი და ყველაზე სრულყოფილი მოდიფიკაცია AH-1Z King Cobra. ახალი შევლუმფრენი აღჭურვილია მოდერნიზებული ორბიტა-ანი ძალური დანადგარით, გაუმჯობესებული რადიოელექტრონული და შეარაღების მართვის სისტემებით. Cobra-ს სხვა მოდიფიკაციებსა და ამ შევლუმფრენს შორის ძირითადი განსხვავებაა ამ უკანასკნელზე დაყენებული ოთხნიშნობილი მუხის ზრახნა. 2007 წლის გაზაფხულზე აშშ-ის თავდაცვის სამინისტრომ ფირმა Bell-თან დადო 162,2-მილიონდოლარიანი კონტრაქტი King Cobra-ს წარმოებაზე. ასე რომ, როგორც ჩანს, „მფრინავი კავალერისტის“ ხანა ჯერ დასრულებულია.

თეიმურ ავლუხაშვილი

რება. მას აშშ-ის გვირის უწოდებენ. ის საზოგადოებასთან შეხვედრებზე ხშირად პოლიტის ქურთოვში გამოჩნდებოდა მიდის. ვფიქრობთ, ჩვენი მკითხველისთვის საინტერესოა უნდა იცოდეს, რა სამხედრო ბიოგრაფია აქვს ამ კაცს.

ჰინე აჩის ჯონ ბაკაიანი

მაკაიანის ტყვედ მიგარდნის მომენტი პანთი 1967 წელი.

დმბარალების შეილიშვილი და შეილი, თავადც სამხედრო პირი ჯონ მაკაიანი 1936 წლის 29 აგვისტოს დაიბადა პანაშის არხის ზონაში, რომელსაც მაშინ აშშ ავირტოლებდა.

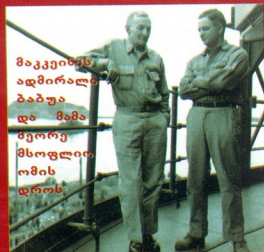
1958 წელს დაამთავრა სამხედრო-საზღვაო აკადემია ანაბოლისში (მერიონდის შტატი) და სამხედრო-საზღვაო ავიაციამ შეუდგა სამსახურს.

მასხურბოდა სამხედრო ავიაციაში ვიეტნამში. სადაც აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო პოლიტმა მაკაიანს 23 საბრძოლო გაფრენა შესარულა. 1967 წელს პანთის თავზე ჩამოვარდნა და 5 წელზე მეტი გაატარა ტყვეობაში. სასტყ წამების იტანდა, რადგან უარი თქვა ვიეტნამელებისადმი პრობა-განდისტული მიზნით შეთავაზებულ წინადადებაზე, — როგორც აშშ-ის წინააღიკების რეგულირება შეარაღებული ძალებს ის მთავარსადლის ვაეის ვადაზე ადრე გათავისუფლებასზე.

ვიეტნამიდან დაბრუნების შემდეგ 1974 წელს მაკაიანს დაამთავრა ვაშინგტონის

ვიეტნამელთა ტყვეობაში

მაკაიანის ადმირალი და მამა მფრენი მსოფლიო, ომის დროს

ნაციონალური სამხედრო კოლეჯი და 1981 წლამდე გააგრძელა სამხედრო სამსახური. პოლიტიკური კარიერა დაიწყო 1982 წელს, როცა არიონის შტატის წარმომადგენელი პალატაში აირჩიეს.

1986 წლიდან გახდა სენატორი არი-ზონის შტატში.

1996 წელს მინაწილობადა რესპუბლიკელთა სამრეზიდენტო კანდიდატ ჰობ დოულის საარჩევნო კამპანიაში.

2000 წელს თავად წამოაგდნის პრეზიდენტობის კანდიდატად, იყო ბუშის მტოქე „არამიერისზე“. 2004 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში მხარი დაუჭირა ბუშს. ჰაეს მფრენი ცოლი და შეიდი შეილი: ოთხი ვაჟი, სამი ქალიშვილი (იმეოლა პირველი ცოლის ორი შეიდი და ბანე-ლაღმეული შეაკანია ობოლი ვოცონა) და ოთხი შეილიშვილი.

„არსენალი“ ცდილობს სულ უფრო და უფრო საინტერესო იყოს ველისათვის, ამიტომ გთავაზობთ ახალ რუბრიკას, რომელშიც განვიხილავთ ზოგადიდად ომების ისტორიას კონკრეტული ბრძოლების მაგალითზე რომლებიც VI-XV სს-ებში გაიმართა. ვინაიდან თემა ძალიან ტევადია, რუბრიკა გაგრძელებით იხეჭდება. (დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №11)

ქვეითთა როლი უზენაესაჲსაჲში

გაგრძელება

ინგლის-შოტლანდიის დაპირისპირება

1314 წლის მარტში ინგლისის მეფე ედუარდ II-მ სხვადასხვა საგრაფოში 2500 მხედარი და 20 ათასზე მეტი ქვეითი შეკრიბა და ფიცი დადო, რომ ზაფხულის გასრულებამდე სტერლინგის ციხესიმაგრეს გათავისუფლებდა, მაგრამ ეს არც ისე იოლი გამოდგა. მარცხის მიზეზი უპირველესად მისი ჯარის თავისუფრებები იყო.

ინგლისელთა არმიის დიდი ნაწილისთვის უცხო ხელი იყო დისციპლინა და მთი უმეტეს, საიშირი მოქუელების დროს. ამგვარი მოსაზრების გამოხატვის საფუძველს იძლევა ედუარდ პირველის კამპანიები. რაფან ქვეითი მეომრები ვალდებული არ იყვნენ სამხედრო სამსახურში ჩანერძილად ექსახურათ, გაჟიანურებულ კამპანიისას მათი შეკაება თითქმის შეუძლებელი ხდებოდა. ფეხოსანთა მთელი რაზმები დეზერტირები ხდებოდნენ. ამასთან, მათი უმეტესობა მოუშვადებული იყო. მართალია, ქვეითთა ძირითადი ბირთვი არსებობდა, დაახლოებით 3000 კაცი, მთი შორის ათასი მშვილდოსანი, მაგრამ ეს

მიზნის მისაღწევად ზღვაში წვეთი იყო. უზარმაზარი არმიიდან ელუარდმა დაახლოებით 12 ათასი ფეხოსნისა და 2 ათასი ცხენოსნის შენარჩუნება შეძლო. ინგლისელბთან შედარებით რობერტ ბრუსი გაცილებით მძიმე მდგომარეობაში იყო. მხოლოდ 300 მხედრისა და 10 ათასამდე ქვეითსაგან შემდგარი ლაშქარი ჰყავდა. საგარაულოდ, ცოტა უნდა ჰყოლიდა მშვილდოსნებიც, ინგლისელებს კი შეიარაღების ამ საკნობაში დიდი უპირატესობა ჰქონდათ.

რა უნდა ეღონა შოტლანდიელთა მეფეს, რომ კატასტროფა აეშორებინა? უკან დახევაზე, ალყის მოხსნასა და ციხის ელვარდისთვის დათმობაზე ლაპარაკიც ზედმეტი იყო. ასე ხომ შოტლანდიელები სასხელს კიდევ ერთხელ მიადგებოდა ჩრდილი, ხილი სტრატეგიული ინიციატივა კვლავ ინგლისელების ხელთ გადავიდოდა. ერთი სიტყვით, ბრუსს უნდა მოეუქრებინა ისეთი რამ, რაც მას წაშვებთან პოზიციას მომეგებინას გახდოდა.

შოტლანდიელთა წისკელზე წყლის ასხამდა, რომ ინგლისელებს სამხრეთიდან სტერლინგის ციხემდე მისაღწევად ჰყობიან და მდინარეებით დაქსაზული ტერიტორია უნდა გადაეკვეთათ. ერთადერთი ადგილი, სადაც ინგლისელებს შეეჩქმე მყარი ნიადაგის მოსინჯვა შეეძლო, ფალკერკთან სტერლინგამდე გამაჟილ ძველი რომული გზა გახლდათ, რომელიც აქედან სამხრეთისკენ ზოთი კილომეტრის დაშორებით ბაროკერნის მდინარეზე კვეთდა. გზის ორივე მხარეს ხმობი ტყე იყო. თუკი ინგლისელები მოისურვებდნენ ბარდის შემოვლას, მარჯვნივ უნდა გადაეხვიათ და მდინარე ფორტის ადგილს გამო დაჰაიბებულ ადგილებს მიადგებოდნენ, სადაც ერთი საიდუმლო და ვიწრო გასასვლელი – დრაიფოლდ-დეი (შრალი ღი გზა) არსებობდა. ამ ბოლიკით შეძლებოდა შოტლანდიელი თავდასხმა და შოტლანდიელთა პოზიციების განუტრალება, მაგრამ ინგლისელებმა, საგარაულოდ, არაფერი იცოდნენ მის შესახებ.

ოველ შემთხვევაში, ამ შესაძლებლობით არ უსარგებლოდა, — მშვიდად მოუყვებოდნენ რომაელებსგან გაკვალულ გზას.

ბანოკბერნის ბრძოლა

პირველი დღე

ინგლისელთა მოწინავე რაზმები მდინარე ბანოკბერნს მიუახლოვდნენ. შოტლანდიელებმა მათ აქ ზაფხანგი, ე.წ. პოტი მოუშზადეს. ეს გახლდათ 30 სმ დაამეტრის და დაახლოებით მუხლამდე სიღრმის ორმო, რომელშიც ჩაყრილი იყო პალოები. ასეთი თავდაცვითი საშუალება ჯერ კიდევ რომაელების დროიდან იყო ცნობილი და მას „მკლის ზაფხანგს“ უწოდებდნენ. ორმო სასიკვდილო საფრთხეს უქმნიდა კავალერიას. ზაფხანგი გზის ორივე მხარეს იყო დაგებული, იქ, სადაც შოტლანდიელების აზრით ინგლისელებს უნდა გაეცლიათ, თუკი ციხესიონ მიახლოებას გადაწყვეტდნენ.

ინგლისელთა მხედრობა მდინარის ნაპირს მოუყვებოდა, რათა მდინარის ფორსირებაც შესძლებოდა, და გზაზე არც ერთი წინააღობაც არ შეხვედრია. ძირითადი ბრძოლის წინ, რომელიც მეორე დღეს გაიმართა, მოწინააღმდეგეთა შორის ორი უმნიშვნელო შეტაკება მოხდა. პირველში ერთმანეთს შეებნენ ჰენრი დე ბოენი და თავად შოტლანდიელთა მეფე. ორთაბრძოლა დიდხანს არ გაგრძელდებულა და ინგლისელთა მარცხით დასრულდა. როდესაც ჰენრი დე ბოენმა შეუტია რობერტს, ეს უკანასკნელი გვერდზე გახტა, შუბი აიცილა და საბრძოლო ნაჯახით სასიკვდილოდ დაჭრა მოწინააღმდეგე. ამ დროს შოტლანდიელმა ქვეითებმა

თავდაცვითი პოზიციის დაკავება დაიწყეს. წინამძღოლთა გმირობა მათ საომარ სულისკეთებას აძლიერებდა და გადაწყვიტა კიდევ სასიკეთოდ ამ მცირე ბრძოლის ბედი.

მეორე შეტაკება სტერლინგის ციხეზე მოკლე გზის ძიებისას მოხდა, როდესაც სერ რობერტ კლიფორდმა 300 მხედარი მდინარეზე გადაიყვანა. იმ მონაკვეთზე განლაგებული დაახლოებით 500 შოტლანდიელი ქვეითი შოტლანდის მწყობრით მოეწყო და თავდაცვითი ტაქტიკა აირჩია. მართალია, ძალის მხრივ ინგლისელებს უპირატესობა ჰქონდათ, მაგრამ შოტლანდიელების შუბებმა მათ გზა მოუჭრა. ინგლისელებს მშვილდოსნები არ ახლდნენ, რამაც ალბათ განაპირობა მათი უმედეგო ჭდილი თავდაცვითი ფეხსიანობა.

ამასობაში მოსალოდნეა კიდევ. ედუარდმა არმიის მობილიზება მოახდინა

და გადამწყვეტი იერიშის მიტანა გადაწყვიტა, მაგრამ გადაიფიქრა, — საღამოს წამოწყებული ბრძოლა შეიძლებოდა შუადღემდე გაგრძელებულიყო, ეს კი ადგილმდებარეობის კარგად არცოდნის გამო ძალზე სასიფათო იყო.

ღამე მტკად დაძაბული გამოდგა ორივე მხარისათვის. შოტლანდიელები ინგლისელების დაქნევას ცდილობდნენ და შესაძლებლობისამებრ გაუბოძდნენ დიდ შეტაკებას, მაგრამ როდემდე შეძლებდნენ ამით თავის გატანას?

რობერტ ბრუსი დილიშის წინაშე აღმოჩნდა: ბრძოლის ველზე შეხვედროდა მტერს თუ შემუშავებული სტრატეგიით გაეგრძელებინა მოქმედება. გარდა იმისა, რომ რაოდენობრივად აღემატებოდნენ მოწინააღმდეგეებს, ინგლისელები ხარისხობრივ უპირატესობასაც ფლობდნენ. ქვეითები და მხედრები საუკეთესოდ იყვნენ აღჭურვილნი, რაც მთავარია, ელვარდ

სტერლინგის ციხესიმაგრე დღეს

მეორეს ჰყავდა მშვილდოსნები. რობერტ ბრუსი თითქმის ჩიხში იყო მოქცეული, — მას შეეძლო დაეკარგა არა მხოლოდ ის ტერიტორიები, რომლებიც მეფედ კურთხევის შემდეგ მოიპოვა, არამედ დაეღუპა მთელი შოტლანდიური არმია და საკუთარი თავიც.

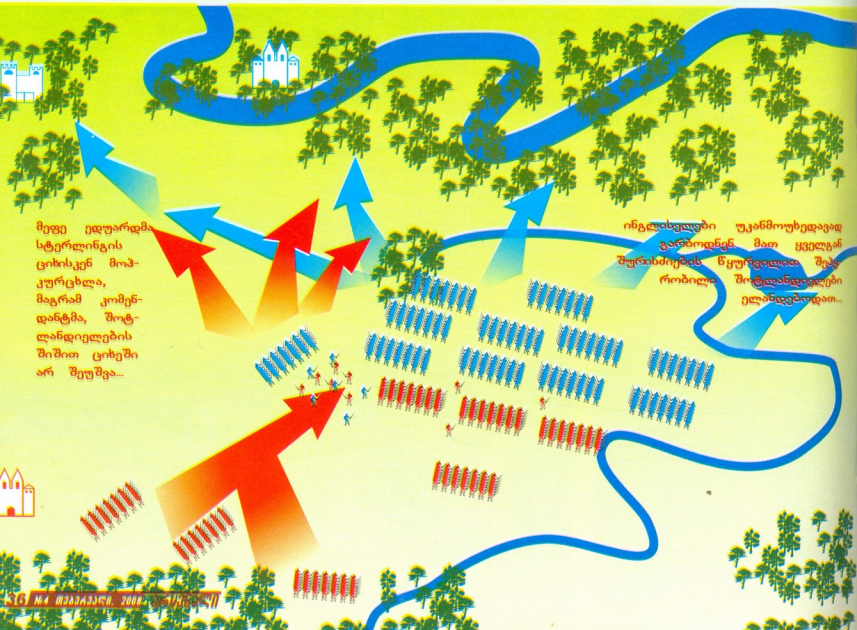
სახარბიელო მდგომარეობა არ იყო ინგლისელთა რიგებშიც, რაც მეტწილად ცუდი დისციპლინით იყო გამოწვეული. რამდენიმე დღის განმავლობაში ჯარისკაცებს ფორსირებული მარშით უწევდათ გადაადგილება, რათა სტრენგის დათქმულ დროს მიახლოებოდნენ. დანიშნულების ადგილზე მისულმა არმიამ დაბანაკება დაიწყო, მაგრამ ბუნებრივი პირობების გამოისობით მათ ლამის ჰაობში უხდებოდათ ყოფნა. ჯარისკაცებსა და ცხენებს სჭირდებოდათ სუფთა სასმელი წყალი და არმია იძულებული შეიქნა, დაქსაქსოლიყო. კავალერია გადავიდა მდინარე ბანოკერნის მეორე მხარეს და ქვეითი არმიის ძირითადი ნაწილი საპირისპირო ნაპირზე დატოვა. შესაძლოა, ინგლისელებს სურდათ თავდასხმით მანევრირება შოტლანდიელების მარცხენა ფლანგზე, თუმცა ვეფიქრობთ, რომ ეს ქმედება უფრო ღამის გასათევად ხელ-

საყრელი ადგილების ძიებით იყო მოტივირებული. მთავარი ის არის, რომ მძიმედ შეიარაღებული კავალერია მოსწყდა ფეხოსნებს. ინგლისელთა რიგებში არეულობის შესახებ ცნობა რობერტ ბრუსს მოწინააღმდეგეთა ბანაკში მყოფმა შოტლანდიელმა რაინდმა ალექსანდრ სეკონმა მიაწოდა. ღამით გამოპარულმა სეკონმა დაწვრილებით მოახსენა შოტლანდიელთა მეფეს მტრების განლაგება; ჯარისკაცების დემორალიზება და რაც მთავარია, ეღუარდ მუორის სამხედრო გამოუცდლობა. რობერტმა გადაწყვიტა, გამოეჩინა იერიშზე გადასულიყო და ასეც მოექცა.

მეორე დღე

ზაფხულობით შოტლანდიაში ძალიან თენდება. ჩვენი დღით ღამის 3 საათზე, შოტლანდიელთათვის კი სისხამ დღით, რჩაჩრდა არმია ბანოკერნის ნაპირებისაკენ, მოწინააღმდეგეთა მიმართულებით დაძრა. მხედრობა დრამატიკულად შეიქცა, მდინარის ჩრდილოეთით, მაშინ როცა არმიის ძირითადი ბირთვი აღმოსავლეთითა და სამხრეთით იყო დისლოცირებული, კარს-ოუ ბალკიდეროკის

ჰაობებს შორის. მწელი სათქმელად, მძინარის რომელ მხარეს მიმდინარეობდა ბრძოლა, — სტრენგისთან ახლოს თუ მოპირდაპირე ნაპირზე? უკანასკნელის შემთხვევაში, შილტრინეს მოუწევდა წინააღმდეგობის გადართვა და მწყობრის აღდგენა, რაც მათ დროსაც დააკრებინდა და ქალის გამოიწვევა. გამოიგნებულს იყო, რომ ფეხოსნებმა თავიდან ფეხზე პაღე აღჭურვილ მხედრობასთან გაეღეს შეხება. აი, რას იხსენებს ინგლისელი ტყვე ტომას გრეი: „ბრძოლის სურვილი ატაცებული შოტლანდიელები გამოეჩინათ გამოვიდნენ ტყედიან და ქვეითთა ჰამ ფორმირებად დაეწყვნენ. უეცრად და სწრაფად დაიძრნენ ინგლისელებისკენ, რომელთაც არც თავად და არც მათ ცხენებს მთელი ღამის მანძილზე თითქმის არ დაუსვენიათ (ღამე ტანზე საჭურველასმულებმა გაატარეს). სასწრაფოდ შემოვასხდით ცხენებს, რადგან ჩვეულებრივად ვიყავით ქვეითად ბრძოლას. შოტლანდიელებისათვის კი, ჩანს, ამაოდ არ ჩაუვლია ფლამანდიელთა მაგალითის, რომლებმაც კურტრესთან ბრძოლისას საფრანგეთის არმია დაამარცხეს“. შოტლანდიელები შილტრინის წყობით მოდიოდნენ, იერიში მიიტანეს ინგლისელ-

მეფე ედუარდმა სტრენგისის ციხისკენ მოპოვრცხლა, მაგრამ კომენდანტმა, შოტლანდიელების შიშით ციხეში არ შეუშვა...

ინგლისელები უკანმოუხედავად გაიხრბნენ მათ ყველაზე შურისძიების ნუსხედილად შეტრობილ შოტლანდიელებზე ელანდრობით...

ბზე, რომლის დროსაც ამ უკანასკნელთა რიგები იმდენად აირია, რომ თითქმის ვეღარ მოქმედებდნენ. ზურგში მდგომმა შემომებმა ზეწოლას ვერ გაუძლეს და უკან დახვევა დაიწყეს, მათ უკან კი ხვეი იყო, რომელშიც ერთიმეორის მიყოლებით ცეითდნენ.

როგორც ლენინგრძლის ხელნაწერი მოგვითხრობს, მშვილდოსნები მეფე ელუარდმა ფრონტის წინა ზაზზე განალაგა და მათი წყალობით უკან აქცია კოდეც მომხდურები, მაგრამ ამან ბრძოლის ბედი მათ სასიკეთოდ ვერ შემოაბრუნა. ზოგიერთ ისტორიულ წყაროზე დაყრდნობით, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ შოტლანდიელთა მცირერიცხოვანმა კავალერიაში როგორღაც შეძლო მშვილდოსნების მოკრეცება და ინგლისელთა გაჩეხრალება.

აი, ინგლისელთა მხედრობა კი ყოველგვარი მოწინააღმდეგეების წარმატებაში პრაქტიკულად, ისევე როგორც ბრძოლის პირველ დღეს, იმ მცირე განსხვავებით, რომ ამ შემთხვევაში ინგლისელ ცხენოსნებს უკან დასახვევი გზა არ ჰქონდათ, — მათ ზურგს ზომი მდინარე უმაგრებდა. შოტლანდიელები წინსვლას და გზადაგზა რაინდების ზოცვას აგრძელებდნენ. ერთ-ერთ ისტორიკოსს, რომელიც უფრო ზღაპრის წაგავს, მოთხრობილია ბრძოლის ერთი ფაზა: ყმაწვილი ცხენოსნებისა და მშტლდოსნების პატარა ჯგუფი შოტლანდიელთა ზურგში შევარდა, რამაც ინგლისელებს დამხმარე ძალების მოსვლის მოლოცვლილება შეუქმნა და კოდეც უფრო დასტა მათი საბრძოლო სული. შოტლანდიელები ისე მტკიცედ მიიწვედნენ წინ, რომ კინაღამ თვით მეფე ელუარდიც იმსხერპლებოდა. მან სასწაულებრივად დააღწია თავი მტრებს, მისი ერთგული საჰურ-ველიმტვირთველი როკერ ნორტბურგი

კი ტყვედ ჩაივარდა. მეფე ელუარდის სიცოცხლეს მერიდუაც დაეხმარა საფრთხე. ამჯერად იგი და მისი მცირე ამაღა ყოლ დაზარალებულმა იხსნა, ფარულად გაიყვანა სამშვიდობოს და სტერლინგის კარიბჭესთან დატოვა. თავად კი ბრძოლას დაუბრუნდა, სადღაც თავი დღო მეფისა და საფრანგეთის დიდებისათვის. ციხის მოვარმა, ფილიპ მურბემ, ელუარდს ციხის კარი არ გაუღო, ეგონა, ველზე დამარცხების შემდეგ მერიფასი ტყვის მოსაპოვებლად შოტლანდიელები ციხეს შეუტევენ. ელუარდ მეორე იძულებული შეიქნა, გაქცეულიყო, მთავარსარდლის გარეშე დარჩენილი არმია კი განადგურდა. პარბორის თხზულება „ბრუსის“ მიხედვით, ბანოკბერნის კალაპოტი ისე ყუფილა მოწვრილი ცხედრებით, რომ გამარჯვებულ შოტლანდიელებს კოჭებიც კი არ დასველებიათ მდინარეზე გადასვლისას. რობერტ ბრუსის გამარჯვება თანამემამულეთა მორალური სიმტკიცის აღზევების მიზეზი გახდა, რამაც, რა თქმა უნდა, ღრმა კვალი დააჩნა ინგლისელებთან წარმოუხსენებელი ეგვლა შემდგომ ბრძოლას. ამ შეტაკების შემდეგ რობერტ ბრუსის ასეთი მასშტაბის ბრძოლა აღარ გადაუხდია, თუმც კოდეც იოგზის, 1319 წელს და 1322 წელს, დაამარცხა ინგლისელები. უკანასკნელ შემთხვევაში ელუარდ მეორემ დიდი ჯარი შეკრიბა და ედინბურგისაკენ დაიძრა. შოტლანდიის მეფემ კვლავ ინგლისელთა დაქანცვის ტაქტიკა არჩია: უკან იხვედა და გზად ყველაფერს წვადა. ინგლისელთა არმიამ სურსათის დეფიციტი დაიწყო, ჯარისკაცები შიმშილობდნენ. ელუარდი იძულებული გახდა, გეზი უკან, სამხრეთისაკენ აეღო. შოტლანდიელთა მხედრობა სამხრეთ იორკშირში მოულოდნელად თავს დაესხა ლტოლვილებს და გაანადგურა. ინგლი-

სის მეფემ კი ისევ სასწაულებრივად შეძლო ტყვეებისაგან თავის დახსნა. რამდენიმე წლის განმავლობაში ინგლისელები ვეღარ ბედავდნენ შოტლანდიელებთან შებმა. 1327 წელს ელუარდ მესამე, მამამისით, დიდძალი არმიით დაიძრა მეზობლისაკენ. ისევ ის განმეორდა, რაც 1322 წელს ელუარდ მეორეს დაემართა.

სიკედლის წინ რობერტმა თავის მემკვიდრეს, მცირეწლოვან დევიდს რამდენიმე დარიგება მისცა, გაუზიარა სამხედრო გამოცდილება, მაგრამ არც მან და არც მისმა მურევეებმა არ გაითვალისწინეს მეფის რჩევები. XIV საუკუნის 30-იან წლებში ფეხზე დამგზავმა ელუარდ მესამეს არმია შოტლანდიელებს შეუტია და მშვიდონისებისა და ჩამოტეხილებული მიმდებლად ატყუებული მხედრების შეთანხმებული მოქმედებით არაერთი მარცხი განაცდევინა. 1346 წელს მეფე დევიდი ინგლისელებს ჩაუვარდა ტყვედ. შოტლანდიელებმა ვერ შეძლეს დიდი სისხლის ფასად მოპოვებული პოზიციების შენარჩუნება.

მოუხედავად ამისა, ბანოკბერნთან ბრძოლა დაამტკიცა, რომ ვინიერული ხელმძღვანელობის წყალობით ქვეით ჯარს შესწევს ძალა დაამარცხო და უკუაგდოს მასზე გათივლები მრავალრიცხოვანი და კარგად შეიარაღებული ძალა.

კურტრესა და ბანოკბერნთან მოპოვებული გამარჯვებები ფეხოსნათა საეზოტო ბარათად იქცა, რომელიც რაინდებს ახსენებდა, — ჩვეც შეგვიძლია გძლიოთ. მოგვიანებით, ამ თუ სხვა მაგალითებიდან გამომდინარე, სარდლობამ წინასწარობის აღსადგენად რაინდთა დანაყოფებს მშვიდონისებთან შეიარაღებული ქვეითების რაზმები მამაგარა.

იორდანის მეფის პირადი სპეცრაზმი

უხმოლი სამხედრო
ექსპერტები იორდანის
შვიარაღბული ძალებს ერთ-
ერთ ყველაზე
ბრძოლისუნარიანად
მიიჩნევენ ახლო
აღმოსავლეთში. არაიის
აღჭრავას და მომზადებაში
დიდ როლს ასრულებს თავად
მეფე აბდულა მეორე. თუმც,
ისა რომორც ნებისმიერი
მონარქს, მასაც ყველა
გამორჩეული ქვედანაყოფი,
— სპეცრაზმი. ეს გახლავთ
იორდანის შვიარაღბული
ძალების
სამოსდამათვათბავ
ელისპირი ბატალიონი,
რომლის საბანგაბო
დანიშნულებაა
ტერორისტებთან ბრძოლა.

რომლის ვინაობაც გასაიდუმლოებულია. ის
71-ე კონტრტერორისტული ბატალიონის
მეთაურია. ახლაც, როცა ჯარისკაცების
წინ იდგა და მისმა ვარიანტების
ბერეტის ქვეშაგან გაიღვრა, შვიდი და უმ-
ფოთიელი იყო. „ხელახლა დაამუშავეთ!
თქვენ საუკეთესო და მამაცი მებრძოლები ხართ,
ჩვენ ბრძოლა ძლიერ მტერთან მოგვიწევს,
ამიტომ თქვენ უფრო მამაცი და კარგად
მომზადებული უნდა იყოთ“, — თქვა მან.

როცა დაბომბვა ბავშვურ გართობად გეჩვენებათ

იორდანის სამეფოს შვიარაღბული
ძალების 71-ე ბატალიონი რეგულარულ ერთ-
ეტი ყველაზე ბრძოლისუნარიან შენაერთად
ითვლება.

2005 წლის აპრილის დასაწყისში დაზ-
ვერამ აღმოაჩინა რვა კაცისაგან შემდგარი
სადივერსიო ჯგუფი, რომელიც „ალ-ქაი-
დას“ აღ ზარქავის ტრავულ სექციამ შე-
დიოდა. ჯგუფი იორდანის ტერიტორიაზე
ტერორისტული აქტების სერიის ჩატარე-
ბას აპირებდა. ტერაქტები იმდენად გრან-
დიოზული უნდა ყოფილიყო, რომ ქვეყნის
დედაქალაქის, ამანის დაბომბვაც კი მასთან
შედარებით ბავშვური გართობა ყოფილიყო.

აგერტურამ ენობა მოიტანა, რომ დივერ-
სანტები მზად არიან, ჩაატარონ ოთხი ერთ-
დროული ტერორისტული აქტი მთავარ

სამთავრობო ობიექტებზე ამანის ცენტრში.
ამისათვის გამოიყენებენ ასაფეთქებელი მასა-
ლას და მოწამებული ნივთიერებით სავსე
სატვირთო ავტომობილებს, რომელთა
მძღოლებიც თვითმკვლელები იქნებიან. ეს
ტერაქტი ათასობით კაცის სიცოცხლეს
შეიწირავდა. 71-ე ბატალიონში საგანგაშო
მდგომარეობა გამოცხადდა. რამდენიმე წუ-
თის შემდეგ საცერაზმელებმა მოქმედება
დაიწყეს: დღე-ღამის განმავლობაში ტერო-
რისტთა სამი ჯგუფის ნივთარსებები მოხ-
ვრება. მეთიხე ჯგუფთან შეტაკებისას ტერ-
ორისტებისგან, რომლებმაც უარი განაცხა-
დეს, დანებდნენ, ოთხი მოკლეს, ოთხი
კი დაატყვევეს.

დამამრავებელ თორ მტვერში გახვეუ-
ლი სამი შავი ჯიბი „შუბოზანი“ ახი
კოლომეტრის სიჩქარით მიქროდა სატვირ-
თო „მერსედესს“ კვლავკვლავ. მასში მსხ-
დომი ტერორისტები მღვერებისაგან თავ-
დასაღწევად თავს არ ზოგადნენ. ისმოდ
სირენების წვეტილი კივილი. მძლავრ
უგზობის ვეიკებს შუბურები ბრწყინავდა,
ვეიკების ძრავების ხმა კი მძღამის აფრუე-
და. ყოველ მათგანზე იყო ლიოზინის სა-
განგებო პაქანი, რომელზეც ექსპ-ექსის სრუ-
ლად აღჭურვილი საცერაზმელი იდგა. „მერსედესი“ ცდილობდა მღვერებს დასხლ-
ტოდა, მაგრამ „შუბოზანების“ სავეტიან
პროფესიონალები ისხდნენ. საკმარისი იყო
„მერსედესს“ მოსახვევში სიჩქარე ოდნავ
შეწველინა, რომ მღვერთა ალყაში მოქ-
ცეულიყო. წამიც და, ყველა ტერორისტის
საფეთქელთან საერთოში მშშხანა G-36-ის
ლულა აღმოჩნდა.

„უკეთეს შედეგს ველოდი, ამიტომ
საჭიროა ხელახლა დაამუშაოთ ეს ეპიზო-
დი. გარდა ამისა, კიდევ ერთხელ შევახ-
სნებთ, რომ თქვენი მოქმედებები რეალურ
მდგომარეობას უნდა შეესაბამებოდეს. ისე
უნდა იქცეოდით, როგორც ნამდვილ ბრძო-
ლაში“, — გაისმა პოდაპოლიცია A-ს ხმა,

ვეთაფრისთვის მზად უნდა იყო

„ალ-ქაიდას“ და ზარქვის ბოეიკების ქვლედა, ტერაქტებით აფორიაქენ ქვეყანა, იორდანის ისლამისტურ ექსტრემიზმში სირეფის ისახავს მიზნად. ამიტომ 71-ე სკოლის მეთაურები იძულებული გახდნენ ტერორისტების წინააღმდეგ არატრადიციული მეთოდებითა და საშუალებებით დაეწყო ბრძოლა.

ახლა ყველაფერი ჩვენი სადაზვერვო რეზერვისა და სამსახურების მუშაობის შედეგანია: ღამიერი, — გვიამბობს ქვედანაყოფის ოფიცერი, — ტერორისტთა მოლოდინული თავდასხმა მნიშვნელოვან ინიციატივას ნიშნავს დროსა მოსალოდნელი. სანამ ჩვენ ვასაუბრობთ, ჩვენი ჯარისკაცების ერთი ნაწილი ამანის გარეუბანში საწვრთნელ პოლიგონზე მზადა რამდენიმე ასეული 5,56 კალიბრის ტყვია დაუქმონ სამხრეთს. პარტიკებს უდასამული ხალხის სისხლი სწევრათ, მათთვის შემფერჩხებული გარემოება არ არსებობს. ქორილებშიც კი ესხმან ხალხს, ამიტომ ჩვენ ყველაფრისთვის უნდა ვყოფი მზად“.

ყველაფრისათვის მზად ყოფნა მუდმივ ვარჯიშს, არასტანდარტულად აზროვნებას, სწორი გადაწყვეტილების სწრაფად მიღებასა და მობილიზებულად მოქმედებას ნიშნავს.

გართულებული სიტუაციის გამო, ბოლო დროს შეიქცალა სასწავლო პროცესი. ახლა საბრძოლო მოქმედებებში წვრთნას გაცემები მუტი დრო ეთმობა, რაც საგანგებო და კონტრტერორისტული ამოცანების საქმტრის გაფართოებამ განაპირობა. დღეისთვის იორდანის სამეფოს შეიარაღებული ძალების 71-ე ბატალიონი საბრძოლო მონაცემებით არ ჩამორჩება ისეთ სატერაქტებს, როგორიცაა, მაგალითად, აზერბაიჯანის საპოლიციო კონტრტერორისტული ქვედანაყოფი SWAT (SPECIAL WEAPON AND TACTICS).

მჭიდრო კოლეგების წარმატებები ტერორიზმთან ბრძოლაში, როგორც ცნობილია, სასწავლო სახელმძღვანელოება და დამხმარე ლიტერატურაში შეტანას იმსახურებს.

დახმარება მეზობლებს

ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანი საქმე, რომელსაც დღეს 71-ე ბატალიონის მებრძოლები აკეთებენ, ერაყის შეიარაღებული ძალების კონტრტერორისტული ქვედანაყოფების მომზადებაა. პროგრამას ხელმძღვანელობს იორდანის საგანგებო ოპერაციების ქვედანაყოფის სარდლობა (Jordan's Special Operations Command). ერაყელი ქვედანაყოფების მთავარ მიმართულებად უნდა გაისახლებოდეს: მძევლების გათავისუფლება, „ალ-ქაიდას“

ბაც გვაქვს.

მე ლოგიკურად მიმანია ერაყის ანტიტერორისტული ქვედანაყოფების მომზადება. ჩვენ გვაქვს ერთი დედაქანა და ზნე-ჩვეულებები, საერთო ისტორია და საზღვრები, ეს კი სავსებით

საკმარისა იმისთვის, რომ ერაყის შეიარაღებული ძალების საგანგებო დანიშნულების ძალები ჩვენი შოამომავლები გახდნენ“. იორდანელებს ესმარებიან აშშ-ის სახმელეთო ჯარების საგანგებო ნაწილების ინსტრუქტორები.

რეკრუტობა იორდანეულად

უნდა ითქვას, რომ იორდანელებს პრემოდენა არ ჰქონდათ, როგორ გადწყვეტდნენ ესოდენ რთულ ამოცანას. ომებმა და აჯანყებებმა ერაყის არმიის რეგები ძალებზე შეთხვლა. აუცილებელი იყო ახალი არმი-

ის საგანგებო ქვედანაყოფების ფორმირება, მაგრამ სადღან უნდა მოეცა მისი შესაფერისი რეკრუტები? სადამ პუშკინის სპეცსამსახურების ექსპერტები წლობას არ ამსახურებდნენ, ხოლო კრისისეხითა და წინააღმდეგობით დასუსტებულ ქვეყანაში მოხალისეების მოძებნა შეუძლებელი იყო. გამოსავლის მიძინა მიადგინა. 71-ე პატალიონის ოფიცრებმა, ექიმებთან და ფსიქოლოგებთან ერთად, ბაღდათში რეკრუტების შერეობა დაიწყეს. ორდანიელი ინსტრუქტორების მეთოდით, მოხალისეებს ჩაუტარეს გამოცდა და ტესტირება, რის შემდეგაც სამხედრო სამსახურისთვის გამოსაღწევად გაათავისუფლეს. მათ, ვინც გამოცდა გაიარეს, წინ ფიზიკური შემოწმება ედგა, შემდეგ კი ორკვირიანი უძბიში გამოცდა. ბევრი მოხალისე ვერ მოხვდა სასურველ საბაში. ყოველი ზუთასი კანდიდატიდან დაახლოებით ასი კაცი თუ დატოვეს სამხედრო სამსახურში ჩასარიცხავად და კონტრტერორისტულ ცენტრში მოსამზადებლად.

სწავლების პროგრამა

ერაყის კონტრტერორისტული ძალების სამხედრო მოსამსახურეების (Iraqi Counter Terrorist Forces) მომზადების კურსი 12 კვირაზე გათვლილი და ოთხ ეტაპს მოიცავს.

პირველი ეტაპი ორ კვირას გრძელდება და ეთმობა საბაში მომზადებას, რიმედშიც შედის სამხედრო მოსამსახურის განცენებ-

ლი მომზადება და მისი სამხედრო კალაპოტში მოქცევა, ფიზიკური ვარჯიშები და მზანაში სროლის საფუძვლები.

მეორე ეტაპი — ოთხი თვის განმავლობაში ძირითადი ტაქტიკური ილუციებისა და ბრძოლის ელზე მეორე ვარჯიშად მოქცევის სწავლება და წვრთნა.

მესამე ეტაპი შედგება საბრძოლო მომზადებაში სამკვირიანი გაძლიერებული წვრთნისაგან, რასაც ემტება ტერორიზმთან ბრძოლის ტაქტიკური ელუენტები, იარაღის ელობის სრულყოფა და საგანგებო მოქცელების პრაქტიკული შესრულება.

მეოთხე ეტაპზე, საბი კვირის განმავლობაში, რეკრუტები ასრულებენ ვარიუელუბულ ტაქტიკურ, სასწავლო-საბრძოლო აპოცანებს ქვედანაყოფის შემადგენლობაში, სერანტები და მომავალი ოფიცრები თვისებენ სამეოთხეო ჩვევებს, სწავლიენ ზღუდკეთოთა ზელმდგენლობას, გადაწყვეტილების მიღებასა და ქვედანაყოფის საბრძოლო მოქცევის გაძლიერებას.

მომავალ მებრძოლებს სპეციალური ოპერაციების ორგანიზებასა და ჩატრების შესახებ ლექციებს უკითხავენ ორდანიის შეიარაღებული ძალების სარდლობის მაღალჩინოსანი ოფიცრები. ვარის წარმომადგენლები ერავლებს აცნობენ ინფორმაციას ადამიანის უფლებების შესახებ. ფსიქოლოგები კურსანტებს ეხმარებიან სტრესულ მდგომარეობაში თვითკონტროლისა და ფსიქიკური მათვის ჩვევების,

ფსიქოლოგიური წონასწორობისა და სწავლების მდგომარეობის ცვალებადობაში ადგენილ რეაქციის ვარჯიშებს. ასწავლიან ტერორიზმის ფსიქოლოგიას.

მომხმე წვრთნაგამოვლითი ბრძოლა ეადვილება

ძველ ქვის სამტხელოზე მოწყობილ, შიდაშვარ სასწავლოებზე 71-ე პატალიონის რამდენიმე ინსტრუქტორი ბრძანების გაცემად, ერავის ელტური ნაწილების მომავალი მებრძოები კ. იმის შეგნებით, რომ ისინი ტერორისტებთან აუცილებელი და რთული ბრძოლისათვის ემზადებიან, დღეს რეალად ასრულებენ ბრძანებებს უბანის ფერის კამუფლაზე ფორმით მოსაღრი, მუზარადებსა და ვარჯიშებულ ტერორისტებზე, ზოგნაწილში ალაგებენ არწინაღებს და დაცვის სხვა საშუალებებს, აშალებენ იარაღს. ბოროლფერტერებთან ინსტრუქტორები სამაყთ ადგენენ თვალს, როგორ ემსგავსებოდნენ მათი მოწაყვები ნაწილ ვარჯიშებებს.

„მათ ეს-ესა დაიწყეს მომზადება, — თქვა ინსტრუქტორმა, — მაგრამ ცდის არ აქვს ბენ და უკვე ბევრი რამ კარგად გაიბილი“.

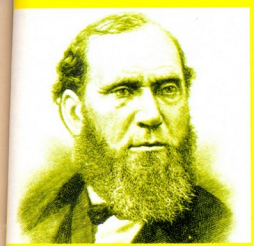
ერაველ მებრძოლ-კონტრტერორისტებს ის რამდენიმე ვარჯიშმა უკვე დაამთავრა სასწავლო ცენტრში მომზადება და ამაღელ წარმოდებით იბრძვის აჯანყებულთა წინააღმდეგ თავის სამშობლოში. საუბარში ორდანიელი ოფიცრ-ინსტრუქტორი, საყვარელ მომზადების მეთაური ერავება: „აღეს ერავები რთული მდგომარეობა, იქ ყოფნა ძალიან სახიფათოა და ერავის ახალ არმას ყოველმხრივი დახმარება სჭირდება. ყოველივე რაც ერავში ხდება, ჩვენს ქვეყანაზე მოქცევის. ამიტომ დარწმუნებული ვარ, რომ ჩემი ძალისხმევა ახად არ ჩაგდის და მიუღ საბაშელ სამყაროს მოუტანს სიკეთეს.“

სწავლებებს შორის შესვენებისას ერაველი კურსანტები ჩრდილს ეძებენ, წყალს მათარებიდან ელუბობით სუაშენ და სუარებს ეწეაენ. მებრძოლები დეკანელი არიან, რადგან მათი სასწავლო დღე 5 საათზე იწყება და 18 საათზე მთავრდება“.

მოულოდნელად ერაველთა ვრავდება 71-ე პატალიონის მებრძოლებმა მიიპყრეს ორმდებლც ვარჯიში საყვარელ ზღუდნად ასი მებრძოლის მანძილად დაიწყეს. კურსანტები უღელეს ინტერესით აკვირდებოდნენ ორდანიელი სპეცრაზმელების მოქცევას, რომლებიც ტერორისტების მერ ავტობუსში დატყვევებული მძეელების გათავისუფლების ზერნებს ათუმაყვდნენ.

ისინი ხარბად აკვირდებოდნენ კონტრტერორისტების ყოველ ნაბიჯსა და მოძრაობას. ამ დროს ვაისმა ოფიცრის მზა და ახალგაზრდა, ვერ კიდევ გამოუდგო მებრძოლები კვლავ დაუბრუნდნენ საყვარელს.

საქართველო ხეობა დემოკრატიაში

ერთ-ერთი ყველაზე პირველი და ცნობილი კერძო დეტექტივი ალან პინკერტონი 1819 წლის 25 აგვისტოს ქალაქ გლაზგოში, შოტლანდიის პოლიციელის ოჯახში დაიბადა. 1842 წელს გაემგზავრა ამერიკის შეერთებულ შტატებში და ჩიკაგოს აქლის პატარა ქალაქში დასახლდა, სადაც რამდენიმე წელიწადს შერონის ანსტრეტად მუშაობდა. 1850 წელს პინკერტონმა დააარსა კერძო დეტექტიური სააგენტო, რომლის ძირითადი საქმიანობა მატარებლების ხარვეზების წინააღმდეგ ბრძოლა იყო. სამოქალაქო ომის დროს ალან პინკერტონი პრემიერ ლეიტენანტთან თანამშრომლობდა, მან ჩამოყალიბდა საიდუმლო სამხედრო დეტექტიური და პოლიციური პრაქტიკაში პირველმა დააარსა ლამის მატარებლების სააგენტო კორპუსი დამაშვილების აღმოფხვრის მიზნით.

პინკერტონი რამდენიმე ათეული წლის, დეტექტიური მეთოდების ფართოდ გავრცელებაში მისი შრომის ფასად ცნობილია „კრიმინალური მეთოდები“ (1878), „ჯაშუში სამოქალაქო ომის დროს“ (1883) და ა.შ. მისი სიკვდილის შემდეგ, 1884 წელს, სააგენტოს სათავეში მისი შვილები ჩაუდგნენ დღეს პინკერტონის სააგენტო ერთ-ერთი წამყვანი სააგენტოები ბიუროს ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

ახლანდელ შედუღებას კომპანია Securitas AB-მ 284 მილიონ დოლარად იყიდა ლეგენდარული ამერიკული საგამაძიებო სააგენტო Pinkerton Inc. ის ლეგენდარულია ჯერ მარტო იმიტომ, რომ მისი არსებობის 150 წლის გამშვებობაში მასზე შექმნილი მითები იმდენად შეერყნა რეალობას, ხშირად თითქმის შეუძლებელი ხდება გარკვევა, სად მოაგონება გამოინაგონი და იწებება სიმართლე. ყოველ შემთხვევაში, ერთი მან დატყდა, — ალან პინკერტონსა და მის ბიუროს არაერთხელ უთამაშია მთავარი როლი ამერიკის ისტორიაში.

ალბათ, ოჯახის ვერც ერთი ახლობელი ვერ წარმოიდგენდა, რომ 1819 წელს დაბადებული ღარიბი პინკერტონის ვაჟი ერთ დროს შლოვლითი განთქმული კაცი გახდებოდა. ახლობლებისა და მოგასწავლით, თავად ალან-იც ვერ წარმოიდგენდა, რომ დეტექტივის ასეთ წარმატებულ კარიერას შეიქმნიდა. პინკერტონი რვა წლისა დაიბადა. ოჯახი რომ გაიშალა, სკოლას თავი დასწავა და გადწვევდა, ქაივის „სადიდებლებს“ დუფლებოდა. მერე კარგა ხანი კასრებს აცეცდა. ოცი წლის ალანი ახალგაზრდულმა მაქსიმალისტმა აიტაცა და ჩარტისტების მიზნობის აქტივისტი გახდა. მისი მოწოდებები მიუკლავიბოდიშო დაუბრუნებლობისკენ და რადიკალური შესვლებები შეუწყნევილი ამ დარწმუნდა, — ხელისუფლებას მისი დატყობის ბრძანება გასცა. ალანმა ეს შეიტყო, თავი მოუყრა, თუკი რამ გაჩნდა, სასწრაფოდ იქირაობდა და ამერიკაში მიმავალ გზებზე გადგა.

საკუთრებულ ჩიკაგოს ჩრდილო-დასავლეთი პატარა ქალაქ დანდი შუარია (ილინოისის შტატი). მალევე გახსნა კასრების სახელობი, დაიჭირა რამდენიმე მუშა და იძულებ მარცხედ გაუხევა საყრეს, რომ არა შემოხვევა, შესაძლოა, ამერიკის ისტორიაში საუკეთესო შეკასრის სახელით შესულაო, მაგრამ ბედმა სხვაგვარად იხილა.

ერთხელ დანდან ოდნე მოპირებითი, ერთ პატარა უკაცრიელ კუბიზზე, სადაც ალანი კასრებისათვის ხეგვს ყრიდა, ის-ისი აქ მიმქალ კოცის წაწყდა. იცოდა, რომ აქ არავინ ბინადრობდა და სწორედ ამან დააქცა. შორახელოს ხშირი ბუქჩარი შუარია, ჩანდა და თვალყვანილი დაქცა. ლოდინი დღესასი და დასქირებია, რამდენიმე ღამის შემდეგ მიტოვებული კოცისის მეტატრინი გამოჩნდა, რომელიც, როგორც შემდეგ გაირკვა, ყალიბ ფულიმწერლები იყვნენ. ერთი დღითე ალანი შერიფთან მივიდა და ქალაქის საუკეთესო პოლიციელთან ბოროტმოქმედებზე დააქცა, ალანმა კი, როგორც ვიზიტი, მოულოდნელად მიუღო ქვეყანაზე გათქვა სახელი, თუკი მალევე მივიდა დაქვრულს.

თავად პინკერტონის არასიხის დაქვრება ეს ამბავი. მისმა რამდენიმე მუდომეს კლიენტებს უყვარდა აღმოჩენა, რომ საყრდენი თუკი შეკასრედ ოსტატურად შენიღბულ მანძილ დეტექტივთან ჰქონია. და აი, ერთი მომსახურება, მოუხსნა მნიშვნელოვანი საბურე

ბის გამსაღებლები. პინკერტონის ოდნობა მაინაშნადა, რომ საგამაძიებო ბიზნესი უფრო მომგებიანი უნდა ყოფილიყო, ვიდრე კასრების კეთება, მით უმეტეს, რომ პირველზე საყრდენი განსუტყვია ეს აზრი. დამანავის ბიზნეს პინკერტონმა გაკლებით უფრო დიდი დრო მანძილმა, ვიდრე ერთი კასრის დამანავლას ამ კლეგ ბუქჩანზე ვეღმას დასწავდა, მაგრამ მისი მონიშნებას ამაღ არ ჩაუვლია. ადამამ მაკვლია ბოროტმოქმედ ჯონ კრევის კვალს, თავადვე შემოუმა მისი დაკავების ვეგმა და მთავარი როლიც თვითონ შესრულა. სცენარი ჩიკაგოში, ერთ-ერთი სასტუმროში გათამაშდა. პინკერტონი კრევის გაყენ-რომ და სურათზე მაინაშნა, რომ ისიც მისი ყადის კაცია. კრევის წინაღუხედაობა გამაინაშნა და ახალგაყენილის მიმავალი დანაშაულის ვეგმა გაყენო, რომელიც იმივე სასტუმროში უნდა ჩაედინა. მიუღენების გათავითებას თვალყურს ადევნებდა ორი პოლიციელი, რომლებიც კრევი დანაშაულის ჩადენის ფაქტზე დაიჭირეს. ამჯერად პოლიციელ დადგასა პინკერტონის ნიჭი და მამინე ჩიკაგოს შერიფის თანამშრომლობა შესთავაზა. ალანი დიდი სიხარულით დათანხმდა, მაგრამ სასულწიუო სამსახურში დღესასი არ გაჩერებულა. არ იმტოვო, რომ ვერ გაძამთილა ხელმძღვანელობის ნდობა, პირით, — შერიფი მეტსმეტად დამოკიდებული იყო ადგილობრივ ხელისუფლებებზე. მაგნატებსა და თავად დამანავეთა სამკარზე. სწორედ ამ დროს, 1850 წელს, გადწვევდა ალანმა დაყარსებინა კერძო საგამაძიებო ბიურო და საკმაოდ მჭერდალა სახელწოდება მისცა, — „პინკერტონის ნაციონალური დეტექტიური სააგენტო“. მისი ჩათვლით ბი-

პინკერტონმა (მარცხნივ) ერთხელ იხსნა პრეზიდენტი ლინკოლნი (შუაში), მაგრამ მეორედ უკვე მის გვერდით აღარ იყო... თუმცა, პრეზიდენტის მკვლელობამ უკეთესი რეკლამა გაუკეთა, ვიდრე მისმა გადარჩენამ...

ურიში თავდაპირველად თვითმეტე კაცი უნებოდა. შესაძლოა, ვიღაცის ეს რიცხვი მცირე მოეწეოს, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ქალაქ ჩიკაგოს პოლიციას, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი თვითმეტე მთელ ქვეყანაში, სწორედ ამდენივე თანამშრომელი ჰყავდა, ასე სულაც აღარ იფიქრებს. ახალგაზრდებს შორის კომანაბლ მალან მალე გაითქვა სახელი. 60-იანი წლების დასაწყისში პინკერტონმა ჩიკაგოს საზღვრებს გარეთ რამდენიმე ფილიალი დააარსა და რამდენიმე გამაზურებელი საქმის გახსნის შემდეგ ნამდვილი კომპიტიონის სახელი დაიმკვიდრა. ხშირად მას და მის ჯუნდს შემოკლებით „პინკესს“ უწოდებდნენ.

1861 წლის იანვარში Wilmington & Baltimore Railroad-ის პრეზიდენტმა სემუელ ფელტონმა, რომელსაც მანამდე არაერთხელ მოუპირათეს პინკერტონისათვის დისმარტის თხოვნით, დეტექტივი სასწრაფოდ ბალტიმორში დაიბარა. ამერკა სამოქალაქო ომის წინაშე აღეა და ფელტონი შიშობდა, რომ მოსალოდნელი იყო რკინიგზაზე იმ თანამშრომლების დივერსიები, რომლებიც სამხრეთელებს თანაგრძნობდნენ. აღან პინკერტონი, მისი მარჯვენა ხელი – ტბითი ევსტრია, კეტ უორნი და კიდევ რამდენიმე აგენტს სასწრაფოდ ჩაედინე ბალტიმორში. ქალაქში გამოიჩინდა სახელები დასახლება და გამობრდა დაიწყეს. სემუელ ფელტონის ექვით უსაფრთხოლო არ გამოდგა, – შეთქმულებამ მართლაც მზადდებოდა. თანდათან გამაღვიდნენ, რომ შეთქმულობა გვგამ თავად ამერიკის პრეზიდენტს დაწოდებულ გულისხმობდა თავდასხმას, რომელიც ფელ-

ადელფიდიდან ვაშინგტონში მატარებლით მამავალი გზად ბალტიმორში უნდა მჭერე-ბულიყო. პინკერტონი და ფელტონი მესვე პრეზიდენტთან გაემზადნენ, რათა მოსალოდნელი საფრთხე შეეტყობინებინათ. საზოგადოდ ასეთი ამბებისადმი გულგრილად განწყობილმა ლინკოლნმა მათი მრჩევა გაითვალისწინა. გადაწყვედა, რომ პრეზიდენტის მატარებლის ბალტიმორი დაბით უნდა გაეწელო, დილით კი, როგორც მანამდე იყო დაგეგმილი, შესვენების გარეშე იმზავრებდა. მზარებისას პინკერტონი ერთთავად პრეზიდენტის გვერდით იყო, თვალზე კი არ მოუხუტავს. როდესაც ლინკოლნი ვაშინგტონში დაბრუნდა, მისმა „პირადმა მკვლელმა“ ფელტონს დეპუტი გაუგზავნა: „ქლიაივი კერკიანად სა-სალომითა“.

ამის შემდეგ პინკერტონის სახელი მთელ ამერიკას გვერა პირზე, მაგრამ ასევე მალე დაივიწყა. მას ვაგრცხვდა, შეთქმულება სულაც არ მზადდებოდა, ეს ყველაფერი პინკერტონმა და ფელტონმა მოიფიქრეს იმისათვის, რომ პიპულარობა მოეპოვებინათ. საქმე ექიმედ მივიდა, რომ თავად ლინკოლნიც დაგვეცა. მან გაათავისუფლა პინკერტონი თავისი დეკლარაცია და ეს საქმე საგანგებოდ შექმნილ სასამსრეს ჩააბარა.

პინკერტონის სახელი ხელახლა ამოტრეტებოდა, როდესაც 1865 წლის დილიკონი მართლაც მოკლეს. მესვე ყველას ბალტიმორის შეთქმულება გაახსენდა და საყვარელ რეპუტაციას გაიხარდა. „თორემ მას შეშვლო ჩვენი პრეზიდენტის ხსნა“, – იფიქრა საშუალო ამერიკელმა და ახალი შეგვეითნი მამართა საგამობიო ბოროს.

ეს ამავი ჩრდილოეთის და სამხრეთის ომის შემდეგ მოხდა, რომელიც ცნობილი ბალტიმორის შემთხვევად რამდენიმე კერამ დაიწყო და დამთავრდა პრეზიდენტის მკვლელობამდე ერთი კვირით ადრე.

ომის დასასრულში სამხრეთელმა გენერალმა მაკ-კლელანმა, რომელიც მანამდე ილინოისის შტატში კავშირის მოაერ საგზაო ინიერად მოშობდა და არავითხელ სძნოდა პინკერტონის სახელი, ადამს სთხოვა, ჩრდილოელთა არმიის შესახებ მოეპოვებინა ინფორმაცია. დეტექტივი მტრის ზურგში გაეფიქრა და საძირი ინფორმაცია მოიპოვა. არც კონფიდერატების დაზვერვა იყდა უქმად. სამხრეთელთა სამხედრო ოპერაციები ერთიერთის მიყოლებით მარცხს განიცდიდა. ცხადი შეიქნა, რომ მათ შორის მთელაღებ იყო.

ერთ-ერთი სამხედრო თათბირზე სამხრეთელებმა გადაწყვეტეს, შეეწათ ძლიერი დაზვერვა. მაკ-კლელანის რეპრეზენტაციას, საქმე პინკერტონს ჩააბარეს და მისი საყვარელი ერთხანს თანამდროვე ცენტრალურ სადაზვერვო სამსახურს დაეშვავს. პინკეტი დღეს და დღეს ასწრებდნენ და ბოლოს მათგანს გამკვლევს. – შტაბის თანამშრომლებს, რომლებიც ვაშინგტონელი ლაშაზნის რიში გრანაშუსის ზაფანგში მოქცეულები ქალს

ბრძოლის დეტალურ სტატესსა და მფრეს ცაის აწედიდნენ.

პინკერტონმა გადაწყვეტა, როის დას-ლელებოდა. როდესაც გრანაშუს წინაშე მობრ-ალანი წარდგა, ქალმა თავი ვერ მოიპო და სიმპათიური მამაკაცი შინ მიიწვია.

პინკერტონის ხელნაწერი შემუარებმა გაურკვევლად მოთხრობილი არ სადამს და მას შემდეგ განვითარებული ამბები, მაგრამ ის კი ცხადია, რომ ვაშინგტონ დააკავს. მის სახლი განჩრიკის და აღმობინეს ყველაზე ფასეული ნივთი, – წითელი წიგნატი, რომელზეც სამხრეთელების ყველა კერიისა და აგენტის სახელი იყო ჩაწერილი.

გრინამპე პინკერტონის არ აძატა და შურის საძებლად შესაყვინეს დროს ელოდა. მისი მსხვერპლი ტბითი ევსტრია გახდა, საყვარელს მთაურის მარჯვენა ხელი რამოის დეტექტივი ნიჭი ყველაზე კარგად ომის დროს გამოვიდოდა. ევსტრიას სამხედრო კონფიდერატების კლერკად დაწყო მოშობა, მათ საიდუმლო კორესპონდენციას დატარებდა. გზაში ხსენდა და მფრეს-მცაის თავისატრეს აწედიდა, შემდეგ კი დოკუმენტები დანაშრულების აფელად მიჰქანდა. და აი, სამხრეთელებისათვის ყველაზე მძიმე მოქმეტში ლინკოლნმა, იმისათვის, რომ თანამართლებთ რვეტი შეეცო, გადაწყვეტილი იყდა ნება გამოეჩინა და ჩრდილოეთის მხარეს მებრძოლი ქალები ციხიდან გაათავისუფლდა. შეწყვედიულობა სიამო რომი გრინამპე იყო. როგორც კი პინკერტონმა ეს შეიქცა, პრეზიდენტს სთხოვა, ქალები ვრჯინიდან მოშორებული გამოეშვოთ, რადგან ექ ევსტრია და სხვა აგენტები მოშობდნენ. რომელიც გრინამპე იცნობდა, მაგრამ მოხსნოდა ის. რისი თავიდან აცილებაც სურდა პინკერტონს. ბუდის ირთიით ჰატბირი ქალები სწორედ ვრჯინიდან გაათავისუფლეს. შემდეგ კი მოვლენები სწორედ ისე განვითარდა, როგორც ფოლემშია ხოლმე გრინამპე მომხვევითი ევსტრიის თანამშრომლებს შეხვდა და იცნო იმინი. აგენტებს დააბატბირეს და სვედილი დასაქვს. მალე დააბატბირეს ევსტრიატიც და 1862 წლის აპრილს ჩამოახრჩვეს რიშიმბრე.

ამ ამბის შემდეგ პინკერტონმა სადაზვერვო სამსახურს თავი დაანება, თუმცა მან თანამშრომლობდა ხელისუფლებასთან. ის საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ მისი საქმე დასაშლელად მზდობა იყო და არ პოლიტიკა.

პინკერტონი კომიუნალისტების ისტორიაში ნამდვილი ნოვგატია. პირველად მან დიქტარა დეტექტივად ქალი, ქეთი უორნი, რომელიც ბალტიმორში მდებარე კორდენციას უწევდა პინკერტონის ოპერაციის დროს მანამ, სანამ პინკერტონი ლინკოლნს დარწმუნებდა. როგორც მოგვითხრობს ის ისტორია, ეს პატარა და კონტა წაღისეფრთხან ქალბატონი, გამჭილი მწერი და გრაციოზული მზნა-მზნობი, რომელმაც ცოტა ხნის წინ ქსრი დაკარგა და არც შევლები დარწ-

**პინკერტონმა ბევრი
სიახლე დაწერა
კრიმინალისტიკაში
(ზის მარჯვნივ)**

ული მსოფლიოები.

1875 წლის 25 იანვარს პინკერტონის რამდენიმე აგენტი და პოლიციელი ჯესი ჯეიმსის სახლს მიეპარნენ, სადაც წყაროს-გაზ იყენებდნენ, რომ ამ დღეს ჯესი შინ იქნებოდა. დეტექტივებს არ სურდათ გარისკვა და ამიტომ ფანჯარას ჭურვი ესროლეს. დაეცა ჯესის მეტაური შინ არ აღმოჩნდა. სახლში იყვნენ მხოლოდ დედამისი და რვა წლის მამა, რომელიც სასიკვდილოდ დაიჭრა. გამწვანებულმა ჯესიმსა დიდხანს სცდა პინკერტონის, არაერთხელ ჰქონა საშუალება, მოეკლა, მაგრამ ეს არ გაუკეთებია. უნდოდა, ისე ამოეღო სამხრენში აღანი, რომ ამ უანასტელის სკოლიდან, რისთვის და ეს მიერ ისევე იქნებოდა. ჯესიმ მალევე გარდაიცვალა. ორი წლის შემდეგ, 1884 წლის, აღმადგა გენერალი უილი.

პინკერტონის გარდაცვალების შემდეგ სააგენტოს სხვადასხვა მამბარი ხელმძღვანელობდა, არაერთხელ შეიცვალა სახელწოდებაც, მაგრამ ყოველთვის ინარჩუნებდა დამარსებლის გვარს. ტრადიციის შეცვლის არ აბრებს არც მისი ახლანდელი მეპატრონე — შვედური საგამომცემო სააგენტო Securitas-ი.

უკვე საუკუნეზე მეტია, „პინკეტს“ რეკლამა არ სჭირდება და ეს არა მარტო მისი დამარსებლისა და მეცნიერების საქმიანობის დამსახურებაა, არამედ სააგენტოს ამჟამინდელი საქმიანობისა, დღეს სააგენტოს 250 განყოფილება მსოფლიოს ოც ქვეყანაშია გაფანტული, Fortune-ის ათასი კომპანიიდან რეასის ემსახურება. ისინი უზრუნველყოფენ ისეთი სანაზარებო უსაფრთხოებას, როგორცაა ოლიმპიური თამაშები, მსოფლიო ჩემპიონატები ფეხბურთისა და „ფორმული-1“-ში; „ემისა“ და „ოსკარის“ დაჯილდოების ცერემონიალები. დაკავებული არიან კონსულტებით, პირად დაცვით, ტერორიზმისა და შპონაგის წინააღმდეგ ბრძოლით (ასევე მისი წარმოებით) და, რა თქმა უნდა, სამოქალაქო და სისხლის სამართლის დამაშულოთ განხილ.

პინკერტონი 1856 წელს გამოცხადდა კომპანის მეტაური გაოცდა, როდესაც იტყრა, რომ ქეთი მორჩის კი არა, აგენტისაა მოუხიბლავს. ქალი-გამომცემელი მან გაუგონარი რამ იყო და პინკერტონიც სიგელისა და ქალს ხელსაწილ დაკავება ურთავს ქეთს უკან არ დაუხვია: „ქალს შეუძლია ისე მოიპოვოს საიდუმლო მასალა, რომ მასკაცი ამას ვერ შეძლებს. ქალს შეუძლია დეტექტივად ფეხმძიანობის ცოდნისა და უნარ-ჩვეულებების, მათი ნდობა მოიპოვოს და მარჯვნივ რამ შეტყოს. ძალზე ხშირად ხომ უნდა უბიძგებენ მამაკაცებს დანაშაულისკენ. ქალს თვისება, ყრადღება მამაკაცის უნაშაქლო დეტექტივად კი“, — უთხრა პინკერტონს ქეთმა, რაიცა საბოლოოდ მოიგო მამკრის გული და არც ერთხელ არ უნანია ეს ქეთი მისი ერთ-ერთი საუკეთესო აგენტი იყო. თუკი ტბამითი ეგისტრი დაკავებული იყო, ცეცხლოვანი მინიჭილოვან დაცვას სწორედ მას აბრუნებდა ხოლმე. ეს ქალი გარდასახვის დღისიტყვი იყო, — შესანიშნავად გრძნობდა იეს მადალი საზოგადოების ქალის სამოსში და მათხივარი ბოშის მოძებნაში. მოგონებით ქეთი ქალთა დეტექტივურ ბურჟის ჩაუტყვის სათავეში, რომელიც სააგენტოს ქვედადაყოფს წარმოადგენდა. მას არაერთხელ გაურისკია საკუთარი სიცოცხლის ფასად, მაგრამ დასასრული ღვთისმად დადგენილ დროს, 1868 წელს უნერვიოდ მოვიდა. სანტრეუსია, რომ ამ რიოდან მხოლოდ 23 წლის შემდეგ დაიწყო ქალების პოლიციამთი მიღება, ხოლო 52 წლის შემდეგ შეიქმნა ტერმინი POLICEMAN.

პინკერტონმა ბევრი სიახლე დაწერა კრიმინალისტიკაში. დღეს, ალბათ, შეუძლებელია იმის დადგენა, პირველმა ვინ დაიწყო დანაშაუთა იდენტიფიკაციისათვის ფოტოურათების გამოყენება, მაგრამ ზუსტად არის ცნობილი, რომ ამერიკის კრიმინალისტიკის ისტორიაში სწორედ პინკერტონმა შეადგინა დანაშაუთა ფოტოურათებით დართული პირველი და საკმაოდ სოლოდური მონაცემები.

დანაშაუთა ძიება შესაძლებელი გააძვირდა. რომელიმე ბაჟის გაძარცვის შემდეგ უმცირესიან ფოტოებს ქურბები გამოეცნენ ხოლმე მას შემდეგ, რაც თვითმხოლელები

დანაშაუთს ამოცნობდნენ, „პინკეტს“ შეადგენდნენ მათი გარეგნობის დეტალურ აღწერილობას და სხვადასხვა ქალაქში გახანდნენ. კარტოთეკა სხვადასხვა საშუალებით იესებოდა. საუკეთესო წყარო იყო გაზეთები, სადაც, როგორც წესი, დანაშაულის ამბები პირველ გვერდებზე იყო გამოტანილი. მაკრატლებით შეიარაღებული აგენტები გულდასმით ჭრიდნენ საგაზეთო სტატებს და სხვადასხვა საქალაქოში ათავსებდნენ.

1866 წლის 6 ოქტომბერს ველურ დასავლეთში ცნობილი მძების, რინოს დაჯგუფებამ მატარებელი გაძარცვა. მალე პოლიტიმოქმედი შეკრების ადგილას, სეიმურის ერთ-ერთი ლუქანში, ფოტომოცერაული ბარბეკამი დაიწყო, რომელიც სინამდვილეში პინკერტონის აგენტი დიკ უინსკოტი იყო. ქვეყნის მან მძებს სურათი გადაუღო და სააგენტოს უფროსს გაუგზავნა მალე ამ ფოტოებმა ცეცხლა დასასაღებელი ჰუნტერის კედლები აგურელა. უინსკოტმა ერთ-ერთი მას სეიმურის რკინიგზის სადგურზე შეიტყვია, აქ მათ უკვე ელოდებოდნენ პინკერტონი და მისი ექსი აგენტები.

ეს არ იყო ერთადერთი გამარჯვება, რომელიც პინკერტონმა ველურ დასავლეთში დანაშაუთისთან ბრძოლაში მოიპოვა.

იმის შემდეგ ველურ დასავლეთში მხოლოდ ერთი კანონი მოქმედებდა, — იმარჯვებს ის, ვინც პირველი ისტის (სწორედ მას გამო უწოდეს მას ველური). ბანკების, საფოსტო მატარებლების მატყა, ცხენების გატყა, შეკეცილი მკვლელობები ერთიმეორის მყოფებით ხდებოდა. ხშირად ყარადა დაჯგუფებებს თავად სამართალდაცეები ხელმძღვანელობდნენ. პინკერტონის სააგენტო გახდა ერთ-ერთი იშვიათი ძალა, რომელმაც შეძლო გაუკეთისაბობის სულ თუ არა, წაწილობრივ მარცხ აღაგებუა. ჯონ რინოს გარდა განაზარალებს ყარალების — სანდენს კოდისა და ბუნი კისიდის ბანდა, ლეგენდარული ჯესი ჯეიმსის თანამაზარეები და სხვა მრავალი. შეგვიძლია დაბეჭდოებითი განცხადებით, რომ თანამედროვე ექსტრემებში დადებითი გმირის პროტოტიპი უნეტეს შემთხვევაში პინკერტონია. „პინკეტს“ შესანიშნავად იცნენ მომხადებელი, იცნენ ფსიქოლოგები, საუკეთესო მწერაკები და დასაწერები.

„პინკეტს“ შესანიშნავად იცნენ მომხადებელი, იცნენ ფსიქოლოგები, საუკეთესო მწერაკები და დასაწერები მსოფლიოები

რუსეთს

არსებითი ახლანდელი ხელშეკრულებითაა სახმელეთო-საზღვრო ფლოტის განიხილავს იმ უნივერსალურ ინსტრუმენტად, რომელმაც მსოფლიოში მკაცრად სწავლებით და საბარათო პოლიტიკის ინტერპრეტაციის დამსახურება უზრუნველყო.

ფლოტისათვის კვალი კლიმატის დაბრუნების სურვილი გაუჩნდა

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისიდან ფლოტის სახმელეთო შემადგენლობა მკერავ საშუალებათა დახვეწების გამო მუდმივად მცირდებოდა. კრიზისული მდგომარეობის დასაძლევად და ძველი სიძლიერის დასაბრუნებლად, 2006 წლის ნოემბრის ბოლოს პუტინის განკარგულებით დაშტკცდა 2007-15 წლებისათვის შეიარაღების განვითარების სახელმწიფო პროგრამა. დოკუმენტის შესაბამისად, 2015 წლისათვის ფლოტის შემადგენლობაში უნდა შევიდეს ახალი პროექტებით აგებული 5-8 სტრატეგიული ატომური წყალქვეშა ნავი, 2 მრავალმიზნოვანი დანიშნულების ატომური წყალქვეშა ნავი, 4 დიზელმანოვანი წყალქვეშა ნავი, 12 საბრძოლო წყალზედა ხომალდი, 5 საბრძოლო კატარა და სხვა.

რუსეთის მომავალმა პრეზიდენტმა და ამჟამად პირველმა ვიცე-პრეზიდენტმა დიმიტრი მედვედევმა ფლოტის მდგომარეობაზე ამა წლის 11 იანვარს მუხომინსკში, მუხომინოვსკში შეხვედრისას ისაუბრა: „ჩვენ უნდა გამოვავსოთ სახმელეთო-საზღვრო ფლოტი. დრო ჩვენი ხომალდები ყველაზე იმყოფებიან, ახლა მდგომარეობა შეცვლილია. ჩვენ ვიღებთ ზომებს, მაგრამ საქმე მანერა წელა მიდის წინ, ისე არა, როგორც გვჭერს, თუც პოლი 20 წლის განმავლობაში წინსვლა მანერა არის“.

ცნობილი გახდა, რომ 2005 წლიდან ახალი ავიამილის შესაქმნელად საშუალებითა დაწვეული. ხომალდის წყალქვეშა 50 ათას ტონას მაღარევის, ენერგეტიკული დანადგარებით ბირთვული საწვავზე იმუშავებს და საავიაციო შეიარაღება 30 თვითმფრინავითა და შეველმფრინავთ განისაზღვრა. ამერიკელ ავიამილისებზე ზომით

უფრო პატარა რუსულ ხომალდს უკეთესი მანერულობა ექნება.

კონსტრუქტორთა მტკიცებით, მომავალ ათწლეულში რუსეთის უნიკალური ხომალდი ეყოლება. გადატვირთულ პრეტენზიული შეფასება, რომლის გაზიარება არ შეიძლება, თუნდაც იმდენად, რომ ამერიკას ავიამილისების მშენებლობის უზარმაზარი გამოცდილება აქვს.

პირველი ამერიკელი ავიამილი „ლენგლი“ ფლოტის 1922 წელს გადაეცა და მას შემდეგ 150-ზე მეტი ავიამილი აგო.

რუსი ადამიანების აზრით, ავიამილები საჭიროა სხვა ქვეყნების სანაპიროებთან საკუთარი დროშის დემონსტრირებისათვის, კრიველი ინტერესების დასაცავად მსოფლიო ოკეანეში და სანაპირო ეკონომიკურ ზონაში, მათ შორის ბირთვურსებითა და ნახშირწვლებით მდიდარ შედეგზე.

გათვლებით, ჩრდილოეთისა და წყნარი ოკეანის ფლოტებს 2016-17 წლებისათვის ახალი 3-4 ავიამილი უნდა დეშტკოს, მანამდე კი ფლოტის ფლაგმანი და კრიადერთი ავიამილი „აღმზალი კუნევი“ 2015 წლამდე იმსახურებს და ამის შემდეგ ექსპლუატაციის ვადის გაგრძელება გამორიცხული არ არის.

ახალი ავიამილის მშენებლობას ავერსებს სათანადო ზომის მშრალი დოკის არარსებობა. რუსეთის არც ერთ ექსპლანს არ აქვს დოკი, სადაც შეიძლება 50 ათასი ტონა წყალქვეშისა და 270-300 მეტრი სიღრმის ხომალდის აგება. როგორც ცნობილია, „კუნევი“ უკრანაშია, ნიკოლოვის გაბისაშენში, 1982-92 წლებში აგო.

2006 წელს სევეროდინსკის ქარხანა „სევემპრედპროდაქტივი“ ახალი დოკის

მშენებლობა დაიწყო და მომავალში იქ 100 ათას ტონამდე წყალქვეშის ხომალდების აგება დაგეგმილი. მშენებლობა დაახლოებით 7 წელს გასტანს და 10 მილიარდ რუბლამდე დაეღება.

2007 წელს აპრილში, პირველად 17 წლის შემდეგ, ქარხანა „სევემპრედპროდაქტივი“ ერთ-ერთი საშუალო სტრატეგიული დანიშნულების წყალქვეშა სარაკეტო კრეისერს „კური დოლორუკს“ (პროექტი 995 პროექტი) დატოვა. პირველად ტრადიციული მანარის ბოთლის დამსხვრევით „კური დოლორუკს“ სავალი და გემსაღმრთელი გამოცდებისათვის მზადყოფნა ადინა.

„კური დოლორუკს“ საფუძველი 1996 წლის 2 ნოემბრის ჩაყარა, მისი შეიარაღება 2002 წლისათვის იგეგმებოდა. მავარი იარაღი მკარ საწვავზე მოშუშე კომპლექსი P-39 „პარკის“ 12 რაკეტა უნდა ყოფილიყო, რომლის შექმნა 1982 წელს დაიწყო. კომპლექსში შემავალი რაკეტის სამი საგამოცდო გაგება სტრატეგისავე ავეტეხებით დასრულდა და პროექტზე დასრულა.

„პარკი“ ახალი სარაკეტო კომპლექსი PK-30 „პოლავიტი“ შეიცვალა, რომლის შექმნას მთავარი მოთხოვნა სახმელეთო კომპლექსი „ტოლიო-M“-თან მაქსიმალურად უნივერსალურობა იყო.

შეიარაღების ახალი სისტემაზე გასვლამ „კური დოლორუკის“ გადაცემა მოითხოვა და ხომალდის ღრუბულება ითქმის 1 მილიარდ დოლარამდე გაიზარდა. „სევემპრედპროდაქტივი“ იმვე პროექტით კიდევ ორი წყალქვეშა კრეისერი „ალგანდრ ნევიკი“ და „ვლადიმერ მორნაში“ შენდება. სერიის პირველი ხომალდისგან გან

რუსი ადმირალების საბაღმბრო
კატარა „ბურევესტნიკი“

სათვის გადაცემა 2007 წლის 14 ნოემბერს შედგა.

„საქსენევიუსი“ ახლა დიდი რეკლამა უკეთდება, თუმცა პროექტზე საკვალიძისე-ბი შინიშნები გამოთქამარ და უბრველუ-სად საპაირო თავდასხმებისსაგან არასათანა-დო დაცეას გამოიყენებ.

ახალი ხომალდების მშენებრში ჩადე-ობით გამოწვეულ სიძნელეთა მიუხედავად, რუსეთი ძველი ხომალდების ლაშქრობებში გაგზავნილ დასავლეთის ქვეყნებზე ექვექტის მოხდენას ცდილობს.

ასე უნდა განიხილოთ 2007 წლის 5 დეკემბერს ატლანტის ოკეანის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილსა და ხმელთაშუა ზე-ვაში რუსული სახმალდე რაზმის გამოქე-ნა.

რაზმის ფლავმანი ავიამზიდი „ადმირა-ლი კუნევიკი“ იყო, — ხომალდი, რომელ-იც 25 წელია დაცურავს და ხმელთაშუა ზე-ვაში ლაშქრობამ მხოლოდ მეორევერ მოუწია.

რაზმის შემადგენლობაში, „კუნევიკთან“ ერთად, ჩრდილოეთის ფლოტიდან შევდა სარაკეტო კრისერები „ადმირალი ჩაბან-კი“ და „ადმირალი ლეჟენკი“, უზრუნვე-ლყოფის გეგმები „სერევი ოსიპოვი“ და „ი-კოლია ჩიკერი“. რაზმს დაემატა ბალტიის ფლოტიდან უზრუნველყოფის გეგმები „ლენა“ და „კოლა“, ხოლო ხმელთაშუა ზე-ვაში

ერი „მოსკვა“ და ტანკერი „ივან ბუნოვი“ შეუერთდა.

სწავლების აქტიურ ფაზაში რაზმს სა-პაირო მხარდაჭერას უწევდა სახმელეთო ბაზირების შორეული ავიაციის სტრატე-გიული ბომბდამშენები: ორი Ty-160, ორი Ty-95MC და რვა Ty-22M3, შორეული რადიოლოკაციური აღმოჩენის ორი A-50, ორი საწვავამწეობი თვითმფრინავი Il-78, ავიამანადგურებლები — ოთხი MiG-31 და თორმეტი Cy-27. „კუნევიკთან“ სახ-ომალდე ავიაცია ავიამანადგურებელი Cy-33-ებით, მიერინზე Cy-25-ებითა და წე-ალექუმს ნავსაწინადო Cy-27 ტიპის შეველ-მტერებში იყო წარმოდგენილი. სწავლების პერიოდში საგემარო ავიაციამ 300 ფრენა შეასრულა. დამუშავდა შემდეგი ამოცანები: დახვეწა, საპაირო პარტულოებრა, საპაირო დარტყმები, საპაირო ბრძოლა, პერში საწვავით გაწვება და სხვა.

ავიამზიდი „კუნევიკის“ წინა ლაშქრობა 2005 წელს ჩრდილო ატლანტიკაში ავი-ამანადგურებელი Cy-33-ის დაკარგვით აღინ-იშნა. 30 მდინეი დოლარად შეფასებული ავიამანადგურებელი დავალების შესრულე-ბისა, 5 სექტემბერს ჩამოვარდა და II17 მეტრ სიღრმეზე ჩაიძრა.

უახლოეს წლებში შავი ზღვის ფლო-ტის განვითარებისათვის კვლავინდებურად პრიორიტეტული იქნება წყალზედა ხმა-

ავიამატარებელ კრისერ
„ადმირალი კუნევიკის“
(ყოფილი „თბილისი“)
გამბანა

სხვებით, ორივე 16 რაკეტით აღიჭურვება. გერმანიით, „ბულავას“ კომპლექსში შესვლი PCM-56 ტიპის ბალისტიკური სისტემის გამოცდა წარუმატებლად მიმდინარეობს.

2007 წლის 28 ივნისს თიერ ზღვაში კომბირი წყალქვეშა კრისერადან, „ადმი-რი ლინსკოიდან“ გაშვებული რაკეტის რაზმ კიბინმა კამატკაზე პოლიფონადე აღწია, ხოლო მესამეს საწვავის გადაზარ-ვის გამო ამისათვის საკმარისი ძალა არ ჰქონდა.

ბოლო გამოცდა 2007 წლის 11 ნოე-ბრის რაკეტის სრული მარცხით დასრულ-და სტარტიდან რამდენიმე ასეული მეტრზე კრისის შემდეგ PCM-56 ზღვაში ჩავარდა. ტექნიკური მიზეზებით გამოწვეულმა მეს-მეოე წარუმატებელმა გამოცდამ კომპლექ-სის პარალელში მიღება 2012 წლისთვის გადაწია. შესაბამისად, „ბულავით“ ახალი წყალქვეშა სტრატეგიული ნავების აღჭურ-ვისა და მწყობრში ჩადგომის ვადა მნიშ-ნელოვნად შევიცვლება.

სულ ცოტა ხნის წინ ჩრდილოეთის ფლოტის მთავარი სარდალი ადმირალი ლადიბრ ვისიკი აღიარებდა: „ამო უახ-ლეს წლებში ფლოტს არ ეყოლება ახალი რაკეტაზიდები, 2020 წლისათვის რუსეთი ახლეთი სტრატეგიული ძალების გარეშე დარჩება“.

მეთხოთმეტე წელია შენდება რაკეტაზიდები დანშნულების ატომური წყალქვეშა ნავი „სევერიდოვისკი“ (პროექ-ტი 885), მის დაცურებას, სულ ცოტა, ორი წელი დასჭირდება.

2007 წლის ბოლოს „სევერდორბორ-იტე“ დასრულა წყალქვეშა ნავი 5-90 „საროვი“ მშენებლობა. „საროვი“ საცდე-ლი სტენდია და მასზე დამუშავების სტე-დაში მყოფი და მოღერნებელი შეიარ-ღების ნიმუშები გამოიყვება.

არანაკლები პრობლემებია ახალი დი-ხელელექტრული წყალქვეშა ნავების მშენებლობაში. ოთხივე ფლოტს 40 დი-ხელელექტრული, მათ შორის, 12 ახალი ზოთხე თაიხის წყალქვეშა ნავი ესაზიოე-რა. აგებულია ერთი, — „სანქტ-პეტერბურგი“ (პროექტი 677 „ალადა“), რომელიც 2,6 მილ-არდი რუბლი დავდა.

„სანქტ-პეტერბურგი“ ფლოტს 2005 წელს უნდა მიეღო, მაგრამ ავრეგატებისა და სისტემების გაუმართაობის გამო გამოცდე-ბის მესამე წელია მიმდინარეობს. რუსული ზღვის ინფორმაციით, ამის გამო ფლოტებს ახალი წყალქვეშა ნავის ინტერესი შესამ-წევად გაუნქვდა.

კიდევ ერთი ახალი ხომალდი, რომლის გამოცდები ასევე ტექნიკის გაუმართაობით გამოწვრიდა, კორეეტი „სტრენევიში“ (პროექ-ტი 20380) იყო. გვმბით, კორეეტი 2004 წლის ბოლოს მზად უნდა ყოფილიყო, მა-გრამ ტექნიკური და ფინანსური პრობლემე-ბის გამო ხომალდის ბალტიის ფლოტი-

ლდები, სანადიო-მტრალავი ძალები, საბრძოლო კატარალები, დიზელური წყალქვეშა ნავები, საანაბრო სარაკეტო-სარაკეტოლიერი ჯარები და საზღვაო ავიაცია.

მაგი ზღვის ფლოტმა ბოლოს, 1996 წელს, ახალი ზომადი მტრალავი „ვალენტი ტინ პელო“, თირბეტი წლის შემდეგ პირველად კი სახიმაღელ შემადგენლობას ახალი ზომადი მტრალავი „ვიცე-ადმირალი ზახარინი“ დაემატება.

„ვიცე-ადმირალი ზახარინი“ თავიდან ჩრდილოეთის ფლოტისთვის იყო გათვალისწინებული, მაგრამ შავ ზღვაში სამხედრო-საზღვაო ბაღანის რუსეთისათვის არასასურველმა სურათმა გადაწყვეტილების შეცვლა გამოიწვია.

გასული წლის ბოლოს, გამოცდების დასრულების შემდეგ, ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა სრულფასოვლი სადსანატო-ახალი კატარა „სერან“ (პროექტი 11770). კატარას მუდმილი 45 ტონადი წონის თელიანი და მუსუნხიანი სამხედრო ტექნიკის, 92 სამხედრო მოსამსახურის შეიარაღებისა და სხვადასხვა სახის ტვირთის 30 კანბით გადატანა.

„სერანზე“ გამოყენებული საპირო კაერინის პრინციპი და წყალთან შესების ფართობის შესაძლებლად გარსამოსის ფსკერის სპეციალური ფორმა მიეცა. აქვს ისეთი გამორჩეული თვისება, როგორიც არის მექანიკური დამოუკიდებლად მოხსნის უნარი. კატარა ნოვოროსისკის საზღვაო ბაზაზე მიწვრილი.

კიდევ ერთი ახალი კატარა, 100 ტონა წყალწყვის „ბურვესნიკი“ (პროექტი 21270), განკუთვნილია საზღვაო აღლუმებისთვის და სარდლობის რეიდზე მდგომ ზომადლებზე მისაყვანად. საინტერესოა, რომ კატარა ბოლიანად უცხოური წარმოების აპარატურით აღიჭურვა.

სევისტოპოლის საზღვაო ქარხანაში რემონტის დასრულების შემდეგ ფლოტის დაურუნდა საფლავმანო სარაკეტო კრეისერი „მოსკა“, სადარჯო ზომადი „ლადნი“, სარაკეტო ზომადი საპირო ბალიზზე „პორა“ და „საშუმი“, კორეელები „ალექსანდროვიცი“ და „სუზდალცი“, მამული გემი „ეპრინი“, საზღვაო ტანკერი

„ივან ბუნივი“ და სხვა მცურავი სამუალეები.

საბრძოლო ზომადლებიდან სარაკეტო კრეისერი „მოსკა“ ყველაზე „ახალგაზრდად“ ითვლება თუმცა მისი საზღვაო ბიოგრაფია 1983 წლიდან იწყება.

„მოსკასთან“ დაკავშირებით სენსაციური განცხადება გააკეთა 1991-92 წლებში მაგი ზღვის ფლოტის სარდლობა ადმირალმა კასტორნოვმა. ადმირალის ინფორმაციით, „მოსკას“ 1993 წლის შემდეგ არც ერთხელ არ უსურია მთავარი სარაკეტო კომბლექსი.

„მოსკა“ აღჭურვილია 16 ზომადლსაინალი რაკეტა „პაზალტით“ და ზოგიერი მათგანს ბირთვული ჭურვები უკეთდება. ეს კომბლექსი პირველ რიგში მოწინააღმდეგის სახიმაღელ დაეკუთვნება წინააღმდეგ სამოქმედოდ არის შექმნილი და კრეისერი 2002 წლის შემოდგომაზე მხელთაშუა ზღვაში სამსახურს „პაზალტების“ გარეშე აწარმოებდა.

ახლანა მხელთაშუა ზღვაში მიმდინარე წყალების დროს კრეისერმა „მოსკამ“, როგორც იქნა, მთავარი სარაკეტო კომბლექსით პრაქტიკული სროლები შესარულა.

ერთ დროს მრავალრიცხოვანი მაგი ზღვის ფლოტის წყალქვეშა ნავების დივიზიონად ორად ორი სუბმარინა დარჩენილი. E-380 „გორკოვსკი კომსომოლცი“ (პროექტი 641) 1992 წლიდან რემონტდება და მისი დასრულება მიმდინარე წლის ნოემბრისთვის არის დაგეგმილი. მყოფრში დარჩენილი ერთადერთი სუბმარინა E-871-ის „ალროსა“ (პროექტი 877B) სამსახური კინოფილმ „72 მეტრში“ გადაღებათა და ზღვაში იშვიათი გასვლებით აღინიშნა.

ნოვოროსისკე სამხედრო-საზღვაო ბაზის მშენებლობის დასრულების შემდეგ ფლოტის უნდა დაემატოს 20380 პროექტის კორეტი „სტიკი“, რომელიც ამჟამად სანქტ-პეტერბურგში „სევერნი ვერფი“ მწარმოებს. ასევე მოსალოდნელია ახალი 677 პროექტის ან 887 პროექტის მიდერნიზებული წყალქვეშა ნავის მიღება.

განლილ წელს მაგი ზღვის ფლოტი-

სათვის საგანგებო შემთხვევათა გარეშე არ ჩაუვლია. 27 მარტს დიდმა სადსანატო ზომადი „ცეზარ კუნუკოვმა“ სევისტოპოლის პორტში 57 მძინარე ტურები არასაქცირებულად ისროლა. ტურები ქალაქის გარეუბანში, დასახლება სახარნაა გოლვაში მძიმარელები გაფრინდა და ჰერმეტიკა. სადენიტიორდ, მოსახლეობა არ დასარაღებულა.

რამდენიმე წელია, რაც მაგი ზღვა გრემატარებლების ტრანსპორტირების უზრუნველვანეს რეგონად ჩამოყალიბდა და მალე ბუნებრივი გაზის სტრანსპორტო კოდეკი მარშრუტი ამოქმედდება. ბუნებრივი გაზი რუსეთიდან მაგი ზღვის ფსკერზე ჩაწყობილი მილებით ბულგარეთში გარანდე მიღწევს, სადაც შედგომში სამხეთი და ცენტრალური ევროპის ქვეყნებს უნდა მიეწოდოს.

გასაღებოდა მარშრუტის შერჩევისა და ფსკერზე საინჟინრო-საბიოო სამუშაოს მაგი ზღვის ფლოტის პიდროგაფიცილი გემი „კილიკენი“ ატარებს, ხოლო ფლოტის სპეცედაწყობები გახსადენის უსაფრთხოებასა და ტერიტორიულირანტებისაგან დაცვასთან დაკავშირებულ ამოცანებს ზღვასა და მხელეთზე ამუშავებენ.

უკრაინასთან მაგი ზღვის ფლოტის ბაზირებასთან დაკავშირებული პრობლემები დროადრო ოთავ ისევ იჩენს. რუსეთი უკრაინის 1997 წლის მაისის ხელშეკრულებით მაგი ზღვის ფლოტი ყირიმზე ბაზებს 20 წელიწადს გამოიყენებს და მართია შეთანხმებით ხელშეკრულება კიდევ 5 წლით შეიძლება გაგრძელდეს. ამის სანაცვოდ რუსეთი უკრაინას ყოველწლიურად 98 მილიონ დოლარს უხდის.

2008 წლის თებერვალ-მარტში დაიწება მაგი ზღვის ობიექტების ინვესტირაციის პროექტი. უკრაინას მაჩინაა, რომ რუსეთი ბევრ ობიექტს უკანონოდ იყენებს და საოჯარი თანხასაც არ იხდის. რუსეთისათვის პოზიცია უკვე გამოხატა, - ყოფილია ზომადი კოფინის ვადა და საოჯარი თანხა გადასირევათ არ შეიძლება. პრეზიდენტი იუშენკო კი ზმირად სწორედ საოჯარი თანხებზე ამხილებდა ყრავლებს.

მომაველ მოლაპარაკებებში რუსეთისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი სევისტოპოლში ახალი ზომადლების ბაზირებაზე ნებართვის მიღწევა იქნება.

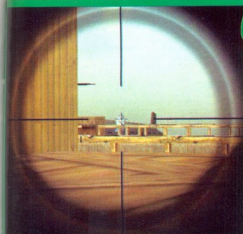
საუკუნეთა მანძილზე მსოფლიო ოკეანე ყოველთვის წარმოადგენდა სხვადასხვა ქვეყნის ინტერესთა სფეროს, რომლის დებრსტირებასა და დაცვას სამხედრო ზომადები უზრუნველყოფდნენ. რუსეთი ამ ინტერესებს, ჯერჯერობით, სიმბოლურად გამოხატავს და კიდევ დიდხანს მსოფლიო ოკეანეში მუდმივ საზღვაო ყოფნას ვერ შეძლებს.

თამარ ჩაბანიძე

წყალქვეშა ნავი „სანქტ-პეტერბურგი“ სადღეილი ცურვის დროს

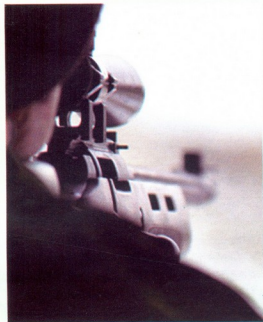

სნაიპერზე ნადირობა

თანამედროვე, დაბალი ინტენსივობის ჯონტელექტებმა შევეთრად გაზარდა სნაიპერების როლი და მნიშვნელობა. საბრძოლო პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ჯარად მომზადებულ და აღჭურვილ სნაიპერთა ჯგუფს, ზოგ შემთხვევაში, შეუძლია გადაწყვეტი ზემოქმედება მოახდინოს საომარი დაპირისპირების შედეგზე. მაგალითად, 1967 წელს აშშ-ის სახელვაო ქვეითთა სერჟანტმა ანტონოს ხეჩუგმა თავის მენეჯერსთან ერთად ჩაატარა უმაგალითო სნაიპერული ოპერაცია, - სამი დღე-ღამის განმავლობაში ორ ჯაცს ბლოკირებული ჰავადა ჩრდილოავიგნამდთა მთელი პატალიონი. მესამე დღის ბოლოს სნაიპერებმა მეორეოც მოწინააღმდეგე გამოასალმეს სივრცულეს, გადარჩენილები ჯი მთლიანად დემორალიზებული იყვნენ და ბრძოლა არ შეუძლიათ. მათი განადგურება დაასრულა სნაიპერების მიერ ზუსტად მითითებულ საორიენტაცებზე გამოძახებულმა ავირატორული ცეცხლმა. მოგვიანებით გაირკვა, რომ ექვემდებარებოდა მხოლოდ ერთი ქარისაგან გადაარჩა.

დასაყვევებულმა არ დაიჯერა, რომ მათ სამი დღე-ღამის განმავლობაში მხოლოდ ორი სნაიპერი ებრძოდა.

სნაიპერთა ამგარი ფეექტანი მოქმედებები სამხედრო სპეციალისტებს აძულებს, ეთონ მათი საწინააღმდეგო საშუალებები. თავის დროზე, პრუსაში ხმარად მსკელოდნენ სნაიპერების წინააღმდეგ ბრძოლის მეთოდებს, რომელსაც გაეროს სამხედრო ძალები იყენებდნენ ოფიციალურად. მისი პრინციპი ძალზე მარტივია: ცისფერფხუტანთა მთავალითვე გასროლისთანავე აფეისრებს სნაიპერის ადგილმდებარეობას და სწრაფად ისვრის მისი მიმართულებით (შენიბა-წაგე-ბობაში) მსკლიმ ტყეისა (გამოიყენება 12,7-მილიმეტრის სნაიპერული შაშხანა „მაკ-მილანი“). ამდროულად, მორივე ჯავშანტრანსპორტის გაშხნა-ოპერატორი 20-მილიმეტრის ქვევებით ცეცხლს უხსნის ნავთობს, რომელმაც სნაიპერია ჩასაფრებული და უკან დასაზე გაზას უფრის, სნაიპერებზე „მონადირე“ კი, რომელიც ჩვეულებრივი სნაიპერული შაშხანა FR-F2-ითა აღჭურვილი, აკონტროლებს მოწინააღმდეგის სავარაუდო გამოჩენის არეალს და ცდილობს პირველივე გასროლით დაასრულოს ანტისნაიპერული ოპერაცია. ამავ აქციაში გამოიყენეს მოწყობილობა, რომელიც სპეციალურად სნაიპერის ჩასაფრების ადგილის ამოსაცნობად შექმნილი. მისი მუშაობის პრინციპი შემდგენარია: როცა მოწინააღმდეგე სნაიპერის ტყეა უშუალოდ ამ დანადგარის ახლოს (დაახლოებით 25 მეტრი) გაივლის, ანტენები დამრტყმელ

ტყალას აფეისრებენ და ინფორმაციას კომპიუტერს გადასცემენ, რომელიც გამოთვლის და დისპლეზე ასახავს სნაიპერის სავარაუდო ადგილმდებარეობას და სიზრულს ამ დანადგარს ხარვეზები ახლავს, - მისი გაბარიტი (იგი აფტომობილზე ამ ჯავშანტრანსპორტორზე მონტაჟდება), გარდა ამისა, საჭიროა ტყეის ტრაექტორიასთან მისი მაქსიმალურად მიახლოება, დანადგარის მთავარი უარყოფითი კი მისი სიძვირეა. ასეიი „მეისერი ანტისნაიპერული მოქმედების“ ტაქტიკა ხშირად შედეგანია, მაგრამ საბოლოოდ მოწინააღმდეგის სნაიპერების მხოლოდ დამწეპას ეშსაზრება. გარდა ამისა, ეს ტაქტიკა არა მარტივ კარგად შეკრულ მუბართა ჯგუფს მოითხოვს, არამედ ძვირად ღირებულსა და მაღალხარისხივან ტექნიკასაც (კომპიუტერული სანაულებები, ჯავშანტექნიკასა და სხვა). სხვაგვარად რომ ვთქვათ, დასაფლერი ტექნიკის მსგეის „სასწაულები“ რიგი შეიარაღებული ძალების ფინანსურ შესაძლებლობებსა და ინტერესებს ვერ მოესადაგება.

1994-1995 წლების ჩქნეთის ომბ ადენეთის შემდეგ კიდევ ერთხელ შეასხნა რუს გენერლებს სნაიპერების მომზადების აუცილებლობა. თუკ ეს საქე არცოე ადვილი გასაკეთებელია, საშუალო კვალიფიკაციის სნაიპერის მოსამზადებლად 3-5 კვირაა საჭირო. „მოყვარულს“ თავისუფლად შეუძლია თავის ზინამ ტრირის გაჩაღება, - მოწინააღმდეგის ციცხალი ძალის დაზიანება 300-დან 500 მეტრის რადიუსში. თუკ

მტრის გამოცდილ სნაიპერებს საწადირო საჭიროა პროფესიონალი, რომლებიც სრულყოფილად ფლობენ შენობებისა და თვალითაღების ხელოვნებას, ზედმიწევნით ფლობენ ზუსტი სროლის ტექნიკას, რომლებიც საკუთარი გამოცდილებით ჩასწვნიან სნაიპერული ომის წერილობებს. კონტრსნაიპერი ნამდვილი მონადირე უნდა იყოს, წინააღმდეგ შეტოვებაში, ნაწადირეად გადაიქცევა. თუკი ხშირ შეტოვებებში არ ღირს სიტუაციის ზომავზე მტერად გაზიარება. მოწინააღმდეგის სნაიპერების პანიკური შიში ზოგჯერ ისტერიამ გადაიზრდება ხოლმე და მოწინააღმდეგის გასროლილი ყოველი ერთეული ტყვია სნაიპერის მუშაობად აღიქვამს. თუკი საჭიერ არც მთლად ასეა. მაგალითად, სახელგანთქმული ფინელი „გუგულები“ ამყოფო ცვლას გესმინა. ამბობენ, რომ 1940 წელს კარლიის ტყვეები „გუგულები“ იყო დახუშნული. საფრინდნ თვის ამოფრავ კი არ შეიძლება, სნაიპერის ტყვია რომ ამ მოგზავდებოდა. მერე დადიანებს, რომ ფინელებს იმ დროს მხოლოდ ორასი პოტიკურსამიზნაი სნაიპერული შაშხანა ჰქონდა. სწორედ ეს არის კლასიკური სნაიპერული ტერორი, – ისე რეაქციონ მოწინააღმდეგე, რომ ყოველ გასროლავს აკანკალებდეს.

მოუხედავად ამისა, სნაიპერებს მონადირე თავს არა დილექტანტთან დუელი სათვის, არამედ გამოცდილ მოწინააღმდეგესთან საბრძოლველად უნდა მოშაზდეს. მოუხედავად იარაღის, ოპტიკის, შენობების საშუალებების, კემპრეგამოღების განვითარებისა, მოწინააღმდეგის სნაიპერის აღმოჩენისა და განადგურების პრინციპები მჭიდროდ მსოფლიო ომი შემდეგ თითქმის არ შეცვლილა.

მოწინააღმდეგის სნაიპერის ადგილმდებარეობის აღმოჩენა ძალზე ძვილია, რადგან გამოცდილი მსროლელი ყოველთვის კარგად შენობებს თავის პოზიციას. ამის გამო ანტისნაიპერული ღონისძიებების არსი დადის იქამდე, რომ როგორმე აბოლონ ჩასაფრებული მოწინააღმდეგე გაისროლოს და

ამით გაითქვას თავისი ადგილმდებარეობა. ამ ოპერაციის მოსამზადებლად საჭიროა იმ ადგილმდებარეობის სექტორის შესწავლა, სადაც შეიძლება სნაიპერი იყოს ჩასაფრებული. რა თქმა უნდა, სროლისას ამოვარდნოი აღისა და კვამლის მიხედვით ყოველთვის არ შეიძლება სნაიპერის ადგილმდებარეობის დადგენა, თუნდაც იმდენი, რომ მან შეიძლება ხშირი ზეპირადიდან, ან შენობიდან ისროლოს, ან თუნდაც მაყრანში ათავსო გამოიყენოს, მაგრამ მოუხედავად ამისა, სნაიპერზე ნადირობას გასროლის პროვოცირებით უნდა დაიწყო.

სნაიპერზე ნადირობას 3-4-კაციანი ჯგუფი აწყობს, ამ ჯგუფში თავად მონადირე სინაიპერი და 1 ან 2 მებრძოლი უნდა იყოს, სხვები ასისტენტები არიან. ზოგჯერ თი სპეციალისტის აზრით, შედარებით ეფექტური სამკაცური ჯგუფია. ჯგუფის მესამე წევრის მოვალეობა ცეცხლით დაცვის პირველი ორი (ამისათვის შეიარაღებული უნდა იყოს ავტომატი, რომელსაც ლულის ქვედა ყუმბარსატორნი აქვს, ან ხელის ტყვეპერქვეთი). გარდა ამისა, ჯგუფს უნდა დაეხმაროს პოზიციის მოშაზდესა და შენობებში, დანადგირს მტრეზული საფარი და ა. შ. ჯგუფის ნეიტრალურ ზოლზე გასვლისას დამხმარე ცეცხლით უნდა დაცვას ჯგუფის წევრები, თუკი მათ მოწინააღმდეგე აღმოაჩენს. იძულებითი უკან დახევის დროს კი ჯგუფის ნაკვეთზე დაეყვინოს, დაეშვებო წველი მიმართულებით მოქმედების ნაბი, რომელზე ელექტროდინამიკური ფიქვება, რათა მკორექტირებულმა და სნაიპერმა მდევარს გაასწრო.

ძალზე გავრცელებულია თოჯინის, მანქანის გამოყენება. მას თავიანთი გეოგრაფიკული აკეთებენ, თივლისწინებენ ადგილობრივ თავისებურებებს და ხელი მოხვედრილ ნებისმიერ მასალას. ყველაზე ხშირად მანქანის აკეთებენ ძველი სამხედრო ფორმისგან, რასაც ნებისმიერი მასალით – ჭინჭებით, თივით და ა.შ. ტყენა. უკეთებენ თავს, რომელზეც

ჩაფრთხის ან ქუდის ანურავეტი, მანქანის სახის იმიტაციისთვის ქალის ხორცისფერ წინასა არაფერი შედგება.

სნაიპერის ასისტენტს, რომელზეც მანქანი უნდა გამოიყენოს, ზომიერების გრძნობა კარგად უნდა ჰქონდეს. მანქანის მოწინააღმდეგის სნაიპერს ეჭვი არ უნდა შეესაძლებლოს, რომ მის წინ ციციხე ადამიანია ან არა ტყენა. მანქანი კი უნდა მომართავდეს, მაგრამ არ უნდა ეტყობოდეს, რომ ტყვის თიხის შუბლში უფრო უკეთესია, თუ ამ ფანდიას რამდენიმე მანქანის გამოყენებით მტრეზული, თავისუფლად მოძრაობს ფურცა, შესაძლოა, დაეცევის მტრის სნაიპერი, მაგრამ თუ ფიქრად რამდენიმე, მაშინ შეიძლება საჭიერ სხვაგვარად მოქმედოს. თადეცვის დროს ადამიანის თავის შუბლში ჩენქნება შეიძლება, მაგრამ გამოცდილ სნაიპერს ამით ვერ მოატყუებს. დამხმარესა და თვალითაღის თანამდროვე ოპტიკური ხელსაწყოები 1000 მეტრის მანძილზე, 10 სანტიმეტრის დამატების ქვემოთ საბრძოლველს დანახვის საშუალებას იძლევა. დასავლური სნაიპერული შაშხანების უმეტესობას ისეთი ოპტიკური სამხრეები აქვს, რომლებზეც 10-ჯერ, 16-ჯერ და 20-ჯერ ადიდებს საბრძოლველს. ამიტომ ფიქრული ოპტიკურად უნდა გაკეთდეს. აი, ერთ-ერთი ნიმუში ფიქრული სნაიპერისა: ერთ-ერთი სნაიპერისასისტენტები რამდენიმე ტყვესა ისვრის მოწინააღმდეგის პოზიციისკენ და თავის ადგილსმოფრულს გამაფრეებს, რის შემდეგაც ისევს ფიქრული მომართავს, რათა მტრეზი აბოლდოს, მოკლას იგი. ამ დროს მტრე სნაიპერი კარგად შენობებში სხვა საფარში ზის და ელოდება, როდის გამოჩენდება მტერი. დარმე მოწინააღმდეგის დაბრძოლის სარკი არაკლები შიხს სხივით სანამდევავც შეიძლება. ამისათვის ვიზორზე ან სხვა საგანზე აფერებენ სარკეს და სხვის მტრის სნაიპერის ოპტიკური სამხრისი ობიექტივებისკენ მიმართავენ. სხივი სნაიპერს არა მარტო ხედვას უშლის და აღიზიანებს, არამედ, თუ ოპტიკური სამხრისი განსაზღვრულ წერტილში მოხდება, მტრის თვალის ბადურას დაუწყავს.

სასარგებლოა ძველი და გამოცდილი სნაიპერების მოგონებების გაგნობა. ასეთი წიგნები აღწერილია ფასდაუფლებელი საბრძოლო გამოცდილებით. მოვიყვანო რამდენიმე ციტატას გამოჩენილი სნაიპერის, ვასილი ზაიცევის ჩანაწერებიდან (მის შესახებ პოლიოვმა ცნობილი ფილმიც გადაიღო):

„სნაიპერების მოშაზდებისას პირადად მე დიდ ყურადღებას შენიღვავს და უკუზრად მოქმედებას ეუთობიბო. თითოეული სნაიპერს თავისი ტაქტიკა, იდეები, ჩანაფიქრი და სერხები აქვს. მოუხედავად ამისა, ყველა სნაიპერს, საბრძოლველს თუ გამოცდილს, უნდა ახსოვდეს, რომ მის წინაშე ტაქტიკურად მომწიფებული, ინიციატივა

სნაიპერული შაშხანა „მაკმილინი“

ბი იცნებდნენ ადგილობრივი წარმოების PK-ს, რომელსაც ოპერატიული სამიზნე ჰქონდა. იმის გათვალისწინებით, რომ მაშინდანი სწავლების კომპიუტერული სტაციონარული პოზიციები უკვე არ წესად არ აქვთ ყოველი მუსაუე გასარდლის შუქზედ სავარის შეცვლა, ტყვეამტყვევი სავსებით ეფექტური საშუალება გამოდგა.

ტყვეამტყვევის ღვედი შუქზედ თანამდევრობით იტყვებოდა: 1 ვაჟმამატანი გზანა; 2 წვეულებრივი 1 ტრასირი, ანუ მგანა; და შუქზედ მეორადობა იფიქრობდა თანამდევრობა. წვეულებრივი, ერთი ასეთი ღვედი იყო სავარო მოწინააღმდეგის სწავლის გასაგავგერგებად. ასეთად არასტანდარტული არტისნაპერული იარაღი ყუმბარასტყორცნი. დასახლებულ ადგილის ორასი მეტრიდან იმ ფანჯარაში, რომელშიც სწავლიდა ზის, საშუალო ყუმბარასტყორცნი ყუმბარის შუქზედ მთელი არ არის. მაგრამ საქმე ისაა, რომ პიგ-7-ის მხსერველი ყუმბარა არ აქვს, ხოლო კუჭულატიური მუჭური ეფექტური მხოლოდ ჩაქტილ სივრცეშია.

არის კიდევ ერთი პრიბლემა, რომელსაც ყრადლება არ ეტყვეა: თავდაცვის დროს რომელი იარაღი უნდა გამოიყენოს სწავლებმა? ერთი მხრივ, სწავლებს საკმაოდ მძიმე ტვირთის წაღება უწევს: – შაშხანა, ტყვეაწამალი, საკეტი, შესანიშნავი საშუალებები და სხვა. ამასთან, იგი ისე არ უნდა აღტყრობოს, როგორც რიგითი ქვეითი, რომ არ გაუძნელოს სწრაფად გადაადგილება და შენიღბვა.

მეორე მხრივ, მას ახლოს საფრთხის წარმოქმნის შემთხვევაში თითქმის დღევანდელი აღმოჩენა ხოლმე. მასი შაშხანა ახლო ბრძოლაში თავდასაცავად არ გამოდგება, ბანალური პისტოლეტი კი ნაკლებეფექტურიანია.

არსებობს ტენდენცია წვეულებად მუშაობისას მაკორექტირებლის ავტომატური იარაღით აღჭურვება. ასეთ შემთხვევაში წვეულის სამომავლო მოქმედების ეფექტურობა ორჯერ ქვეითდება, რადგან სწავლებული შაშხანით მხოლოდ ერთი მათგანა შეიარაღებულია.

აღებული გარდა ამისა, ოპერაციისას, რომელიც დიდხანს გრძელდება, სწავლები აუცილებლად დადილება. ამ შემთხვევაში, წვეულის იარაღს გაცვლის, ეს კი არასასურველია, რადგან შაშხანა მხოლოდ ერთი კორექტული სწავლებული მორგებული, რომელმაც მისი ყველა ნივთი იყოს.

რუსეთში ოპტიმალურ ვარიანტად მაშინური სწავლები ვგუფის შუქზედგარანი აღჭურვა: მაკორექტირებელი შეიარაღებულია BBC-ით ან BCK-94-ით 200 მეტრ მანძილზე, „ჩუქმად“ საშუალოდ. მას ყველაზე ვგუფის ავტომატური ცეცხლით დფივრა; მსოფლიო აღჭურვულია CVD-ით ან სხვა 7,62-მილიმეტრისანი სწავლებული შაშხანით (600-700 მეტრ დისტანციაზე საშუალოდ) და მეორე პისტოლეტ-ტყვეამტყვევით. თანამდევრობა პატარა პისტოლეტ-ტყვეამტყვევების ახლო ბრძოლაში ცეცხლის ისეთი მაღალი დონის სისხმარის გამოდგება შეუძლია, რაც აუცილებელია თავდაცვისათვის. ოღონდ უარესი, მაგრამ მასალები ვარიანტია სწავლების ისეთი პისტოლეტებით შეიარაღება, რომელთაც სროლის ავტომატური რეჟიმი აქვს.

ჩვენი მოვეგები იცნებდნენ წვეულების შერეულ შეიარაღებას: CVD-ით შეიარაღებული სწავლები უსაფრთხო ადგილიდან (400-500 მეტრი) რამდენჯერმე პრიოაკიკული ისროდა ფედერალებისკენ. როცა ისინი სადასუხო სროლისას ატყებდნენ, იქვე ახლოს (150-200 მეტრი) ჩასაფრებული უხში BCC-ით შეიარაღებული მეორე სწავლები აფიქსირებდა მათ და მისინი უსუსტად ახვედრებდა.

თვალთვალისა და შენიღბვის საშუალებებს და კანონებზე ბევრი ლიტერატურა შექმნილია. ახალბედა სწავლებმა უნდა მოძიოს საინტერესო პუბლიკაციები, წააკითხოს ძველი სწავლების მებრძოლი, ცსაუბროს გამოცდილი მსოფლიოებს. ყველაფერი, რაც ეჭვს აღძრავს თქვენს სექტორში, ზედმეტეფიქტი უნდა შეიწმუდეს. ამასთან, არ უნდა გათქვამო თქვენი ადგილსამყოფელი. შენიღბო, ნიშნავს შეერწყა ადგილს. მინდორში სწავლები ბალახი უნდა იყოს, მათში –

კლდე, ჭაობში – ხავსი. კამუფლაჟი უნდა გამოიზრდეს გარემოსაგან. ამასთან, უნდა გათვალისწინოთ მომავალი საშუაისი ხანგრძლივობა. მაგალითად, მრეწველობისანი ტიტები ცხელი დღის ბოლოს დატყობა და სავარო თვალსაჩინო შეიქნება, ხოლო მათი გათვალისწინება მოძიარა სასწრაფო შეწყვეტად თითქმის შეუძლებელია.

ძალზე ვერაფერი საშუალო შეიძლება ვაფიქრობო მზან ამდენი საშინებლისა და სათვალთვალო მოწყობილობის ოპტიკურ ანგელომას სხივმა, რომელმაც ბევრი კარგი სწავლები დაღუპა. მათორი კონტესი თავისსავე საშინებლიდან არეკელომას სხივმა გათქვა. ამიტომ თვალთვალთ ყველაზე მოსახერხებელი პერისკოპიაა. ადრე ორი სახის პერისკოპს ზმარობდნენ საბჭოთა კავშირში – PP-4-სა და PP-8-ს. მათი ორიგინი და რეაქტირ შედეგით გადავხედოთ: ორივე ზედა ნაწილი შეუძლია ისე შეიარაღებულიყო, რომ ოკულარიდან თვალმორეკეტილად პორიზირებო მთელი 360 გრადუსით დაგეოლოტრებიან. თუ ბედი ვაგვიძიებოთ და ასეთი პერისკოპს იმყოფო, ჩათვალეთ, რომ მოწინააღმდეგე თქვენს საფრთხე ვერ აღმოაჩენს და არც მასი ტყვეა დაეკუქრება.

უკარო ამინდში სწავლების პოზიციის გათქმა სროლისას გამოიყენებოთ კავშირული შეუძლია, ამიტომ ეცადეთ სიღრმედათ გაისროლოთ.

მოწინააღმდეგე, განსაკუთრებით პოზიციურ ბრძოლაში, მშვენიერად იცის ადგილმდებარეობა, ამიტომ ყოველი ახალი ზეჭმარი, გათვალისწინებული ბალახი, ახალბედათხროლი მინა დაეკუქვს. ეს კი შეიძლება სიცოცხლის ფასად გადაეცემა. შენიღბვისას და დამთი შეიძლება ვაფიქრობო სროლის დროს ლულიდან ამოვარდნილმა ალმამ ან დამის საშინის ოკულარის ანარეკელმა შეუქნა. არ თქვით, რომ სწავლები ხართ მაშინაც კი როცა ზურგში იმყოფებით. ნურც სწავლების აღჭურვილობით მოიწონებოთ თავს. გასისოვლო, – მოწინააღმდეგე ყველაფერს აკვირდება, რაც თქვენს ბანაკში ხდება. სწავლები მისი დურდობილი მტერია, თქვენი მოძიარა ყოველთვის იყო და არის მისი უპირველესი ამოცანა. ბოლოს კი კიდევ ერთი ციტატას მოვიტყინო ზაიცკვის მებრძობიდან: „პოზიციაზე სწავლების ნებისმორი გასვლა საუკეთესოდ უნდა იყოს შენიღბული. ესაყ კარგად შენიღბვა არ შეუძლია, ის სამიზნეა და არა სწავლები. ვაგვიდ მოწინავე მხარეს, შენიღბვა და ეფექტური გრძელვადი, დაკვირვითი, შესწავლული ადგილმდებარეობა, შეადგენო რუკა, მინიმუმ მმეტელოვანი ადგილები. თუ თვალთვალის მოუფრთხილებელი მოძიარობით შენი არც ბოზა გააჩნდება და დამავა ვერ მოასწარი, გასისოვლეს: შენ შეუდი და ამის გამო ტყვე მიიღე შეუძლია.“

ასეთია სწავლების ცხოვრება.

კარსი

თარგუმად: 6. ამერიკული პისტოლეტი; 7. გერმანული პისტოლეტი; 8. ამერიკული პისტოლეტი; 9. ამერიკული სამხედრო ჯარები; 10. გამყოფ-გამცილებელი შეიარაღებული მცველი რაზმი; 14. ესპანელი დიქტატორი; 16. ამერიკული ტანკსაწინაღი ნაღმი; 17. ხმლის არამჭრელი მხარე; 18. მკვიდრე; 19. იტალიური სამხედრო მართული რაკეტა; 21. „ფორდის“ მოდელი; 23. სწრაფი თავდასხმა, შეტევა მოწინააღმდეგეზე; 25. სახელმწიფოს ერთ-ერთი სიმბოლო; 26. დაქირავებული

პროფესიონალი მხვერავი იაპონიაში; 28. ქალაქი საქართველოში; 29. ისრაელის სამხედრო მართული რაკეტა; 30. გემის მზარეული; 32. სწრაფი პისტოლეტი; 33. შედური ტანკსაწინაღი სარაკეტო კომპლექსი; 34. კრივის მოედანი.

შემაჯავრობა: 1. ესპანური პისტოლეტი „გაბილინდოს“ მოდელი; 2. ოფიცრის პირველი ჩინი კავალერიასა და საზღვაო დაცვის ჯარებში რეგულაციამდელ რუსეთში; 3. „ისუბუს“ მოდელი; 4. კავალერიის ქვედანაყოფი, რომელიც ქვეითი ჯარის ასეულ შეესაბამება; 5. ცხენის

ჭენება; 10. ქართველი თავადი, რუსეთის არმიის ინჟანტერი გენერალი, 1812 წლის ომის გმირი; 11. მდინარე საქართველოში; 12. სწრაფმავალი მოტორიანი ნავი; 13. ბელგიური პისტოლეტი; 15. საომარ მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლებიც გაერთიანებულია ერთი ამოცანით; 20. ესპანური პისტოლეტი-ტყვიამფრქვევი; 22. ლიბანის სამხედრო-საზღვაო ძალების ზომა-დღების ტიპი; 24. ჯარების მართვის ორგანიზაცია; 27. ავსტრიული პისტოლეტი; 28. მსხვილი საფანტი, კარტერი; 30. ცურვის სტილი; 31. ბოულინგი.

კარსის წინა ნომერი გამოქვეყნებული „არსი“ პასუხები: 1. პაუპტეგისტი; 2. ულტიმატუმი; 7. ოვანოვი; 10. კარაბინიერი; 13. ბენილი; 14. აუტოლეტი; 16. ადლუმი; 17. ბაირი; 19. არსენა; 20. რიგერი; 21. გი; 23. აბოტი; 25. სადგეი; 26. იმი; 27. კოიფილი; 28. გენა; 29. ატილა; 30. ნიკა; 31. აბელი. **შემაჯავრობა:** 1. პაუპტეგისტი; 2. პეიზაჟი; 3. გეა; 4. იმი; 6. უზი; 8. კარაბინი; 9. ჩილი; 10. კრაზანა; 11. რეტოლასა; 12. ილუმინატორი; 13. ბომაზი; 15. ცირკი; 18. ობელი; 22. ირეკი; 23. არსენა; 24. იოაჟი; 25. სიმბოლი; 29. აია.

ლულის მუხრუჭიდან მარცხნივ და მარჯვნივ გამოტყორცნილი აირის ნაკადი 30%-ით ამცირებს გასროლის შემდეგ წარმოქმნილ ძლიერი უკუდარტყმის ძაბას, თუმცა დამით სროლისას წარმოქმნილი ცეცხლის ალი სნაიპერის დემასკირებას ახდენს...

წარმატება სამი წლის შემდეგ მოვიდა, როდესაც შევდითის არმიამ რონი ბარეტისგან 100 შაშხანა შეიძინა. ნავსი გატყდა „ბარეტის“ მსხვილკალიბრიან სნაიპერულ შაშხანაზე რიგი დაღვა, რაც 1990-91 წლებში ერაყში „უდაბნოს ქარიშხლის“ ოპერაციის მზადებას და ჩატარებამ განაპირობა. ჯერ აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსმა, შემდეგ ჯარების სხვა გვარეობებმაც ასობით „ბარეტი“ შეიძინეს.

დღეს მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანის M82A1-ის 3 ათასზე მეტი ეგზემპლარია გამოშვებული, რომლებსაც მსოფლიოს 30 ქვეყნის საცეცხლე იარაღების ინტენსიურად იყენებენ.

მათ შორისაა საქართველოს საცეცხლე დანიშნულების დანაყოფებიც, რომელთა შეიარაღებაში რამდენიმე „ბარეტია“.

სიმაღლე რომ ითქვას, ერთ-ერთი

პირველი „ბარეტები“ საქართველოში ასლან აბაშიძის დავალებით შემოიტანეს. არ ვიცით, რისთვის სჭირდებოდა „აჭარის ლოშ“ თითქმის ორ კმ-ზე მსროლელი მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანა, მაგრამ ფაქტია, რომ აბაშიძის რეჟიმის დამხობის შემდეგ „ბარეტებს“ თბილისში გადმოინაცვლა.

„არსენალმა“ „ბარეტი“ ერთ-ერთ სასროლეთზე გამოცადა. რამდენიმე ტყვიის გასროლა ამ სნაიპერული იარაღით, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს, რომ მისი ყველა ნიუანსი ბოლომდე შევისწავლეთ, თუმცა მსროლელი გრძნობს, რომ მას ხელში მძლავრი და ზუსტი იარაღი აქვს.

გასროლის შემდეგ უკუდარტყმის იმპულსი საგრძნობია, ოღონდ არა ისეთი, რომ მხარი გატყინოს. გასროლის შემდეგ ოპტიკურ სამიზნეში წამით კარგავ მი-

ეს ნახვრეტი „ბარეტის“ ტყვიამ ჯავშანტრანსპორტიორის ჯავშნინა ლიუკში გააგეთთა.

ჩვენი დონია:	მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანის
Barrett M82A1-ის	სიგრძე 1448
88-ია,	ლულის სიგრძე 737
88-ი,	შაშხანა 12,9 კგ-ს იწონის
ვაზნების	გარეშე. მჭიდვეში 12,7X99 „ბრაუნინგის“ ათი ვაზნა ეტევა.
სროლის	მაქსიმალური ეფექტიანი მანძილი 1800 მ-ითაა განსაზღვრული,
თუმცა	ტყვია (მისი ხანვისი სიჩქარე 853 მ/წმ-ია) 6,8 კმ-მდე მიფრინავს.

თიუდაციის სამიზნეტრას სნაიპერეზში შორსმსროლელი, მსხვილკალიბრიანი „ბარეტებისა“ ზუსტი სროლა კარგად ითქმის.

ზის, გადატენვა 10-ვაზნიანი შვიდიდან თეთრდარტების პრინციპით ხდება. რადგან მთელი ყურადღება ოპტიკურ სამიზნეზე გადავაქვს, ვერ ამჩნევთ ლულის ბოლოში სალულე მუხრუჭიდან გვერდებზე გამოტყორცნილი ცეცხლის ალს, რომელიც სნაიპრის პოზიციის დემასკირებას ახდენს, თუმცა შორი მანძილიდან მისი შენიშვნა ძნელია. სალულე მუხრუჭი, რომ არ ჰქონდეს, „პარეტით“ გასროლისას არ დაიშლება, ან მსროლელს მხარს მოიტეხდა, რადგან ორკამეროვანი სალულე მუხრუჭი უკუდარტების ენერგიის 30%-ს ანიჭებდა.

„პრაუნისის“ 12,7 მმ კალიბრის ტყვიის გასროლისას წარმოქმნილი ძლიერი უკუდარტების ენერგიის კიდევ უფრო შესამცირებლად, „პარეტზე“ სალულე მუხრუჭის გარდა კონდახის სპეციალური ამორტიზატორია გამოყენებული.

უკუდარტების დიდი ენერგია დაშლიდა იარაღს, რომ არა საინტერესო კონსტრუქციული თავისებურება, — შაშხანის ავტომატიკის სისტემა აგებული ლულის მცირე გადაადგილებაზე. ტყვიის ლულა-დან გამოფრენის მომენტისთვის 737 მმ სიგრძის ლულა უკან 13 მმ-ით გადაადგილდება. უკუდარტების იმპულსი გადაეცემა ლულას, საკეტსა და საკეტის ჩარჩოს. მათ უკან გადაადგილებაში იხარჯება უკუდარტების ენერგიის დიდი ნაწილი.

„პარეტის“ გადასატანად მარცხენა მხარეს სპეციალური სახელურია დამაგრებული. შორ მანძილზე ტრანსპორტირების გამოყენება სპეციალური კეისები. ახლა კი დავუბრუნდეთ „პარეტის“ მთავარ დანიშნულებას. ძირითადად, მას მოისწივებენ, როგორც კონტრსნაიპერულ სპეციალურ იარაღს, რომლის საშუალებით

„პარეტის“ სარეკლამო მონაცემებით, 2000 მ-ის დისტანციაზე ტყვიების საშუალო აცდობა 510 მმ-ს არ აღემატება. თუმცა უცხოელი პროფესიონალი სნაიპერები თავიანთ გამოცდილებაზე დაყრდნობით აცხადებენ, — 1400 მ-ის სიშორიდან რეალურად შეიძლება სამი მეტრი სიგანის სამიზნეს მოარტყა, ამ სიშორიდან ადამიანის ფიგურისთვის გარტყმა თითქმის შეუძლებელია.

თავ მოწინააღმდეგის სნაიპერებს უნდა გერძოლო, მაგრამ რამდენად შეუძლებელია სინამდვილეს? შედარებით ახლო მანძილზე (მაგალითად, 500-800 მ-ზე, რაც რუსული სნაიპერული СВД-სივრცის სროლის მაქსიმალური ეფექტიან მანძილს წარმოადგენს) ეს მართლაც ასეა. მოწინააღმდეგის სნაიპერი ეცდობს რომ იყოს ამოფარებული ან თხელი ჯავშნის ქვეშ ჩამალული. მას „პარეტით“ ნასროლი ტყვია მაინც მისწვდება, მაგრამ ბევრად უფრო შორ მანძილზე, 1500-1800 მ-ზე, „პარეტით“ კონტრსნაიპერული იარაღის სახელს ვეღარ ამართლებს (ისევე როგორც სხვა მსხ-

ვილკარიანი სნაიპერული შაშხანები), რადგან 12,7 მმ-ანი ტყვიების მიზანში მოხვედრის წრის დამეტარი ნახევარ მეტრის აჭარბებს. ასეთ მანძილზე მოწინააღმდეგის ცოცხალი ძალისა და, მით უმეტეს, კარგად შენიღბული სნაიპრის განადგურება ძალზე ძნელია. ამიტომაც მსხვილკალიბრიან „პარეტს“, ისევე როგორც მის უცხოელ „თანამოძმეებს“, დიდ მანძილზე ძირითადად მტრის ცოცხალი ძალის გასანადგურებლად კი არა, არამედ უფრო დიდი ზომის სამიზნეების დასაზიანებლად იყენებენ, — მაგალითად, რადიოლოკაციური სადგურების ანტენების მწყობრიდან გამოსაყვანად, აეროდრომზე მფარეი თვითმფრინავებისა და შევლმფრენების დასაზიანებლად და ა.შ.

ქართული სამხედრო და საპოლიციო სპეცდანიუროების შეთარაღებაში „პარეტის“ გარდა რამდენიმე ასევე მსხვილკალიბრიანი რუსული და ჩეხური სნაიპერული შაშხანაც არის. ტაქტიკური თვალსაზრისით, მათი სწორად გამოყენების შემთხვევაში, ქართველ სპერაზებს შეეძლებათ 1,5-1,8 მ-ის სიშორიდან ზუსტი გასროლებით „დააბრმავონ“ საჯარო მოწინააღმდეგის საპირი თავდაცვის სისტემა, უფრო ახლო მანძილზე კი მტრის მნიშვნელოვანი პირების ლიკვიდაციაც მოახდინონ.

ირაკლი ალადაშვილი

BARRETT M82A1

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԲԱՐՈՋԱՐԱՆ

6102/6

BARRETT M82A1

სენიპერების რისხვა — კონგრესნიკურული
მსხვილკალიბრიანი შაშხანა „გარეზი“

„ბარეტი“ ის იარაღი,
რომლის ერთხელ
ბასრულსადაც ყველა
ინსურავდა, რადგან
ხელში ბრძანებ ქალს,
რომლითაც ერთ
კილოგრამაზე მეტ
მანქონლზე შეიძლება
ჯანსარი სანქცირებო
დარტყმა მიიწირო
მტარს, თუბრინდ
შეჯავშნულს...

„ბარეტი“ სიშუაღეს გასდევს, ამო-
წვლი „გრძელი ხელის“ პრეტენზია და
მიწიწილსადაც გარდაღებო ის სწო-
პერება, რომელია შამხანეთი შუას „ბარ-
ეტის“ ფრ შიშვლებთან.

ამერიკელი ჩონი ბარეტა, რომელიც
1982 წელს შექმნა თავისი ბარეტული მსხ-
ვიკალიბრის შამხანა, აღსანი, ზრე
წამოიღებდა, როგორ შეეძლოდა მისი
ქმნილება თანამედროვე სწიპერული თხო-
პრების წესებს და როგორი ეფექტი
მისი „ბარეტი“ მიღე შიშვლითა მის-
ბათს...

თუბრინდ კი ჩონი ბარეტს არ გუშინო-
და, არც ურთის ცნობილს საბარეტი
ფრამს არ მოიხერხა მისი მსხვილკა-
ლიბრის სწიპერული შამხანის კონსტრუ-
ქციის შექმნა. ჩონი ბარეტა იმდენი
ფიქრი, სათითაოდ აწერე შამხანები და იარ-
აღის შამხანებისთვის შეიკაზმისა, იქნე
კონსტრუქციის მანქნე. 1986 წელს
კონსტრუქტორის ჩამოყალიბდა ფრამს
Barrett Firearms და დაწერე თავისი შამ-
ხანის გამოცემა, სახელწოდებით M82A1.

„ბარეტა“ დადგენილი სტან-
დარტული ტიფისკოპური სანსწე
თავდურადი გადიდებით სანსწე
დატარებული ატყეს სხედიადური
ბადიბიტადური ბადე, რომლის
მოხედვითაც სწიპერული აბდუმს სწო-
ლი კონსტრუქციის გამოცემა-
ული ვაწნებას მოხედვით.

გამოშვებულია „ბუღბუბის“
სტეშითი შეტყობილი „ბარეტის“
მოდიფიკაცია M82A2

„ბარეტა“ დაწნოლი მსხვილკალიბრის ტყვიებით
სამდენივე სხედიადური მტერიდან აბადვობებდ
სიწიპიბობებს და ნაღებებს აფეციებდ

